

Fondată în 1968

„Gorjul e o regiune de surprize...” (Tudor Arghezi)

Gazeta Gorjului

revistă de cultură / apare lunar la Târgu Jiu

serie nouă / anul II / nr. 9 / Septembrie 2026 / 32 pagini / 3 lei

un proiect editorial susținut de S.C. GORJEANUL S.A.

Florin Șuțu - Pervaz cu lumină

Semnează în paginile revistei:

Paul Aretzu•Mircea Bârsilă•Cristian Liviu Burada•Ionel Bușe•Ion Cănavoiu•Dorel Dumitru Chirițescu
Ioana Crăciunescu•Ion Deaconescu•George Drăghescu•Alexandru Drăghici•Ion Dur•Nela Ene
Gheorghe Gorun•Alex Gregora•Gheorghe Grigurcu•Ion Hirghiduș•Grigore Horhoianu•Dan Ionescu
Natalia Andrei Mărășescu•Ștefan Melancu•Viorel Mirea•Andrei Novac•Ion Popescu - Brădiceni
Spiridon Popescu•Camelia Radulian•I.D. Sîrbu•Radu Sgarbură•Mirela Stamate•Marius Marian Șolea
Florin Șuțu•Vasile Vasiescu•Toma Velici

Acum... 30 de ani

Orașul fără Coloană. Trece vara. Și timpul... În orașul lui Brâncuși încă tronează oficial schela lui Varia. „Mii, zeci de mii de turiști” vin și pleacă, revendicându-se apoi brâncușologi ajutați de actele călătoriei lor de vacanță.

Mandarini sezonieri semnează în continuare cu îngăduință filantropică hârtii care să le justifice mai târziu matrapazlăcuri moștenite. Nerezistând ispitei, ipochimeni suavi graseiază inconfundabil vulgaritățile unui desfrâu deja cu aprobările în regulă.

Spoite în culorile unui august retoric, garduri de tablă invocând vulgar pretinse fundații internaționaliste, reclamă până la dezinformare locul unde ceea ce a mai rămas din Coloana lui Brâncuși trebuie să legifereze o lume dispărută.

O lume vinovată de indiferență, asumându-și gafele evidente și premeditate ale unei administrații sufocată de-o onorabilitate falsă și păguboasă. Orașul lui Brâncuși, micșorat și aproape interzis, refuză, la porțile Orientului, statutul ce-l recomandă drept stație de autobuz la drumul mare.

Pentru excursioniști de ocazie, șoferi machiavelici desenează diabolice raiduri de-o zi prin orașul fără Coloană. Legați la ochi, noii veniți agită frâiele puterii, amenințând preventiv asupra nevoii reformiste de a face totuși ceva. Într-o pretinsă dispută deja tranșată, voci și funcții ascund chipul dezastrului anihilând eventuale alternative. Gestul lor disperat primește binecuvântarea iresponsabilă a celor ce speculează falimentul culturii locale.

Pentru că la Târgu-Jiu trebuie să nu se mai întâmple nimic. Trebuie să se șteargă interesul public față de Brâncuși. De aceea, apar provocatori, falși semeni de-ai noștri, cândva eliberați din funcții pe cauțiune, care-și construiesc pe cont propriu propriile lor Coloane brâncușiene, urmărindu-și cu o grijă frivolă trecerea într-o eternitate vulgar afișată.

De aceea orașul crește de-a valma, aservit tragic arhitecturii țigănești, adaptându-se rușinat unui prizonierat de tranziție, impus și oficializat politic.

De aceea aleșii obștei, într-un entuziasm public cenușiu și tenace, se aliniază dezinteresului general față de cultură, pretinzându-se eliberați de obligații și îndatoriri. Drama există, evocată obsedant și cu insistență, dar, există din totdeauna și o inaderență la pretențiile locului susținute doar cu eforturi de provincie.

Astăzi a devenit o dramă pretenția orașului de-a mai putea să-și păstreze identitatea. Pentru că opera lui Brâncuși de la Târgu-Jiu reprezintă actul de identitate al orașului. Părem a fi sortiți a deveni un oraș fără identitate.

Fapte indecente, inserate cu virtuozitate și cruzime în pagini de proză bolnavă, confirmă demersurile improvizate și fără anvergură ale unor oameni orgolioși și isterizați, aserviți din interes altora, erijați în salvatori de ocazie ai culturii române.

Beneficiari ai unui dirijism generalizat, ei dispun de libertate totală, implicându-se artificial și teoretizându-și apoi „realizările și împlinirile”. Memoria locului aspiră moral la permanență, su-

pravițuind cu greu unei sinucideri mereu și insinuant anunțată.

Și trece vara. Și timpul...

Într-o ambianță de falsă sărbătoare, beneficiind de o scenografie de dimensiuni dramatice, scâldate într-o lumină rece și violentă - personajele momentului par copleșite în rolurile asumate.

Prin decizii din totdeauna guvernamentale - adevărate pacte cu diavoli de ieri și de azi - același regizor speculează iar naivitatea unui public capabil să înțeleagă doar reclamele ce întrerup destul de des spectacolul, prelungindu-l la nesfârșit.

Din prea multe motive însă, spectacolul ajuns a fi primejdios de lung trebuie oprit, altfel reacțiile contemporanilor pot deveni imprevizibile și greu de controlat.

Traversând cu tristețe o perioadă nefastă, românul Brâncuși trebuie grabnic recuperat pentru orașul căruia îi aparține într-o eternitate. (*Târgu-Jiu, 1996, după dezastru*) *

Brâncuși sau concesionarea eclipsei. La Târgu-Jiu a început eclipsa. Într-o elegie continuă, originalitatea locului intermediază psihologii și mentalități inutile. Recomandările oficiale fac ravagii disciplinând resentimente pedant standardizate. Ajungându-se rapid pe buza consensului general, majoritatea a decis deschiderea sezonului de eclipse.

În februarie 1876, la Hobita se naște Constantin Brâncuși, cel care avea să ajungă întâiul țărân din Gorj, trăitor în mare fală și adevăr frumos în Franța, la Paris - orașul luminilor.

Nu i-a fost deloc ușor lui Brâncuși, ca mai bine de jumătate de veac, să se știe știut de toată lumea, și-n fiecare seară să-și facă semnul crucii cu gândul la icoana atârnată pe tîmpla bisericii din

cimitirul de-acasă.

De-aproape o jumătate de veac, devenit model de sacralitate, Brâncuși nu mai există, iar noi, toți, instrumentalizăm inefabilul cu privirea înnegrită sub sticla ochelarilor de cal.

Orbiți de uitare, parcurgem disputele politice într-o disidență resemnată provincial, dobândindu-ne propriul exil imaginând eclipse „cu caracter privat, eficiente doar în plan economic”.

Discriminare sau preferință, problema rămâne mereu aceeași: realitatea nu există vizibil și practic o subvenționăm moral, eclipsele se văd la noi (ca la nimeni!) cu ochiul liber, beneficiari fiind cu drepturi depline ai statutului de repatriați la vest de Eden.

În funcție de interese, comentăm paradoxul apartenențelor conjuncturale sau devenim disponibili sub impulsul auto-justificativ, de fiecare dată, speculând teorii și discursuri adaptate în mod creator. Și tot în funcție de interese ne justificăm vinovăția, năpustindu-ne cu sentimente fals patriotice asupra neputințelor noastre într-un timp inconfortabil, prin care peregrinăm nostalgic marcând abrupt declinul cultural, acum mai vulnerabil ca oricând.

La noi acasă, argumentele nu ne ajută să restituim trecutului vechile proprietăți, care ne-au angajat dintotdeauna la o anumită glorie pentru care am fost mereu invidiați. Și asta, pentru că la noi acasă, am fost obligați să rămânem fără Coloană.

Cum să abordăm echitabil problema restituțiilor când nedreptatea noastră stă la loc de cinste pe ordinea de zi în ședințe la care n-avem dreptul la vot?

Suntem legatarii de drept ai unui trecut pe care nu-l merităm. Rămânem aceeași nefericiți ai aceluiasi loc privilegiat în care, deja, complexați, cerem permisiunea (cui oare?) să putem opta din când în când la visare.

Viitorul - o utopie a visului!

Brâncuși - o sărbătoare pe care ne-o asumăm stingheri, o sărbătoare la masa căreia identitatea noastră riscă pedeapsa uitării.

Brâncuși - frontieră la marginea identității noastre dincolo de care rămânem cuprinși de străinătate. Rațiunea de a fi modifică necesitățile interioare susținute esențial prin rațiunea de a rămâne.

Dimensiunile momentului brâncușian constituie, ca de fiecare dată, premisele deschiderii noastre spre o universalitate altfel evaluată. A avea afinități românești, formulate după tipare universal variabile, înseamnă a oferi o alternativă motivată angajării noastre.

Începutul mileniului ne condamnă la o reală revelație în fața exclusivității noastre tradiționale întru Brâncuși.

Însă, în ce ne privește, sfârșitul de veac ne expune periculos la riscuri deja legiferate. Paradoxal, suntem într-o eclipsă continuă. La Târgu-Jiu a început eclipsa.

Suntem proprietarii de drept ai acesteia și avem unice competențe în a o concesiona pentru eternitate. (*Târgu-Jiu, 1999, eclipsa continuă*)

Vasile VASIESCU

„Poezia: o religie fără speranță”

Gesturile secundare ale unui Celălalt te pun în gardă mai curând decât atitudinea sa „în mare” care poate fi mai lesne dirijată.

Vis nocturn repetitiv. Se face că-ți vine greu spre imposibil să scrii despre o carte, stare torturantă. La trezire îți dai seama că era o carte inexistentă.

Vis nocturn. Duci în spinare o povară grea, dar nu o poți lăsa jos, deoarece locul în care vrei să o așezi se prefăce brusc într-un abis.

Durerea, un repaos sarcastic al treburilor vieții.

„Când persoana celuilalt încetează să ne emoționeze, abia atunci poate începe comedia. Iar aceasta debutează cu ceea ce am putea numi *rigidizarea împotriva vieții sociale*.”

Este comic personajul care își urmează drumul într-o manieră automată, fără grija de a lua contact cu ceilalți. Râsul apare în acest caz pentru a-i corecta faptul de a fi distrat și pentru a-l trezi din visul său.” (Henry Bergson).

Trecerea timpului putând produce uneori iubiri inaparente. Ți le aduci la conștiință într-un târziu.

Lucruri care, adeverindu-ne, dispar (vezi factorii copilăriei), lucruri pe care se cuvine să le adeverim noi spre a nu dispărea (la maturitate în superfetăție).

Mister protejându-L pe Dumnezeu, mister protejându-te pe tine, nevrednicul.

Clipele în care stai cu fața la Dumnezeu, totodată solemne și intime.

Se întâmplă să faci o însemnare evident ratată, dar brusc, îți vine în minte ceva, o „răsturnare” benefică surprinzător recuperatoare, care te face să-ți rămâi îndatorat forme inițiale.

„Poezia: o religie fără speranță.” (Jean Cocteau).

„Locuitorii unui bloc din Bavaria (Germania) au fost treziți în toiul nopții de presupuse «farse la sonerie». Deranjați de apelurile repetate, au chemat poliția.

La fața locului, agenții au descoperit însă un melc care se plimba pe panoul soneriei și declanșa zgomotul. Polițiștii l-au arestat pe vinovat, l-au dus pe o pajiște din apropiere și i-au explicat, cu toată seriozitatea germană, limitele teritoriului său. Presa nu a relatat replica melcului.” (*Dilema*, 2025).

A.E.: „Senectutea? O vârstă care decurge din sine ori decurge din alte vârste ori decurge din prezența semenilor din jur?”

Mergem efectiv pe drumul vieții și nu pe cel al morții pentru că ultimul trece prin noi, călcându-ne aidoma unui tren.

„Așa cum socialismele cu falsa lor idee de egalitate pustiesc istoria, nivelând-o, formalismele pustiesc cultura. În fond, solidaritate cu stilul lumii de astăzi. Am cerut cartofi și mi s-a spus: «nu avem, dar putem să vă dăm *pommes frites*».”

Sau felurile de mâncare, cu denumirile lor, nu cu substanța respectivă. Vorbim despre cuvinte sau formații goale de cuvinte: ICDP, laser, magazin de prezentare și desfacere...” (Noica).

Am putea vorbi acum mai cu seamă despre năvala actuală a limbii romgleze și a prescurtărilor ininteligibile.

A.E.: „Viața e implacabilă. Până și suferința nu poate interesa decât dacă ajunge celebră, colega.”

Din timpuri imemorabile impulsul unor sacrificii indiferent de clipa și locul lor. O cerință pragmatică a transcendenței?

Așteptarea însăși n-ar putea fi o împlinire *sui generis*, o postură mântuită?

Există culori, nume, cifre norocoase? Norocul ar fi o viață care nu se mai revărsă în sine, ci în ideal, sacrificându-se generos.

X scrie din incapacitatea de a trăi „normal”, precum un ins nevoit a se folosi de un scaun pe rotile.

Libertatea care se ascunde din pudoare, libertatea care se ascunde din viclenie.

A.E.: „X, slugarnic din incapacitatea sa de-a fi sincer, suflet de slugă nativ? Să fie posibil și așa?”

Chipeșul X, sub raport moral un cifotic.

„Soarta puilor de pasăre m-a preocupat toată noaptea; m-am dus cu Alexander, pe ploaie, în pădurea din mlaștină, să-i eliberez.

Truda la înălțime a fost dificilă; în vreme ce tăiam sârmele cu un clește, puui, acoperiți încă pe jumătate cu puf, își chemau mama cu mieunatul lor de pisică și mă apucau de mână cu micile lor gheare.

Țineau deschise ciocurile albastre tivite cu o piele galbenă ca de ceară și-și încovoiau limba, așa cum pot fi văzuți pe blazoane, încă de pe acum însuflețiți de mândria neînduplecată de a prefera să moară în loc să fie atinși, fie și de o mână ce vrea să îi ajute” (Ernst Jünger).

Aura de solitudine, chiar dacă nu e vizibilă la prima vedere, pe care o poartă orice mare creație.

Iubirea nu e popas, nu e final, ci o deschidere continuă, dureroasă.

Iubim autentic atunci când ne asumăm condiția sa divină, infinită, și totodată când ea binevoiește a-și asuma condiția noastră telurică, efemeră.

O supremă intersecție, după expresia lui Evdokimov.

„În realitate prețios e numai rodul spontan al meditațiilor uitate” (Nicolás Gómez Dávila).

Copilăria o vârstă mitică, întrucât receptează imaginarul drept real și realul drept imaginar. Suveranitatea sa inconștientă asupra lumii înconjurătoare.

Imprevizibilul face parte din creație astfel cum face parte din lume.

„Afară de spiritul de discernământ, tot ce e mai rar în lume sunt perlele și diamantele” (La Bruyère).

Creația, aidoma credinței, o măsură a nemăsurării.

Timpul aidoma unui tunel transparent prin care ne e dat să efectuăm călătoria vieții, putând astfel urmări cu privirea peisajul ambiental.

„Dar ce înseamnă sfințenia în contextul istoric al lumii moderne, lume profund desacralizată? În cel mai bun caz, sfințenia este trimisă cu politețe la mănăstiri, departe de lumea oamenilor, ceea ce înseamnă că omul de azi nu se mai interesează câtuși de puțin de ea, că o consideră un obiect care îl stânjenește, inutilizabil și bun de pus în podurile istoriei.

Dar mai este ceva: chiar și în mediile conformiste ale religiei instituționalizate, numele lui Dumnezeu poate provoca, într-un suflet de altfel sincer, un reflex imediat de plictiseală. Frumoasa mediocritate a celor care «gândesc bine» și se iau în serios impune stilul apăsător al regulilor și constrângerilor și mentalitatea lor exprimată prin discursuri edificatoare și predici ale căror formule goale de conținut sunt etalate în mijlocul inflației verbale universale. (...)

N-au afirmat, oare, Părinții Conciliului Vatican II, în mod clarvăzător, că cel mai mare vinovat pentru ateismul modern este creștinătatea înseși, cu teologia ei scolastică, cu predica ei arhaică, cu catehismul ei neadecvat la obiect?” (Paul Evdokimov).

Sacrificiul dimineții: scrisul. Sacrificiul serii: prostrația.

Un poet își revelă propria figură interioară, un critic revelă figura interioară a autorilor. Ferice de criticul cu ambele înzeștrări.

Societatea suferințelor. Suferințe care se conterează, altele care se tolerează, altele care se flatează.

Senectute. Și încă nu te-ai decis a merge azi mai departe, aștepti resignat departele care să adopte mizericordios chipul aproapelui.

„Chiar dacă ai fi gonit la capătul lumii, în orice colț sălbatic de țară te-ai așeza, acea așezare, oricum ar fi, îți va părea primitoare.

Interesează mai mult în ce stare de spirit vii decât unde mergi și, de aceea, nu trebuie să ne legăm sufletul de nici un loc. Nu m-am născut pentru un singur colț de lume; patria mea este întreg universul.” (Seneca).

Ignoranța într-o anumită privință n-ar putea adopta chipul unei absoluțiuni? O zi în care pur și simplu nu vrei să ții seama de unele lucruri.

„«Dumnezeu i-a făcut o soră amintirii, scrie Michelangelo. I-a zis speranță».”

Am iubit mult trecutul. Dar totdeauna am preferat viitorul. Mi-am petrecut timpul și viața sperând mereu altceva. Sper încă să găsesc altceva dincolo de lumea aceasta și dincolo de moarte. Dar ce anume?” (Jean d’Ormesson).

Poeți din Macedonia

Nașterea cuvântului

Nod peste nod,
Piatră peste piatră,
Pădure de piatră
Înghetată.

Nod peste nod,
În piatră noi doi.
Piatră peste piatră.
Noaptea fumegă,
Cuvântul se desprinde din beznă.
Cărbune albastru ce arde în pântec
O, tu, care ești, pentru că nu ești,
Tu legeni cerul,
Tu faci să se învârtă pământul.
O, tu, care ești pentru că nu ești,
Pământul geme sub dalele de piatră
Uimit de morții lui.
Vine cuvântul ce sfarmă toate tâmpile,
Nod peste nod,
Piatră peste piatră,
Îmi sap mormântul, Destramă-mă,
Fatalitate,
Tu, fortăreață de piatră,
Pentru ca să ard în cărbunele cuvântului,
Pentru ca să mă topesc.

Aco SOPOV

Lângă lac a adormit copilul

Tu dormi micuțule,
Iar lacul se gândește
Și îți pregătește soarta ta.
Tu dormi, iar el
Pe nesimțite intră în sufletul tău
Ca și când ar curge pietricele albe,
Fiecare piatră văzându-te.
Tu dormi,
Dar cu cea mai mică mișcare a lui
Se revarsă spre valurile puternice,
Care, odată, or să se nască, să plângă
Și să te ia.
Dormi, copilașule,
Lacul îți va trăda sufletul,
El se gândește deja la viitorul tău.

Blaje KONESKI

Copacul din viroagă

E un fel de arbust,
singur și mohorât ce se clatină,
lânțezind trist într-o viroagă întunecoasă

Sunt două crengi și-un trunchi și liniștea
seamănă cu un om ce mult a suferit,
înlănțuit și pus sub pământ

Nu-și reamintește prea multe zile,
nici zăpada, nici ploaia, nici vântul,
nici iarba,
nici chiar pasărea nu-și face cuib în el

Acum rămâne ca și o cruce,
ca și un om ținut la pământ,
aducând cu un chip ce-ți surâde

O gură de nisip și un corp de piatră.

Mateja MATEVSKI

noapte fără punctuație

Spre țarm navigăm
Noi, -
Călători solitari . . .
Oboseala începui să ne doară
Noi navigăm spre un fel
De-a ne naște din nou
Din nou
În aurora pură

Și gândurile pustiite
Mai licăre
Pe pieile nopții,
Neliniștea bate ușor
În barca nădejdi
Noi plutim
Către tine
AURORA

Atârnând deasupra genelor îngreunate
Și nimeni n-are forța
O, dramul de forță
Ce mai pune doar o virgulă

Căci noi detestăm punctele.

Gane TODOROVSKI

La soare

Sunt aici pe imensitatea solului,
Întins cât sunt de lung,
Pironit de zenit.

Soarele cu limba lui fierbinte
Mă linge și mă pârlăjește,
eu voi striga de bucurie

Vara este însoțită
De un cor de sunete amețite,
Simt sângele cum cum freacă

Într-o pânză galbenă de păianjen
Timpul s-a prins,
Se așteaptă destrămarea aversei
Mi-e teamă să mă întorc,
Dar nu asta este esențial,
Mă prăbușesc,

Pământul mă înduioșează
Și mă consolează
Cineva știe,
Că aici, în acest loc,
Va crește un copac de soare.

Petar BOSKOVSKI

Poem pentru soldatul care se află la doi metri sub pământ

Au încetat să mai fie
Coardele gâtului meu,
Am rămas sub clopotele albe
La apusul soarelui vânturile se răsfrâng
Peste ele

Noapte bună, pășărilor!

Am încetat să mai fiu
Pupilele ochilor mei,
Au rămas deasupra valurilor albastre
La apusul soarelui însetate vârtejuri
Le înghit

Noapte bună, brumelor!

Am încetat să mai fiu,
Cele zece degete ale mâinilor
Mi-au rămas sub ierburi
La apusul soarelui tinere fete vor culege
Buchete

Noapte bună, nopților!

Nu mai sunt, am încetat să mai fiu,
Coardele vibrează de durere:

Măslinul suportă cerul
De teamă să nu se prăbușească,
Ochii se ridică dincolo de ape:
- Noi suntem rodul tău

Fă ca din noi să se nască ramuri
Degetele ierburilor se roagă:
- Adăpostește-ne sub scoarța ta,
Copacule, gerul ne face rău.

Cu cât nu mai sunt . . .
Pe fruntea mea se întinde
Buna noapte,
Greaua noapte
Lunga noapte!

Slavko IANEVSKI

Steaua sudului

Unde este acea țară, acel nume pe care-l
Caut,
Acea imagine a copilăriei, acel zid mângălit,
Acea urmă, acea umbră, acea stea,
Acel oraș de niciunde,
Acel ținut Aldebaran.

Unde este acea voce recunoscută prea târziu,
Acel foc, acel vechi pas atât de dezamăgit,
Acea cicatrice, acea dragoste, acea imagine,
Acea femeie Aldebaran.

Unde este acel călător străin peste tot,
Acea rădăcină, acel val ieșit din alt val,
Acel rău, acea pădure, acel stâlp indicator
la răspântie,

Acea pasăre și cea bătrână
Și triplul adevăr de trei ori mincinos,
Aldebaran.

Vlada UROSEVICI

În românește de Ion DEACONESCU

Ioana Crăciunescu

Mon general

Mon General îmi păzește cerul negru al copilăriei
în care roz îmi părea doar ștreangul.
Cerul sub care fac tumble prin iarba
de sticlă.

Cuvintele încolțesc infantile
sub țărâna limbii,
fiecare rază de soare îmi este ghilotină.

Mon General organizează finalul,
corpul traversat de tumori,
oasele sfărâmate, plasa de sîrme, șuruburi,
creierul minat de explozii...
își depune cu onor armele.

Îmi lasă un ultim galop
pe-un curcubeu destrămat
apoi atacă întinericul.

Aripi metalice, încheieturi metalice,
încălțări solide de tanc
se despoaie, se spală, mi se suie în pat.

Lichide-i sunt rănilor,
ciuruit îi este primul trup de soldat.

„Mon general” nu are voie să doarmă,
începe lupta cu mine,
sapă tranșee în carne,
își face culcuș de bărbat.

În fiecare dimineată

În fiecare dimineată, somnambul,
Generalul pleacă la război.

Chiar dacă străzile sunt pustii,
chiar dacă țările și toate orașele lumii
au cedat,

chiar dacă în albul tuturor ochilor
stă lipit cîte un steag.

Permisia asta e scurtă

Stă într-un bar. Mănîncă votcă
cu lingurița trecută prin caviar.

Șopîrle femele și alte tîrtoare
îi ling cu limbi despicate rănilor
scrijelite, urzicate, cangrenate de pe picioare.

Un ventilator enorm risipește fumul
din scrumiere, scrumul
ridică la cer chipiele găurite
ale curajoșilor de ieri.

Azi bea cu scofîlciții, cu scăpații,
cu lașii ascunși prin crăpături,
mănîncă votca cu furculița
trecută prin murături.

Permisia asta e scurtă, mai are
de străbătut Taigaua tîrîș pe burtă.

Linia orizontului e zimțată. Ecuatorul, închis.

Permisia asta-i prea scurtă.

Inamicul din El... a învins.

Nu pot trăi fără să nu cuceresc

Ar fi de dorit și azi să mai cuceresc ceva
(măcar ultima gaură de la curea),
să dărîm un pod, o fortăreață,
să-mi ucid ideile împiedicate în mătreață.

Nu pot trăi fără să nu cuceresc,
pacea e ceva penibil, nefiresc - nu e a mea!

Nu-mi trebuie cal, nu-mi trebuie șă,
toate armele sunt învechite, convenții,
strategii împruțite...

Am să intru în staulul vostru de vite,
am să le mulg, am să le jupoi de vii,
am să le pun pielea în sare - tanin
am să îmbrac cu ele copii. Sublim!

Cea mai jalnică victorie mă întinerește,
miroase a hoit dumnezeiește.

Să sune goarna, trompetele, salva de tun
dacă azi nu-mi cuceresc nici măcar moartea
atunci sunt prost sau nebun.

Generalul îngenuncheat

...și acolo El întîlni femeile cu petalele rupte,
femeile cu pistil zdrențuit.

Generalul îngenuncheat
a strîns petalele uscate în pumn,
apoi le-a mirosit.

Oh, satele de curcuma, de coriandru,
de șofran. Leprozorii de zmeură...
buzele morții peste tot sărutînd.

Pe o nară intrau într-un tunel nesfîrșit
desfătările cu picioarele goale...

pe cealaltă așteptările năvăleau
Sfărîmînd frunzele verzi Guarana,
ceaiul cel negru cu gust afumat.

Generalului i s-a oprit respirația,
pistiluri strivite, femei asudînd.
Oh, praful de pușcă sărat
pe sandvișul explodat în ghiozdan.

Generalul se tîra prin nisip

Generalul se tîra prin nisip
ciuruit de gloanțe fără chip, muzicale.

Din cer cădeau comete cu cozi strălucitoare.
Era confuz.
Dintr-o piersică voia să extragă
sîmburele unui obuz.

Se tîra unduios ca un șarpe
spre rochia albă de infirmieră.
voluptuoasă, aterizată din altă eră,
neadevărată și înghețată
ca laptele în frapieră.

Oscioarele iubirii devorate de piersici,
atacuri de cord tot mai dese la licurici.

Era confuz.
Se tîra ciuruit să prindă un autobuz,
să ajungă acasă la televizor, să bea
un lichid incolor, să mănînce parizer,
poate și un ou...

Să înceapă mîine odihnă
războiul cel rece din nou.

Inteligența, mon general...

Inteligența, mon general..., este o armată
Fără stăpîn... cultura - o călăuză speriată.

Ordinea nu se execută, doar tu
rîvnești executarea.

Sub lobul enigmatic al urechii
îți șoptesc Foc!

Prin tunelul negru al inimii aud
zăngănitul medaliilor tale.

Programul zilnic al Generalului

Programul zilnic al Generalului
este neașteptat. Numai moartea este așteptată
în fiecare secundă:

- 1) Toți soldații lustruiesc cizmele negre, înalte.
- 2) Exersează muzica imprecisă a salvei de tun.
- 3) Triază modele de coroane, oferte de sicriu.
- 4) Sapă gropi pe aleile gloriei imaginare...

El bea cafeaua în grabă, în picioare.
verifică tot arsenalul: codul secret,
luciul butoanelor, amprenta oculară...
ieșirea pe ușa din dos,
ieșirea pe ușa din față...

...și acolo pe hol între ieșire și intrare
gît răsucit, tunel negru între cap și picioare,
vede lăbuțele morții cu saltul pufos,

măcelărind un fruct roșu, cărnos
pe ziare.

„Iarna clinică” la o nouă lectură

Miturile și literatura

„Iarna clinică” pare însă cea mai importantă carte a Ioanei Crăciunescu. Și lucrurile așa pot să steie, devreme ce a comentat-o elogios și Ion Negoitescu pe când se afla în exil și își difuza cronicile prin posturile de radio occidentale: BBC, Europa Liberă, Deutsche Welle.

Cartea a apărut la cea mai prestigioasă editură a epocii, la „Cartea Românească”, și cuprinde 65 de poeme, în 121 de pagini.

Așa cum inventase cândva Guillaume Apollinaire, volumul recurge la spații albe, textele sunt tipărite cu litere mari și au o ordine geometrică pitagorică.

Scoasă în 1983, „Iarna clinică” beneficiază de ilustrațiile și coperta lui Sorin Dumitrescu, același artist plastic, care în 1982 contribuise grafic și la „Nodurile și semnele” lui Nichita Stănescu.

Cum, iată, resituarea-mi, într-o asemenea valoroasă tovarășie a optzecistei Ioana Crăciunescu, e indubitabilă, să-i remarc, din startul acestui deal doilea comentariu, finețea receptivității senzoriale, arta însemnând mai mult decât iubirea și dăinuitorare mai mult, franchețea oralității, căci „flori carnivorele negre poemele sale”, grația flancată de „spaimă și sfințenie”, greață și sacru; puterea umorului „gâtuită de spaimă scuipând cuvinte soldătoase”; umbra unor arhetipuri ale fricii și dezgustului.

Poeta denunță camuflarea, mutilarea, degradarea (dar niciodată extirparea) simbolului, mitului, imaginii, care țin de substanța vieții spirituale.

Ea constată cum umile, minimalizate, condamnate, miturile și-au modificat alarmant semnificațiile, stau într-o letargie păguboasă, și doar datorită în special literaturii rezistă, supraviețuiesc, se manifestă în favoarea și în feroarea unei psihanalize suprarealiste, inițiatice în secretul inconștientului.

Antinomii fatale

„Iarna clinică” își asumă programatic și pragmatic, prin proiecțiile nervilor săi - „dormitoare de soldați mereu în alarmă”, să reducă, oarecum, starea de criză a limbajului, vizibilă și în semantismul depravării, în maladia spiritului, în romanul erotic, ontologic-fenomenologic, periclitat de-o realitate deficientă, receptată chiar ironic, în sondarea răului de existență ca la Sartre, Baudelaire, Kafka. Ion Negoitescu sesizează în poezicitatea Ioanei Crăciunescu o conștiință estetică operantă prin entitățile concrete pe care le vizează, în genul deja clasic al lui George Bacovia, însă, cu o inteligență oportună, ea îi recuperează orizontului transcendența prin implementarea unor personaje stranii, asemenea lui Nichita Stănescu. De pildă, în „Despre natura zburătoare a poemului”, poeta așteaptă când „va intra pe fereastra deschisă cu ochi halucinanți poemul” și-o va întreba: „Ești aici? Foarte bine! Stai și așteaptă. După zborul acesta mă voi întoarce. Învață-mă să merg!”. Antiteza dintre zbor și mers este revelatoare a unei unicități a anatomiei poetice cu o identitate auctorială puternic personalizată, cu o intuiție exactă a realității psihice imaginate, cu acel sentiment al dobândirii determinațiilor potrivite, învinsă în contemplativul ce-și menține cu dificultate tonalitatea înaltă de imn, de odă, de epopee; exact invers, Ioana Crăciunescu ilustrează dezolarea intelectuală, perspectiva răsturnată spre viitor, spre starea de saturație istorică, de descompunere finală, acuzând un prezent deja eschatologic, căruia desacralizarea i-a distrus orice speranță de reabilitare, iar Dumnezeu își mărturisește lui însuși singurătatea și absurditatea funcției sale. Răzbate din poemele Ioanei Crăciunescu o decepție și un sarcasm ce anulează transcendentul în cele din urmă, gest urmat automat de tentația morții cumva inevitabilă și, vai, irepetabilă!

Gardul de ghimpi

Ioana Crăciunescu pune într-un elocvent și carnal basorelief un personaj imaginar avataric cu care se identifică perfect, deși pare să urce spre cunoașterea noastră din abisurile infernului dantesc. Faptul vedește o fluentă sufletească abstrusă, mereu prejudiciată de asaltul imaginilor trecute, prezente, viitoare, asupra unui cotidian deja derizoriu.

După cum remarcă același Ion Negoitescu, poeta se amplasează spre o zare tragică. „Tragismul iubirii având drept scop spectralizarea imaginii iubitelui, ca o formă extremă, quasi-morbidă, de senzualitate, formă a inaccesibilului și a nevoii sporite de concret senzual... terifiant, nepierzând nimic din vehemența sa atunci când imaginea devine statică”. (vezi Ion Negoitescu, Scriitori contemporani; editura Paralela 45, Pitești, colecția „Cercul literar de la Sibiu” - Ioana Crăciunescu. Iarnă clinică, pp. 155-160 - n.n., I.P.B.).

Carte după carte („Scrisori dintr-un câmp de maci” (1977), „Duminică absentă” (1980), „Supă de ceapă” (1981), „Iarnă clinică” (1983), „Mașinăria de aburi” (1984), „Caietul de adnotări”

(1988), poeta se întreabă mereu cine este, crește și se desăvârșește în ea, în timp ce alunecă oarbă „pe trepte unsuroase de îndoială”, își pune întrebări-cheie, de propria sa imagine se apropie și se îndepărtează, „printr-un vizor diafan se privește” cu o dragoste rotundă, ca o paradă goală în verzi-le duminici câmpenești.

Limba în care-și redactează poeziile Ioana Crăciunescu e a unor „cazane cu apă fierbând îngeri murdari de fum hârjonindu-se cu bătrânii în iesle”; în acest timp deasupra, în rochii foșnitoare, capote demodate, valsează plâpânde noastre iluzii; „involutara memorie” a unui infern-cârciumă, unde niște bețivi te agață cu gesturi vulgare, oferă spre scripturalizare „cuvintele lor proaspăt scoase dintr-un cazan cu lături” care-o stropesc, o împrășcă grotesc.

Angoasa trăirii e totuși luminată din când în când de clipe kairotice, erotice când frazele și gesturile „perechii androginice” devin logice, însă într-o locuire poetică, a cărei ambiguitate triumfă deasupra „gardului de ghimpi”.

O luciditate abuzivă

Cititorul atent depistează în suita de poeme din „Iarnă clinică” o cruzime a imaginației, hrănită cu ironii tăioase, cenzurată prin extirpări cinice ale afectivității, exhibate cu violență în vizuni încrâncenate. Astfel poeta își autoscopiază impresia de existență blestemată, monstruoasă, spectacolul de o ferocitate aproape terifiantă, însă efectul poetic e de o mare acuitate, în pofida derizoriului care triumfă în toată vehemența-i proliferând satanică și în toată agonia iminentă, obnubilarea trăirii, exacerbarea tensiunii deja oripilante. Cu brațul bandajat într-o fașă de gips e mâna copilului cu care poeta mai poate printr-un chinuitor efort să scrie poemul a cărui viață e alcătuită din sânge și carne sau din idei și cuvinte, asediate. Într-un tablou kafkian „sacoșele umblătoare femeile, care au născut-o, terne serviete unsuroase, bărbații./ Burți pline de nutreț, înmulțindu-se într-un scheunat unanim”. În altul: „într-un sac, într-o ladă meschină de gunoi, învelită-ntr-un ziar, lăsată pe stradă carnea cea albă” care contrastează cumplit cu „povești de dragoste mestecându-și sub lentile de aur identitatea”.

O luciditate abuzivă în asemenea contraste suspendate deasupra neantului între starea de grație și o lehamite obsesivă stăruie în poezia Ioanei Crăciunescu prin asumarea oricărui eșec, a propriei identități sfărâmate, a împingerii diafanului înspre deriziune și apocalipsă și moarte.

Iată-o în „Cronică I”, „într-o enormă indolență mușcând de durere și ultima fărâma de orizont, eliberându-și pântecul de chinul din creier ca EA, poezia lumii, s-o renască din nou, de la capăt”. „Războaie neîncepute camuflează ochi și urechi. Spaime vechi de bătrâni povestite încolțesc verzi în răsadnițe noi. Într-un sat de munte viței cu două capete urlând ajutor. Ea, poeta, bine îmbrăcată, plăcut mirositoare, ființă sensibilă, se trezește că patinează în mijlocul unei săli de concert”. Realul așadar se fantasticizează, muncind la uitare, culgând toți pomii fructiferi ai iadului.

Ion POPESCU-BRĂDICENI

Poezia ca întoarcere la esențial

Cel mai recent volum de lirică semnat de Ștefan Melancu, *Întoarcerea la real* (Editura Limes, Cluj, 2025), își organizează materia poetică în cinci secțiuni — *Nașterea atunci a poeziei*, *Vara firii*, *Poemele nopții*, *Alergarea chipului și Întoarcerea la real* — alcătuind un traseu care poate fi privit ca o succesiune de stări ale conștiinței. Denumirile capitolelor anunță temele, dar și prefigurează o adevărată gramatică a volumului: nașterea cuvântului, includerea acestuia în ritmurile firii, traversarea nocturnului, căutarea chipului și, în cele din urmă, revenirea la real.

Această întoarcere nu trebuie înțeleasă însă ca o simplă revenire la ceea ce este recognoscibil sau imediat perceptibil. Realul lui Ștefan Melancu este unul filtrat prin memorie, afectivitate și imaginație. Prin arta scrisului, autorul încearcă să recupereze sensurile ascunse ale vieții, acele vibrații pe care privirea grăbită le pierde.

Cele cinci secțiuni ale volumului pot fi astfel privite ca tot atâtea ipostaze ale unei singure căutări. În *Nașterea atunci a poeziei*, cuvântul se desprinde din tăcere și își află pentru întâia oară puterea de a institui o lume; în *Vara firii*, existența se deschide sub semnul plenitudinii; *Poemele nopții* adâncesc perspectiva în zonele de umbră ale ființei; *Alergarea chipului* aduce în centrul atenției problematica identității și a prezenței; iar ultima secțiune, *Întoarcerea la real*, pare să închidă cercul. Revenirea nu este niciodată identică punctului de plecare: ceea ce poetul regăsește la capătul drumului este lumea transfigurată prin experiența traversării ei.

Într-o asemenea concepție, poezia devine mai puțin o evadare decât o formă superioară de revenire. Poetul se îndepărtează de lucruri, numai pentru a le putea vedea din nou; le pierde, pentru o clipă, în abstracția contemplației, spre a le redobândi apoi în lumina unei conștiințe mai adânci. De aici impresia că întregul volum se construiește pe o mișcare circulară: cuvântul se naște din real, se desprinde de el, îl străbate prin toate experiențele sensibilității și se întoarce, în cele din urmă, la același real, dar încărcat acum de o semnificație pe care simpla percepție nu i-o putea conferi.

Aceasta este și una dintre particularitățile poeziei lui Ștefan Melancu: refuzul de a considera realitatea drept ceva definitiv cunoscut. Lucrurile cele mai apropiate — natura, timpul, chipul, casa, memoria, gesturile cotidiene — rămân susceptibile de revelație. Ele nu trebuie inventate pentru a deveni poetice; trebuie doar privite cu acea intensitate a atenției prin care banalul își pierde opacitatea și începe să-și mărturisească sensul. Astfel se explică și întoarcerea anunțată de titlu: ea este, în ultimă instanță, o întoarcere la lucruri

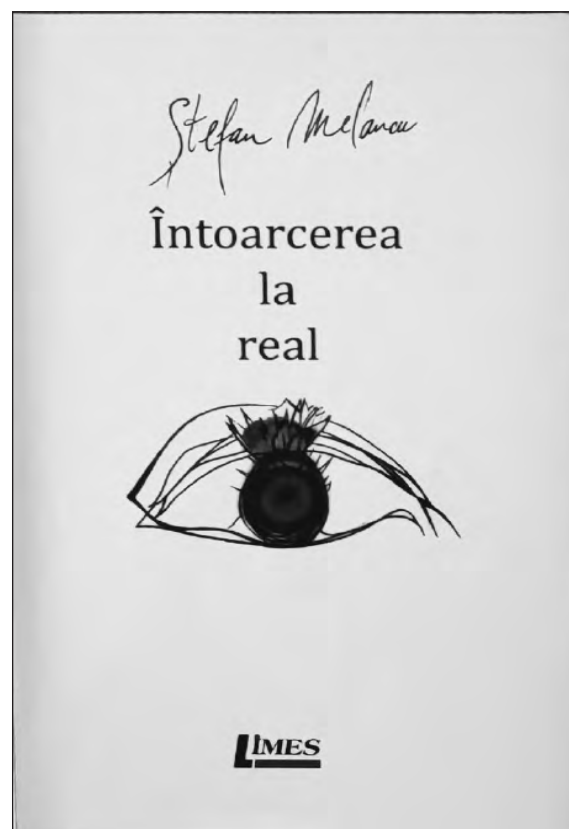
după ce acestea au fost descoperite din nou prin poezie.

Poetul nu caută un univers de substituție, este interesat mai degrabă de adevărul ascuns în universul familiar, iar dacă poezia are aici o funcție de cunoaștere, ea constă în a formula sentințe asupra realului și de a-l face din nou perceptibil. Ceea ce privirea obișnuită trece cu vederea, poezia reține; ceea ce timpul consumă, memoria poetică recuperează; ceea ce pare lipsit de însemnătate dobândește, prin cuvânt, o nouă densitate. În această dialectică discretă dintre apropiere și distanțare, dintre vedere și revelație se află una dintre semnificațiile profunde ale volumului lui Ștefan Melancu.

Există o clipă inaugurală în care lumea pare să se nască simultan cu limbajul capabil să o numească: „Dimineața cuvintelor asta ai vrea acum / carnea lor fragedă pieptănată de rouă și îmbăiată / în ea. Verbele lor de căței cu cerul gurii negru / mușcând coada de lună nebună” (*Dimineața cuvintelor*). Cuvintele sunt încă moi, receptive, aflate în apropierea stării de germinație. De aici înainte, universul începe să se anime. În aceeași dinamică a începutului, soarele abia răsărit „va clătina umbra casei”. Imaginea concentrează una dintre constantele universului liric al lui Ștefan Melancu: corespondența dintre exterior și interior; natura și conștiința comunică printr-o rețea subtilă de analogii.

În dimineața genezei poetice, inima este dominată paradoxal de „lene”. Numai că este vorba despre o lene productivă, despre suspendarea febrei cotidiene, care îi permite sensibilității să devină receptivă. Inima leneșă este, de fapt, o inimă disponibilă. Ea poate „încăpea” murmurele abia auzite, poate primi acele semnale minuscule ale realului care scapă percepției comune. Este aici unul dintre meritele importante ale volumului: poezia este recuperată din proximitatea vieții. Ea nu se proclamă drept revelație solemnă, nu are nevoie de spectaculos pentru a se legitima. Dimpotrivă, poate apărea într-un gest gospodăresc, într-o scenă de familie sau în ritmul unei munci vechi de când lumea: „tata cosind câmpul odată cu zarea culcată sub el / în crucea vieții. Scuișând în palme / și netezind viața - // atunci lumea prindea chip ochi mari / și mâini lungi cârlionți negri înfășurați de vânt / pielea întoarsă în ea însăși și gura mușcând cuvintele / mirosind a cer și pământ” (*Noaptea atunci a poeziei*). În acest punct, figura tatălui dobândește și o valoare simbolică. Munca lui poate fi privită ca o formă primordială de ordonare a lumii, după cum poezia este, la rândul ei, o încercare de a ordona prin cuvânt ceea ce experiența oferă în stare brută.

Întoarcerea la real este și o carte despre autocunoaștere prin poezie. Poetul nu se află

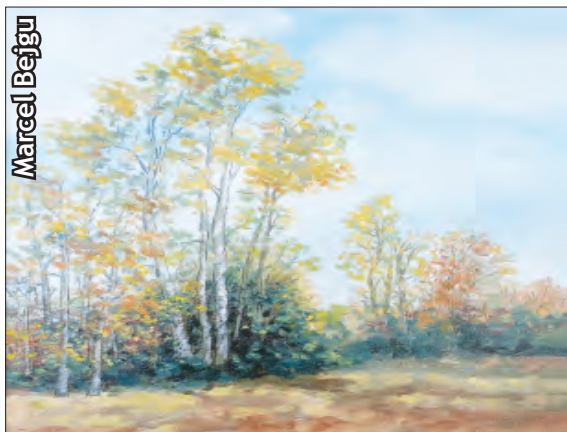
deasupra lumii, într-o poziție privilegiată de observator, ci în interiorul ei. El îi simte schimbările, îi poartă memoria și încearcă să-i traducă tăcerile: „Acum 23 de ani tata cioplea câmpul. Sufla toamna / și râdea de cornul lunii ivit înspre umbre. Smulgea iarba / crescută în talpa casei și se scurgea nevăzut / în ea. Dumnezeu cel mare privea / doar în ziua lui preaînaltă. Ziua (în joia timpului) / rămăsese încă neatinsă în limba ei albă. Cuvinte oarbe / în dimineți oarbe” (*Din caietul cu cârlionți negri*).

În viziunea lui Ștefan Melancu, intrarea în realitate nu este o simplă experiență, ci o prindere în mrejele unui angrenaj din care evadarea devine imposibilă. Realitatea acționează asemenea unui câmp de forțe coercitive, este o structură carcerală dotată cu un întreg arsenal de constrângeri. Ea își întinde asupra eului o manta fantasmatică și totodată opresivă; a-i trece pragul înseamnă a accepta o alienare definitivă, în care voința este resorbită în gestul automat al scrisului. Totuși, din această energică fiziologie a scrisului, se dedublează o mână geamănă, o proiecție onirică aparținând deja tărâmului imaginarului și al dublului: „În mantia realului mâna care scrie / și copia ei răsfrântă în șoapte / amândouă tăind ziua sub noapte / Mâna care scrie deci / și cea geamănă închipuită / și mută. Tăcerea le cutreieră / pielea” (*Alergarea chipului*).

În fond, *Întoarcerea la real* pledează pentru o poezie a proximității și a revelației discrete. Ștefan Melancu nu pare interesat să inventeze o lume paralelă, ci să descopere ceea ce se ascunde în lumea deja existentă.

Dan IONESCU

„acoperă-mi inima cu ceva”...

Lumea văzută din cer

Cerul era dintr-o dată iarbă,
un adânc verde întors cu capul în jos.
În mijlocul lui, Dumnezeu fuma fără grabă
dintr-un copac uriaș tot mai frumos.

Fulgere verzi, dumnezeieștile, palmele lui
mângâind sevele cerului tot mai departe
vărsau pe pământ un gust amăru
din propria-ți moarte.

Luna se holba direct în tine și verde,
îți incomoda sângele, încrusta brațelor ceața,
înverzea pe trupul tău viața,
viața care prin ceilalți se pierde.

Ne-am montat aripile și-am zburat
nu prin văzduh am zburat, prin pământ
și cum ne depărtarăm treptat
am văzut cum eram cer și cuvânt.

Viorel MIREA

Toamna

Vine toamna,
ca să dea argint zarafilor,
pe al tău să-l ia cu dobândă
până se termină,

iar o parte a trupului grea ca un munte
când îți ajunge - devine nour alb
mai mare de un talant,

vine toamna,
din inimă doar se desprinde o umbră,
sângele acolo ar fi ceva,
nefiind nimic,

o lucrare de alungare a verdelui
peste puține graiuri fiind stăpână
în adormiri,

vine toamna,
ca să dea argint zarafilor,
pe al tău să-l ia cu dobândă
până se termină.

Alex GREGORA

Elegie

Poate-ntr-o zi o să te-anunț că-i toamnă,
Tu te vei zgribuli de-atâta brumă,
Mă vei lovi c-un înger peste gură
Să tac, dar eu, în loc să te ascult,

Voi murmura, ca un nebun : "E toamnă,
Nu vezi cum mi-a îngălbenit retina,
Nu simți cât e de galbenă lumina
Ochiadelor de-acum ?"

Spiridon POPESCU

Toamnă

Câmpuri atât de vaste, cu spinarea arsă
de la focurile gospodariilor
care pregătesc pământul pentru noi
însămânțări,

miros a fum, ca vara însăși,
care și-a epuizat combustia
și palpită încă în amprente
puse ici-colo pe sufletele
începând să spânzure de melancolii.

În unda galbenă a unui lan uitat
scânteiază șareta pădurarului,
în timp ce,
la marginea drumului plin de praf,
un țăran s-a oprit
să-și deznoade nojițele de la opinci.

Ca o eliberare,
gâtul păsărilor rămase fidele plaiului,
cele care n-au plecat
în triumfuri plutitoare spre țările calde,
în coada stolurilor de berze migratoare,
dă glas trilului
care apucă de inimă
un senior urban
și-l tăvălește prin gloată,
pe el, cel care ar fi rămas în sat,
cu palmele bătătorite
de coarnele plugului astral.

Dan IONESCU

Septembrială

De ieri septembrie
probează în ascuns
cămașa în care
de mult rugineam.
Doar liturghii de lumină
mă mai înmuguresc prin cuvinte.
Iată, epidemii de frunze
contaminează fântâna
în care plâng uneori.
Disperat mă agăț
de cârja toamnei
ca de ultimul vagon
al unui tren ce nu întârzie
niciodată.

Alexandru DRĂGHICI

Toamna

Prin frunzele vieții e toamnă.
Vin ultimii greieri și cântă
când vânturi nebune răstoarnă
rugina-n paharul de nuntă.

Pe văi răvășite de ploie
scaieții aleargă în haite
E roșu amurgul din noi,
cer macii azil către moarte.

Prin oasele noastre de brumă
trec păsări cu orele-n gheare.
Vom fi doar povestea de humă
sub toamnele astea, bizare.

Ioana BURGHEL

Cafeneaua

În locul casei au deschis o cafenea
cu meniul scris cu creta pe tabla neagră
barista are tatuaj cu geometrie sacră
și master în filosofie.
Stau la coadă pentru flat white
exact în locul unde bunica
și-a numărat ultimele clipe.
Aici era patul,
noptiera cu icoana, candela cu ulei și un fir de busuioc,
scaunul. În ultimul an
avea mâinile de hârtie. Aproape foșneau.

Acum e o vitrină cu croissante vegane.
Clientul din fața mea comandă
„un oat milk latte cu un shot extra, te rog”
exact în decibelii în care ea
a cerut ultima oară apă. de la robinet.
Și nu pot spune nimic.
Sub espressoorul ăsta de 15.000 de euro
stau încă moleculele ei
înainte să existe playlist-ul lo-fi
era tăcerea aceea grea de după rugăciune.

Pe aceeași fereastră,
cineva a lipit un sticker:
„Best coffee in town. Cinci stele”
Bunica nu a avut niciodată o stea
nici vreo recenzie.
nu a apărut pe Google Maps
A plantat petunii și trandafirii care fac azi
umbră terasei.

Doi adolescenți își fac selfie.
„Cea mai estetică locație din oraș!”
Postează. 47 de like-uri în primele trei minute.

A trăit 83 de ani
n-a avut niciodată un like
doar un bărbat mort, o fată plecată și un
nepot care bea azi cafea
pe locul unde tresărea în somn.
Las 40 de lei. Cu tips inclus.
copilăria mea s-a închis într-un espresso,
memoria s-a monetizat
parfumul de duminică al bunicii
e acum o spumă de lapte.

Camelia Radulian

Nela Ene

Lecția de zbor (numită Brâncuși...)

ar putea oare vreodată mâinile noastre să -cioplească tic-tac-ul secundeii în care ne-am lepădat de veșminte precum Iisus pe treptele osândeii neștiind că trecerea spre moarte n-are nevoie de niciun fel de spațiu dintre două zăbrele de fier?

drumul însemnat cu opinca de pielă nu era pentru cel care-l urca ci pentru noi cioplitorii în scrumul și cenușa istoriei păzită de borduri sfărâmițoase precum pâinea noastră cea de toate zilele ruptă a rugăciune la singura Masă ca și când cel plecat s-ar întoarce acasă...

dintre toate porțile lumii mai mult sau mai puțin ferecate - doar singură una a rămas deschisă în Sărutul mamei iubitei nouă celor coborâtori în lutul uitării din când în când vine o pasăre Maiastră ea desenează cel mai frumos cer și luna și cântecul ei smulge gratiile de la

fereastră...

Mai frumoasă decât toamna

ca și voi am uneori întâlniri de maximă siguranță întreb oglinzile cu argintul sărit de la atâtea minciuni sau iubit cine e cea mai frumoasă femeie așaaaa... de la mai mare distanță? chiar nu-mi place make-upul deloc mă-mbrac doar în rochia verde părul mi-l cumîntesc într-un coc și-n portofel am o frunză de dafin pe care-am scris cu carioca „speranță”...

unde sunt bărbaiții de-altădată demni și tandri desfăcători de agrafe de nasturi de capse și coapse fiecare după putere sau așa dintr-un foc am auzit la știrile de noapte de moarte cum c-ar fi un fel de război pe aproape bărbaiții noștri frumoși ca decebal traian ștefan mihai marcel nicolae ioan mă rog toată agenda la un loc nu cumva au purces să rescrie istoria ca măcar în al treisprezecelea ceas cel în care învie gloria ce-i al nostru să rămână pus deoparte?

ca întotdeauna oglinda mă minte tu ești cea mai frumoasă din țară mai frumoasă chiar decât toamna de-afară dar nu te-așteaptă nimeni - fii cuminte! Interzis!

din orașul adormit am plecat într-o joi nu speram să trăiesc nemurirea în doi prea cădeau multe frunze pe caldarâm și nici tu nu-mi dădeai vreun motiv să rămân

printre casele albe pașii noștri-alergau era noapte și ploaie și crengi se frângeau cu pantofii stiletto lăsam urme adânci dac-oi vrea să mă cauți nu cumva să le-ncurci

sunt rotunde și mici cât un bob de piper n-am avut îndrăzneala o umbrelă să-ți cer am rugat doar ploaia să-ți mângâie-n zori fruntea pe care mâna mea deseori

desena un oraș fără case și străzi fără pași care duc unde știi c-ai să pierzi pariul cu toamna care știe mai bine cine e cea care pleacă și cine

te-mbie să guști doar aievea în vis dintr-un eden aparent interzis...

Tandra înlănțuire

la început înlănțuirea ta îmi făcea bine frica din adâncuri se oprea sub tălpi rădăcina care mă iubea cel mai mult o sugruma înainte de a-mi mușca umbletul căldura sângelui dansul vieții desculță pe pietre nu lăsam urme învățam de la păsări doar ce voi ai tu să aud să cânt - să te iubesc fără cuvinte să mă simt atât de liberă încât n-am putut pricepe cum urcai tu spre glezne spre grumaz - tandra înlănțuire cum te numeam eu - Libertate

n-aș fi nimic fără tine - chiar așa fără pași fără puțința de-a mă mișca decât în cercul pe care-l tot strângi în jurul meu - pentru mai multă siguranță cu cât mai multă înlănțuire cu atât mai mai puțină durere luciditate dar nu nu nu - nu e așa ai început să mă strângi gheara din piept îmi vizează gâtul de unde rânduiesc spre ceilalți silabe rotunde ca pâinea mamei ca palmele tatălui ce sprijină cumpăna fântânii cu ciutură în arșița unei câmpii unde secerători însetați fac mătănnii sărută pământul ca pentru potopul din urmă

pecetea pe care mi-o îndeși pe gură e un atentat la ramuri la păsări la cer răbdarea pietrelor a devenit utopie nu mai ține de virtute - mai degrabă și mult mai ușor arătăm cu degetul spre mesager căci nu e așa - din fața minciunii ne tragem un pas înapoi fugim ca de-o sperietură sublima mea libertate - cum să-ți spun vreau să las urme pe unde trec - pietrele apele ramurile să mă recunoască sunt asemenea lor când tac și iubesc am învățat să mă dezlănțui și să sugrum strânsoarea ta care vrea să mă pună la zid în genunchi poate că am stat ieri - dar astăzi e un mâine pe care nu-l mai amân...

Pipa de abanos (lui Nichita...)

am văzut azinoapte cum cădea alunecând pe coamele norilor o fără de seamăn blândă stea e ziua de treisprezece cu ceasuri anapoda când se sparg clepsidrele unde firele de nisip nu se mai iubesc își scot ochii cu colțurile lunii apoi se-mbrățișează jalnic ca pentru adio cum facem și noi - își întorc spatele și pleacă-n deșertul lumesc

aici necuvintele capătă sens miroase a dragoste cu vântul schimbării sau a moarte sau a de toate mi se zbate ochiul - nu pleca e treisprezece nici nu ninge nici nu plânge în lume se joacă Hamlet fără întrebări - ai văzut și tu a căzut o stea de niciunde și de nicăieri...

„mă duc să pun căpăstru unui cal năvălaș vreau să merg la oraș să-mi cumpăr o haină de mag și-o pipă de abanos cu smirna un pogon din cel mai roditor astru pentru necuvintele ce-au rămas nerodite în noaptea de pe urmă nu mai credeți în stele de pripas mi-am cumpărat și-o trăsură de la un căruțaș cu inimă bună ca a lui Pilat - nu mi-a găsit nicio vină și vai - ce cădere voi fi spre lumina...”

Femeia de la fereastră

îmi beau cafeaua cu o crăciuniță nerăbdătoare ca o fată mare la măritat cum se-ntâmpla când măritatul chiar merita bem din același pahar apă plată cu busuioc ne împrumutăm când se-nchide ladoipași câte-un pahar de noroc

așteptăm cu sufletul la gură răsăritul ascuns după turnul de apă de pe maria tănase nu suntem prima lui opțiune dar e de ajuns atât cât ne rămâne până la șase e încă destulă lumină și-ntocmim cu iubire o listă de cumpărături subțire din ce în ce mai subțire

astăzi ce mai tăiem? eu zic „goldenhills” (untul) ți-au crescut noi crenguțe și stai să-nflorești în locul lui îți voi schimba pământul făt-frumos tot îndrugă povești noi două poate și alții știm bine cum e cu reducerile compensările începând de mâine

anul trecut ai înflorit la timp „lavieenrose” acum ai muguri albi și pari indecisă mă voi bucura la fel de mult chiar dacă te trezești că le vrei mov schimbarea n-are dată precisă te rog nu te grăbi să-nflorești - nu acum undeva la o fereastră o femeie așteaptă răsăritul ascuns după turn fii darul ei și de acest Crăciun...

Nu-ți promite nimic

toamna e un tărâm bogat în iluzii unde încă mai poți pleca fără restricții doar cu un pumn de iarbă cât să-ți plătești îndrăzneala de a crede că nimeni n-ar trebui să fie atât de singur câtă vreme lumina își iubește umbra nimeni nu poate ieși învingător fără luptă - tăcerea este cel mai redutabil antrenor

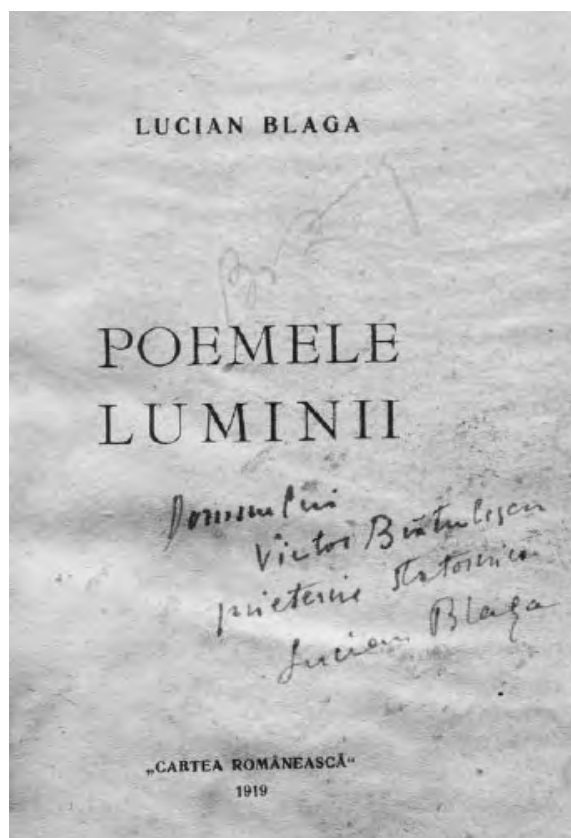
îngăduie ochilor tăi să ignore întunericul indus de draperii colorate asemeni unei come induse cât să răscumperi păcatul ancestral ascuns într-un măr în care îngenunchează livezi sămburele adevărului în care crezi o să-l poarte în cioc o pasăre care până la urmă tot pe limba ei pier

nu-ți promite nimic toamna asta paradisul are trei variante pusul degetului pe rană a devenit extrem de periculos te poți infecta cu de toate și sunt șanse puține să fii transferat la reanimare - unde dacă ai pile se moare frumos se trag duble capeți raiul gata iertat

nu-ți promite nimic toamna asta fă bine și zidește-ți fereastră...

Însemnări

despre poezia lui Lucian Blaga

Volumul lui Lucian Blaga (1895 - 1961) intitulat **Poemele luminii** (1919) aducea în poezia română, sub semnul sincronizării cu poezia europeană, o nouă estetică și o nouă sensibilitate, ambele de factură expresionistă.

Analizând fațetele constantului raport al lui Lucian Blaga cu expresionismul, Marin Mincu a utilizat, cu o deplină justificare critică, expresia „blagianizarea expresionismului” ca proces liric constând, în primul rând, în profunzimi de ordin metafizic: „Pornind inițial de la expresionism, Blaga își adaugă aripile metafizice pe care niciun poet expresionist european nu le-a purtat; în exemplaritatea aceasta înaltă, teoretică și practică, poetul român realizând ceea ce am putea numi *blagianizarea expresionismului*” (**Panorama critică a poeziei românești din secolul al XX-lea**, Ed. Pontica, 2007, p.242). În orizontul aceluiași aspect se înscriu și poeziile târzii „ancorate în formule folclorizante” și cele care ilustrează opțiunea pentru o „acută muzicalizare” a versurilor.

„Blagianizarea expresionismului” se împlinește, desigur, și în alte modalități lirice. O notă particularizantă a poeziei metafizice constă în efectele obținute în portativul revoltei cu întunecate accente existențiale: „De ce m-ai trimis în lumină, Mamă, / de ce m-ai trimis? / Trupul meu cade la picioarele tale / greu ca o pasăre moartă” (*Scrisoare*); „Cu câinele și cu săgețile ce mi-au rămas, mă-ngrop, / la rădăcina ta mă-ngrop / Dumnezeule, pom blestemat” (*Cuvântul din urmă*).

Elanul vitalist-dionisiac, prezent mai ales în primele două volume (**Poemele luminii și Pașii profetului**, 1921) alternează, în celelalte volume, cu stări în care incandescența trăirii se domolește în favoarea unui expresionism orientat spre concretețea transfiguratoare, de tip trakt-

ian, a imaginilor poetice: „Cai galbeni și-adună sarea vieții din ierburi. / Mocnind sub copaci Dumnezeu se face / mai mic / să aibă loc ciupercile roșii / să crească sub spatele lui. / În sângele oilor noaptea pădurii e vis lung / și greu. / (...) / Sub scut de stânci, undeva / un bălaur cu ochii întorși spre steaua polară / visează lapte albastru furat din stâni” (*În munți, Lauda somnului*, 1929); „O durere mi-a fost singurătatea ta ascunsă, / Dumnezeule, dar ce era să fac? / Când eram copil mă jucam cu tine / și-n închipuirea mea te desfăceam cum desfaci o jucărie” (*Psalm, În marea trecere*, 1924).

Treptat, discursul poetic al lui Lucian Blaga a fost marcat de o evidentă de-retorizare a gesticulației expresioniste. Tentația spiritualizării peisajului incumbă, în toate „pastelurile”, o tensiune metafizică fără precedent în lirica autohtonă: „Pretutindeni pe pajiști și pe ogor / serafimi cu părul nins / însetează după adevăr, / dar apele din fântâni / refuză gălețile lor. / Arând fără îndemn / cu pluguri de lemn, / arhanghelii se plâng / de greutatea aripelor” (*Paradis în destrămare, Lauda somnului*).

În poezia *Vreau să joc (Poemele luminii)*, elanul dionisiac, asumat doar ca deziderat („vreau să joc”) are un scop ce implică, în spirit blagian, aglutinarea dionisiacului, transcendentului și cosmicului, pe de o parte, în matricea *concepției orfice* despre trup ca temniță a sufletului („O, vreau să joc, cum niciodată n-am jucat! / Pământule, dă-mi aripi: / săgeată vreau să fiu să spintec / nemărginirea, să nu mai văd în preajmă decât cer, / de-asupra cer, / și cer sub mine” ...) și pe de alta, inversarea relației teologice dintre natura umană, „ca ceva mic, limitat”, și nemărginirea Divinității: „Să nu se simtă Dumnezeu în mine / un rob în temniță - încătușat”.

În viziunea poetică din *Pax magna (Poemele luminii)*, este valorificată sugestia orfică referitoare la natura *duală* a firii umane: Potrivit mitului dionisiac, în varianta sa orfică, oamenii au fost plămădiți de Zeus din cenușa titanilor pe care i-a nimicit cu fulgerul, sancționându-i, astfel, pentru vina de a fi băut sângele și de a fi îngurgitat carnea lui Dionisos Zagreus. În consecință, natura umană, dependentă și de Dionisos și de titani, este și divină și titanică. Prin acest mit, doctrina orfică a impus așa-numita *cultură a vinovăției* (căreia i se circumscrie, prin reverberație religioasă, și mitul biblic al păcatului originar).

Adesea, sub protecția *mitului literar*, Lucian Blaga își asumă libertăți creatoare (de factură metafizică) față de sensul și conținuturile anumitor concepții de ordin religios: „Pesemne - învrăjbiți / de-o veșnicie Dumnezeu și cu Satana / au înțeles că e mai mare fiecare / dacă-și întind de pace mână. Și s-au împăcat / în mine”. În poezia *A fost cândva pământul străveziu*, pământul, întunecat de odiosul fratricid biblic (Cain și Abel), redobândește, sub pașii iubitei, starea *originară*: „Subt pasul tău, pe unde treci / sau stai, pământul înc-odată, pentru-o clipă, / cu morții săi zăbind, se face străveziu”. Semnificativă este, în același portativ liric, și poezia *Epitaf pentru Euridike*, unde Lucian Blaga „o salvează” pe Euridice, mutându-i, prin resemnificare, „domiciliul” post-sepulcral din întunecata împărăție a lui Hades în

întunericul - aidoma celui dintr-o fântână - din adâncul ființei poetului unde ea locuiește precum o stea: „Cineva într-o zi te-a luat, Euridike, de mână / ducându-te foarte departe / prin negura care desparte. / În întunericul meu locuiești / de atunci ca o stea în fântână”. În „celălalt” întuneric, Euridice împlinește, așadar, rolul *polului feminin* al spiritului blagian: este *anima* sa, „câtimea feminină a ființei lui”.

În alte poezii, motivele creștine, raiul și iadul, sunt convertite în viziuni lirice de coloratură „eretică” menite a tensiona ideea de mister pe care o incumbă codul poetic al lui Lucian Blaga: „Ca un eretic stau pe gânduri și mă-ntreb: / De unde-și are raiul - / lumina? Știu: îl luminează iadul / cu flăcările lui! (*Lumina raiului*).

Valorificarea unor motive și teme filosofice, precum *tăcerea* („Dar pe liman ce bine-i / să stăm în necuvânt” - Ulise), *panteismul* („Umbra lui Dumnezeu e tot ce vezi, / ce-n spațiu se desparte și s-adună” - *Umbra lui Dumnezeu*), „*marea trecere*”, *extincția*... și, în etapa expresionismului contemplativ, motive și concepții orfice, se circumscrie unei noi atitudini creatoare ce constă, în primul rând, în *intelectualizarea* emoției poetice și în asumarea unei perspective „luminoase” asupra existenței: „Și azi, dintr-o dată, neașteptat, acest răsărit! / Ce cântec nemăsurat! / Ca unui orb vindecăt / Lumea în lumină mi s-a lărgit” (*Schimbară zodie*).

Revelația frumuseții lumii (*un foc veșnic viu*, în definiția lui Heraclit) este rodul unei stări ce implică o dublă analogie: cu un orb ai cărui ochi s-au vindecat, spre uimirea lui, dintr-odată, și, respectiv, cea dintre *cântec* și un neașteptat *răsărit de soare* - fenomen de factură ignee în orizontul imaginarului diurn. Însăși lumina este o cântare a cărei divină revărsare consumă, la fel ca un *foc*, materia, *cântecul și arderea* aflându-se într-o firească relație structurală: „Dacă lumina ar cânta / Vărsându-și puzderia / Am vedea cum cântecul / Consumă materia” (*Suprema ardere*).

Poetul se simte un fir în marea țesătură muzicală, un *isonar* (al unei *arder*!), în simfonia cosmică - deopotrivă cântec și ardere: „Cât încă mai dura-va cântecul / nu-ți fie nici cutremurare / și nici chin. / Sunt isonarul unei arderi / să mai palpit? / sau mai degrabă să apun?” (*Laudă văzduhului*, s.n.). Elanurile vitaliste s-au domolit, iar înțelesul cuvintelor *ardere* și *foc* oscilează între sensul de *ardoare sufletească* trăită pe durata „marii treceri” și cel pe care îl au în literalitatea lor. Verbul *a apune*, aflat în vecinătatea contextuală a verbului *a palpa*, susține, la nivel conotativ, înrudirea semantică dintre *a palpa* și verbul *a pălpâi* (ca o flacără în declin!).

Înțelegerea lumii drept o *cântare* („Din umbră mă ispiteam singur să cred / că lumea e o cântare” - *Biografie*) și asumarea credinței că „Nici o suferință nu-i așa de mare / să nu se preschimbe-n cântare” (*Catren*) relevă o atitudine lirică de factură orfică.

Slăvind lumea, cu sentimentul transcendenței, și existența în dependența ei de dialectica „trecerii”, poezia lui Lucian Blaga - din etapa echivalenței dintre *ardere* și *cântare* - dobândește valențe imnice.

Mircea BÂRSILĂ

O poveste a vieții

Cartea lui Ștefan Mitroi *Noi povești ale cerului și pământului* este una specială. Ea o continuă pe cea apărută în 2021, *Poveștile cerului, poveștile pământului*, și reînvie lumea satului de altădată, văzută din perspectiva copilăriei, când „Era duminică. Orice zi ar fi fost în calendar. Și era primăvară. În orice anotimp ne-am fi aflat.” (*Atunci când se bărbiera bunicul*). Sunt reunite, având o mare încărcătură afectivă, texte de diferite valori, narrative, lirice, memorialistice, alegorice, reflexive, exprimând nostalgia, emoția căutării (și a regăsirii) timpului pierdut, descoperirea propriei identități, magia jocului și a fanteziei, dorul față de casa de pământ și față de casa din cer.

Eternitatea satului, pe care o definește Blaga, este, de această dată, una trecătoare, alcătuită din zile și anotimpuri, luată mereu de la capăt, purtată pe drumuri prăfuite, neputincioasă la început/ la sfârșit, presărată cu mulți oameni (mama, tatăl, moașa Anghilina, tataie Gheorghe, mamaia Niculina, dogarul Catriș Buzatu - care era cam într-o doagă, doamna învățătoare Bălțatu, fotografii satului, nea Opriș, Mitică al lui Nae...) care, după ce își oferă dragostea, bunătatea, se retrag într-o altă lume, nemaivăzută. Ne aflăm pe terenul realismului magic, al mitificării spațiului ancestral, în care viața are dimensiunile supranaturale văzute de imaginația unui copil, dar și în sfera speculației livrești, cu evocarea lui Marin Preda, cu imaginea lui Macedonski velocipedist, cu deplasarea cu diligența a lui Cuza, de la București la Iași, cu deplasarea lui Marin Sorescu, din Bulzești la Craiova, în *Carul Mare*, cu date documentare pe urmele lui Eminescu, la Viena și la Alexandria, cu admirație pentru iubirea nestrămutată a Doamnei Elena pentru soțul ei, domnitorul Alexandru Ioan Cuza, cu ultima amintire despre Ilderim, nepotul lui Liviu Rebreanu.

Scriitorul realizează ieșiri-intrări în interiorul personajelor, al lucrurilor, multiplicându-le ca între oglinzi paralele. Copilul are o reprezentare animistă, spiritualizată, realitatea este vie, într-o continuă schimbare, bazată uneori pe o logică inversată, putând ieși din cărți, trecând pe neașteptate din concret în ficțiune, în vis, în închipuire, oamenii vorbesc cu Dumnezeu, cu lucrurile, cu animalele, cu păsările, sufletele zburdă ca mieii, casele satului sunt ticsite cu sentimente. Amintirea duioasă a mamei, ființă devotată familiei, plină de lumină și de bunătate, stă mereu în centrul cărții. Timpul este reversibil, poate îmbătrâni, poate întineri, duce războaie „de țesut cimitire” (*Între linii*). Oameni nu mor, ci pleacă în cer: „Ei numai se prefac că mor. De fapt, se duc

pe la rude.” (*Mersul la rude*). Nu lipsesc aspecte etnografice legate de satul teleormănean, munciile specifice, obiceiuri, credințe, nume și porecle, mentalități, psihologie.

Sunt folosite diverse mijloace de convingere estetică, metonimia, alegoria, vorbirea metaforică, precum incontestabila constatare că în lume se petrece o suavă contaminare cu miresme, cu lumină, cu gânduri, sau că între pământ și cer au loc manevre de comunicare firești: „Ne cățărăm în copaci ca să culegem cântece. Duminica ne dădeam cu parfumul lor. Ne miroseau gândurile a cântec de cuc sau de mierlă toată săptămâna.” (*Crânguri de salcâmi*), „Printre puținele rude pe care le are cerul pe pământ se numără și drumul ce trece prin marginea satului meu, pierzându-se apoi în depărtarea verde a câmpului, până dincolo de orizont. [...] Nicăieri nu-i poate fi atât de bine sufletului ca pe drumul acesta ce leagă cerul de pământ, satul de gârla din vale, primăvara de vară și lumina de întuneric.” (*Drum în câmpie*), „Era o porțiță spre cer chiar deasupra patului în care dormeam. Îi ziceam icoană.” (*Porțiță spre cer*).

Plasticitatea limbajului, bogăția imaginilor, a ideilor, a stilului, fantezia nelimitată, insolită, îl apropie de maeștrii din sud ai povestirii, Panait Istrati, Fănuș Neagu, Ștefan Bănuțescu, deosebindu-se de aceștia printr-o perspectivă ingenuă de descoperire a lumii, creând-o (prin ochii copilului, care este centrul cunoașterii), precum și printr-un preaplin al încărcăturii afective. Recunoaștem înrudiri și cu universul fantastic al picturilor lui Ștefan Câlția (ființe imateriale, levitația, cerul, concordia dintre om și mediul său, simbolismul omniprezent), cu Sorin Ilfoveanu (căderea/ ieșirea din materie, atmosfera hieratică, amestecul de sacru și de profan în societatea rurală, travaliul ontologic, ieșirea din sine a lumii), cu amprenta creștină a lui Paul Gherasim (viziuni, prezența îngerilor, folosirea estompei, pentru a separa transcendentul de imanent, lăuntricul de exterioritate).

Cartea este însă, în toate privințele, prin franchețe, prin valorile literare, morale pe care le asumă, prin seninătate și generozitate, prin încărcătura spirituală, prin umorul cumpătat, și un adevărat îndrumar al preceptelor existențiale: altruism, dragoste, buna viețuire, bucuria de a fi om, dorul de *trecut*, de *viitor*: „Acum e abia începutul zilei.

Totuna cu începutul lumii. Doamne, ce miros de prospețime în toate!” (*Dor de oameni*). O carte bogată în sentimente, în imaginarea unei lumi a plinătății, a sărbătorii existenței, a dăruirii, a

Ștefan MITROI Noi povești ale cerului și pământului

trăirii în esență: „Când ești învins de dragoste, înfrângerea e mai dulce decât o victorie.” (*Bucuria unei înfrângeri*). În fond, acest roman, această autobiografie *en miettes* dezvăluie adâncimi sufletești ale scriitorului Ștefan Mitroi, care este un regizor și un scenarist epic perfect, folosindu-se magistral de toate mijloacele unui veritabil poet.

Paul ARETZU

Aforisme

Puritatea interioară se pierde prin vanitățile noastre.

Am privit o lumânare cum arde. N-am învățat nimic.

Lupta pentru supraviețuire nu-ți poate schimba caracterul. Ți-l dezorientează.

Răutatea nu vine de la necuratul, ci de la supușii lui.

Într-o lacrimă Absolutul nu se poate îneca.

Primul semn de snobism este atunci când te infatuezi cu lecturile tale.

Sentimentul tragic este mai aproape de Dumnezeu decât beatitudinea.

Cine are cultul valorii, are și cultul prieteniei. Valoarea și prietenia au ceva înălțător.

Pe tava fericirii e un măr otrăvit.

Nu de puține ori, un individ se-upleacă-n fața altui individ mai mult decât se-upleacă o creangă în fața unui copac.

George DRĂGHESCU

Eleganța unui destin intelectual

Există cărțurari a căror operă se desfășoară într-un singur domeniu și alții care transformă însăși diversitatea preocupărilor într-o expresie a unității lor interioare. Dragomir Costineanu aparține acestei din urmă categorii. Orientalist, comparatist, universitar, traducător și romancier, el ilustrează destinul unei generații de intelectuali pentru care cultura nu a însemnat acumulare de cunoștințe, ci o formă de înțelegere a lumii și de apropiere între civilizații. Parcursul său, desfășurat între România (Suceava, București, Tg-Jiu) și Franța (Paris), între studiul Orientului și fidelitatea față de cultura română, mărturisește aceeași vocație a dialogului și aceeași încredere în puterea spiritului de a depăși granițele istoriei.

Formația filologică dobândită în România avea să se deschidă, după stabilirea în Franța, către unul dintre cele mai exigente domenii ale orientalisticii europene: studiul teatrului japonez kabuki. Alegerea acestei direcții de cercetare nu a fost rezultatul unei fascinații pentru exotism, ci expresia unei gândiri comparatiste, interesate de raporturile dintre mit, ritual, limbaj și reprezentarea scenică. Pentru Dragomir Costineanu, teatrul kabuki nu constituia doar o formă spectacologică, ci una dintre expresiile cele mai complexe ale unei civilizații, în care religia, istoria și estetica se întâlnesc într-o sinteză originală.

Momentul decisiv al acestei orientări l-a reprezentat contactul direct cu Japonia, în urma turneului Teatrului „Tândărică” la Tokyo. Experiența avea să se transforme într-un amplu proiect de cercetare, concretizat în teza de doctorat, *Une morphologie du kabuki*, susținută la Paris sub îndrumarea reputatului japonolog René Sieffert. Volumul *Origines et mythes du kabuki*, care dezvoltă concluziile acestei cercetări, propune o interpretare interdisciplinară a teatrului japonez, în care perspectiva istorică este completată de antropologie culturală, mitologie și istoria religiilor. În aceeași direcție se înscriu studiile consacrate limbajului dramatic, precum și preocupările pentru cultura indiană și pentru elaborarea unor instrumente lexicografice dedicate limbilor hindi și bengali. Privită în ansamblu, activitatea sa științifică demonstrează o remarcabilă consecvență metodologică și o rară capacitate de a pune în dialog tradiții culturale foarte diferite.

Profesoratul universitar a reprezentat continuarea firească a acestei vocații intelectuale. La Institutul Național de Limbi și Civilizații Orientale din Paris, Dragomir Costineanu nu s-a limitat la transmiterea unor cunoștințe specializate, ci a format generații de studenți în spiritul unei cercetări întemeiate pe rigoare, disciplină și deschidere intelectuală. Cei care i-au fost studenți evo-

că nu doar erudiția profesorului, ci și discreția, eleganța și disponibilitatea dialogului, trăsături care definesc deopotrivă omul și opera.

Stabilirea în Franța nu a însemnat însă o desprindere de cultura română. Dimpotrivă, întreaga sa activitate ilustrează modul în care exilul poate deveni o formă de continuitate spirituală. Colaborările la publicațiile românești din Paris, participarea la manifestările culturale ale exilului și preocuparea constantă pentru promovarea valorilor românești demonstrează că distanța geografică nu a însemnat niciodată o ruptură de limba și cultura în care s-a format. Traducerea în limba franceză a *Hugoliadei* lui Eugen Ionescu, publicată la Gallimard, constituie una dintre cele mai importante contribuții ale sale la circulația literaturii române în spațiul francofon. La fel de semnificativă a fost organizarea colocviului dedicat memoriei lui Ioan Petru Culianu, gest care exprimă solidaritatea unei generații de intelectuali pentru care cultura reprezenta, înainte de toate, un spațiu al libertății și al continuității.

Dacă activitatea universitară și cercetările consacrate culturilor Orientului definesc prima mare dimensiune a operei sale, literatura reprezintă spațiul în care experiența intelectuală se convertește în reflecție asupra destinului uman. Debutul său ca romancier, petrecut la maturitatea deplină a unei vieți dedicate cercetării, nu exprimă o schimbare de direcție, ci continuarea aceleiași căutări prin alte mijloace de expresie. În locul demonstrației academice apare acum narațiunea, iar în locul analizei comparatiste - memoria individuală și colectivă, fără ca rigoarea gândirii să fie abandonată.

Cele trei romane publicate până în prezent - *Prieteni și dușmani*, *Roman cuantic*, *Într-o seară, de vară, o vioară cânta și Trenul vieții*. Trenul morții - alcătuiesc, dincolo de autonomia fiecăruia, o meditație coerentă asupra memoriei, identității și istoriei. Autorul nu cultivă spectaculosul epic și nici autobiografismul confesiv, ci urmărește felul în care experiența personală se întâlnește cu marile mișcări ale timpului istoric. Memoria nu este doar materia narațiunii, ci și principiul ei de organizare, iar personajele sunt chemate să-și înțeleagă propriul destin în raport cu lumea pe care au traversat-o.

În *Prieteni și dușmani*, construcția romanului surprinde prin originalitatea formulei narative. Ideea de „roman cuantic” depășește valoarea unei metafore și devine principiul unei arhitecturi epice în care timpul, perspectivele și nivelurile memoriei coexistă și se influențează reciproc. Într-o seară, de vară, o vioară cânta recupează universul copilăriei și al adolescenței fără tentația idealizării, transformând evocarea unei lumi dispărute într-o reflecție asupra fragilității memoriei. În *Trenul vieții*, *Trenul morții*, simbolul călătoriei capătă o dimensiune existențială, iar destinul individual se înscrie în drama unei istorii care pune permanent la încercare libertatea și responsabilitatea omului.

Receptarea critică a remarcat caracterul aparte al acestei formule epice. În prefața la *Prieteni și dușmani*, subliniam că romanul depășește convențiile prozei memorialistice și propune o construcție narativă inovatoare, în care planurile temporale și referințele culturale se articulează într-un ansamblu unitar. Originalitatea cărții rezidă tocmai în echilibrul dintre experiența trăită și reflecția intelectuală, dintre memoria individuală și dimensiunea universală a condiției umane.

La rândul său, Ștefan Melancu, într-o amplă analiză consacrată trilogiei românești, insistă asupra densității culturale a discursului și asupra rafinamentului construcției epice. El observă că documentul, simbolul, reflecția filosofică și evocarea autobiografică nu funcționează separat, ci

alcătuiesc împreună o structură narativă coerentă, în care experiența istorică este transfigurată artistic. Din această perspectivă, romanele lui Dragomir Costineanu se înscriu într-o formulă de proză intelectuală tot mai rar întâlnită în literatura contemporană.

O etapă importantă în receptarea critică a operei o reprezintă articolele pe care revista *Mozaiicul* i l-a consacrat lui Dragomir Costineanu. Textele reunite aici, coordonate de Petrișor Militaru, confirmă interesul pe care proza sa îl suscită în critica actuală și propun interpretări complementare asupra unei opere aflate la confluența memoriei, culturii și reflecției existențiale. Dincolo de dimensiunea evocatoare, comentatorii remarcă o scriitură în care experiența biografică este convertită într-o construcție literară atent elaborată, susținută de o solidă cultură umanistă.

În același cadru critic, Ilona Duță pune în evidență raportul dintre istorie și imaginar, observând că romanele lui Dragomir Costineanu depășesc simpla evocare memorialistică și construiesc un univers simbolic în care destinul individual este permanent raportat la marile tensiuni ale secolului. Lectura sa completează perspectiva celorlalți critici, insistând asupra dimensiunii culturale și morale a operei și asupra modului în care ficțiunea transformă experiența personală într-o meditație asupra condiției umane.

Privite împreună, aceste interpretări conturează imaginea unui scriitor care nu practică literatura ca exercițiu de confesiune și nici ca simplă reconstituire documentară, ci ca formă de cunoaștere. Romanele sale nu urmăresc spectaculosul și nu cultivă efectele facile; ele invită cititorul la reflecție, propunând o viziune în care memoria, istoria și cultura se luminează reciproc. Tocmai această discreție expresivă și această densitate de idei conferă prozei lui Dragomir Costineanu o identitate distinctă în peisajul literaturii române contemporane.

Privită în ansamblu, opera lui Dragomir Costineanu impresionează mai ales prin unitatea ei interioară. Orientalistul, comparatistul, universitarul, traducătorul și romancierul nu sunt ipostaze succesive ale unei biografii intelectuale, ci expresiile aceleiași vocații. Studiile consacrate teatrului kabuki, cercetările de literatură comparată, activitatea desfășurată la Paris și romanele publicate în ultimii ani se întâlnesc într-o concepție umanistă pentru care dialogul dintre culturi reprezintă una dintre condițiile esențiale ale cunoașterii.

Există, în destinul lui Dragomir Costineanu, o rară armonie între operă și caracter. Discreția, rigoarea, refuzul spectaculosului și fidelitatea față de valorile spiritului definesc nu doar profesorul și cercetătorul, ci și omul. Într-o epocă dominată de efemer și de vizibilitatea imediată, el a ales drumul mai dificil al construcției lente, al cercetării temeinice și al creației lipsite de ostentație. Tocmai această consecvență explică soliditatea unei opere care s-a edificat fără zgomot, dar cu o remarcabilă coerență.

La împlinirea a șaptezeci și cinci de ani, omagiul care i se aduce depășește semnificația unei aniversări. El exprimă recunoașterea unui destin intelectual exemplar, construit între România și Franța, între Orient și Occident, între universitate și literatură, sub semnul unei permanente fidelități față de cultură. Într-o lume în care granițele par să se multiplice, Dragomir Costineanu rămâne unul dintre acei cărțurari care au demonstrat, prin întreaga lor operă, că dialogul dintre civilizații este nu doar posibil, ci și necesar. Aceasta este, poate, cea mai durabilă lecție pe care o lasă generațiilor de astăzi și de mâine.

Ionel BUȘE

Un romancier atipic

Dragomir Costineanu și-a făcut debutul ca romancier destul de târziu, în 2021, cu romanul *Prieteni și dușmani*, publicat la editura craioveană Aius, urmat, într-un ritm alert, de încă trei romane până în acest moment, toate apărute la aceeași editură, respectiv: *Într-o seară, de vară, o vioară cânta*, 2022, *Trenul vieții, trenul morții*. Prima epocă feroviară, 2023, și, cel mai recent, în 2026, o continuare, în fapt, a celui precedent, *Trenul vieții, trenul morții*. A doua epocă feroviară. Apariția primului dintre acestea, cel din 2021, se constituia, pentru cei care îl cunoșteau pe Dragomir Costineanu într-o dublă surpriză. Mai întâi, prin tema și tehnica narativă alese și, apoi, prin alegerea genului de scriitură, cel romanesc, după ce în prealabil autorul s-a făcut cunoscut cititorilor săi prin alte genuri: eseist, lingvist, traducător și orientalist - în acest din urmă domeniu remarcându-se printr-o cercetare de prestigiu, axată pe „morfoloogia” teatrului kabuki, concretizată într-o impresionantă teză de doctorat, publicată sub titlul *Origines et mythes du kabuki*, Paris, POF, 1996; se adaugă acestor amănunte o biografie spirituală aparte: a fost coleg, între alții, cu Ioan Petru Culianu, a absolvit într-un mod remarcabil, în anii '70, Facultatea de Limbi Române, Clasică și Orientale a Universității din București, cu o teză pe „logica absurdului” în teatrul lui Eugen Ionescu, fiind totodată un poliglot de marcă, vorbind, alături de limbile clasice și de cele cu circulație internațională, sanscrita, hindi, bengali și japoneza. Spirit liber și rebel, într-o contraponere totală cu dogmele comunismului românesc ajunse în deceniul opt în punctul lor paroxistic, a părăsit, în 1979, România, alegând spațiul parizian, unde se află și astăzi. În Occident, a profesat la diverse universități și l-a cunoscut îndeaproape pe Eugen Ionescu, din opera căruia (alături de traduceri din Mircea Eliade) a tradus *Viața grotescă și tragică a lui Victor Hugo* (Hugoliade, Gallimard, 1982), și cu care va lega o sinceră prietenie, fiind totodată un apropiat al exilului românesc din capitala franceză. Într-o aceeași notă aparte, ca și biografia sa spirituală, se situează și romanele publicate de Dragomir Costineanu până în acest moment, amintite mai sus.

O primă remarcă a romanelor sale ține de câteva dominante ce le conferă o anume specificitate sub aspect formal, tematic, al conținutului și al tehnicii narative - fapt pe care l-am remarcat, de altfel, în sublinierile făcute într-o cronică la romanul din 2023, în revista *Apostrof*, nr. 2, 2024. Izbitor, spuneam, între altele, în cronică respectivă, este mai întâi aspectul legat de dimensiunea romanelor scrise de Dragomir Costineanu. Una impresionantă, căci romanele sale de până acum, adăugându-l și pe cel din 2026, însumează, iată, circa 2000 pagini, iar dacă se are în vedere mărturisirea autorului (făcută la lansarea romanului din 2023), întreaga serie va cuprinde, cel puțin ca intenție, șapte sau opt volume, așadar, un întreg ciclu romanesc, de dimensiuni impresionante, pe urmele, în acest sens, cunoscutelor desfășurări narative *În preajma revoluției*, a lui Constantin Stere, și *Cronica de familie* (continuată, în manuscris, de *Colecție de biografii și memorii contemporane*) a lui Petru Dumitriu. Există, apoi, aspectul legat de tematica narativă, demnă și aceasta de luat în seamă. Întregul ciclu romanesc este consacrat istoriei naționale de la mijlocul secolului trecut, corespunzând perioadei de după instalarea comunismului și până la relativul început de „dezghet” de la mijlocul deceniului șase - acoperind perioada cuprinsă între anii 1956, cu determinațiile asupra comunismului românesc pe care le-a avut Revoluția Maghiară, și 1965, an marcat de dispariția lui Gheorghe Gheorghiu-Dej și începutul comunismului ceaușist. Surprinzător, pentru unii dintre cititori, așteptând probabil abordarea unor subiecte mai aproape de zilele noastre (și în consens cu anii, foarte mulți, petrecuți de autor în spațiul occidental), Dragomir Costineanu a ales să transpună ficțional o perioadă din trecutul istoric al societății românești. Una traumatizantă, cu totul nefastă, parțial uitată de generațiile mai vârstnice și cvasinecunoscută de către cei tineri, întemeiată pe mistificări și crime, marcată de maladia ideologicului, dezertări de conștiințe inclusiv în lumea scriitoricească, fracturi și traumatisme existențiale la nivelul vieții individuale și, în aceeași măsură, al vieții colective. Sub aspect strict temporal, romanele publicate până în 2023, la care se adugă cel din anul curent, acoperă narativ intervalele de timp identificate astfel: 27 octombrie - 5 noiembrie, 1956, la care se adaugă ziua de 15 iunie, 1965, pentru primul dintre ele, *Prieteni și duș-*

mani; 8 iulie, 1956 - 26 februarie, 1961, pentru cel de-al doilea roman, *Într-o seară, de vară, o vioară cânta*; 17 octombrie - 24 decembrie, 1960, pentru cel de-al treilea, *Trenul vieții, trenul morții*. Prima epocă feroviară; respectiv, 31 decembrie, 1960 - 17 februarie, 1961, data pe care o poartă capitolul final din *Trenul vieții, trenul morții*. A doua epocă feroviară, romanul pe care îl avem în față. Acțiunea și conținutul acestora au ca suport un spațiu delimitat istoric, însă narativ subiectul îmbracă aspectul investigațiilor unor crime aparținând de fiecare dată puterii politice subordonate unei ideologii mistificatoare, transfigurate epic cu ilustrări precum: sub semnul cuanticului (ce transcende, în spatele unei idile tinerești și sub aura misterului, execuția unor nuntași - în primul dintre romane, subintitulat, de altfel, *Roman cuantic*); sub indicul eliberator al muzicii, pe fundalul execuției unui violonist, într-un același ritual al complicității și al crimei cu actanți ținând de aceeași putere politică tentaculară - în romanul *Într-o seară, de vară, o vioară cânta*, subintitulat *Roman muzical*; sub semnul cuanticului temporal și al călătoriei inițiatice - pe fundalul, de această dată, al unei crime la nivel „înalt”, narațiunea urmărind, într-o amplă desfășurare epică, misterul morții unui scriitor celebru în epocă, a cărui orientare politică versatilă și oportunistă l-a propulsat, cu toate onorurile, în vârful piramidei puterii comuniste a vremii; în sfârșit, sub aceleași semn al călătoriei de tip cuantic, înțealeasă ca o metaforă a vieții sub cataclisme istorice, relevată prin intermediul epocii narate, în romanul cel mai recent, *Trenul vieții, trenul morții*. A doua epocă feroviară, asupra căruia ne vom opri mai în amănunt ceva mai încolo. De remarcat faptul că unitatea acțiunii celor patru romane este dată de prezența a două dintre personajele protagoniste, colonelul Cătălin Oprescu și, învăluit într-o simbolistică aparte, mai tânărul fizician/astrofizician Călin Deleanu, o structură genială (și o proiecție, în fapt, prin acronimele întoarse ale numelui, a autorului însuși).

Cea mai relevantă însă, în ceea ce ține de specificitatea acestor romane, este, de departe, tehnica narativă folosită de autor, aceasta conferind o originalitate marcantă prozei lui Dragomir Costineanu. Circumscrie formal unor scenarii de factură polițistă și păstrând reperiile unei proze realiste (pentru a fixa veridicitatea frescei politice și sociale a epocii), cu o anume cronologie a faptelor relatate și personaje ilustrând anumite tipologii, alături de detalii descriptive de natură balzaciană în multe dintre cadrele narative prezente în structurarea acțiunii, dincolo de acestea autorul include în substanța desfășurării epice o serie de inovații, unele spectaculoase: așezarea unui prolog la începutul fiecărui capitol, definit de reperi temporale și geografice exacte, formule sau anecdote gnoseologice; prezența notelor, de o mare varietate, cu caracter enciclopedic și având rolul de a limpezi aspecte pe care narațiunea în sine le lasă voit deoparte; inserții în text a unor reperi care devin interstii narative ce sporesc un anume mister infuzat ficțiunii, alături de instituirea unui palier al fantasticului (de tip eliadesc, autorul fiind în tineretea sa un declarat discipol al lui Eliade); în sfârșit, prezența, așa cum o face inclusiv în recentul roman, a unor inserții ce cuprind contexte și evenimente istorice, informații din diverse domenii, toate menite a oferi imaginea reală a ceea ce a însemnat începutul perioadei comuniste transpuse în spațiul epicului, cu Partidul și Securitatea atotputernice, mascarada ideologică, geografia închisorilor, lagărele de muncă și întreaga teroare politică ce a impregnat și subjugat societatea românească din această perioadă, alături de o imagine cât se poate de cuprinzătoare a contextului istoric și politic european ce a marcat perioada respectivă.

Oprindu-mă la romanul de față, ceea ce cred că merită reținut, în linii mari, este în primul rând continuitatea tematică: lumea comunistă de la sfârșitul anilor '50 și începutul anilor '60, surprinsă sub aspect istoric, social și mai cu seamă politic prin țesătură epică a întâmplărilor relatate. O continuitate subliniată din capul lui de către narator, în ideea în care romanul de acum îl continuă pe cel din 2023, ca o „a doua parte”, cu „peripețiile genialului Călin Deleanu, astrofizician al viitorului, și ale investigatorului Cătălin Oprescu, ofițer de securitate”. Acestora li se alătură o serie întreagă de alte personaje actante (fiul lui Oprescu, aghiotanții acestuia din urmă, Vasile Lopătaru, frații Vasile și Sidonia Mazilu, Costache etc.) și, indirect, prin prisma diverselor relatări ale protagoniștilor, de personaje extrase din realul istoriei

(cum sunt Gheorghe Gheorghiu-Dej, Alexandru Drăghici, sau, plonjând în istorie cu ceva ani în urmă, prințul Barbu Știrbey și Regina Maria, Carol al II-lea, Antonescu etc.). Toposul acțiunii este ilustrat printr-o dinamică aparte, personajele fiind mereu în mișcare, prin intermediul diverselor călătorii cu trenul ale colonelului Oprescu, în anchemele sale, călătorii în care trenul se constituie însă, dincolo de realul concret, într-o metaforă sugestivă, a „vieții și a morții”, după cum o sugerează însuși titlul romanului. Toposul acțiunii pendulează între locurile alipite diverselor gări, ținând de călătoriile amintite (cum sunt Câmpina, Buzău, Giurgiu etc.) și cele ale capitalei (Spitalul Floreasca - cu care debutează acțiunea, Ateneul, Gara de Nord, locuințele onora dintre protagoniști sau sediul Securității din Calea Rahovei, cu care se și încheie acțiunea romanului.). De reținut, de asemenea, prezența unor noi personaje, relevante ca semnificație fiind Vasile și Sidonia Mazilu, prin destinul lor tragic, ca și prin relaționările acestora cu colonelul Oprescu. Sugestivă, în acest sens, cu accente dramatice în cele din urmă, este relația Oprescu - Sidonia, pe fondul sinuciderii celei din urmă (motivul fiind respingerea iubirii acesteia de către Oprescu) și, implicit, al șocului pe care moartea fetei îl are asupra vieții protagonistului. În altă ordine de idei, rețin atenția, prin tehnica dialogului (cu aceeași prezență predominantă ca și în romanele anterioare) inserția în narațiunea propriu-zisă a unor diverse întâmplări relatate de către personaje, într-o largă paletă a faptelor povestite, cu regresuni în timpul mai mult sau mai puțin îndepărat. Memorabile sunt, pentru a da câteva exemple, cele legate de prințul Barbu Știrbey, Carol al II-lea, spioana Elisabeta Mezey („cea mai iscusită spioană a țării noastre”) sau, într-o cheie livrescă, povestea privind destinul tulburător și tragic al unei fetițe, dintr-o năvelă a Lidiei Kranz, pusă sub semnul „ruinelor sufletului” (din capitolul 13). Alte puncte de interes ale romanului: natura enciclopedică a notelor prezentă și aici, cu trimiteri și informații privind spectrul larg al culturii, citatele diversificate ilustrând reperi importante de ordin filosofic și literar, în diverse limbi, inclusiv cele clasice și orientale, acestea găsindu-și locul în șapourile ce preced fiecare dintre capitolele cărții (numerotate cu cifre întregi sau, noutate cu care autorul ne-a obișnuit deja, cifre fracționare). Un roman, aș spune concluzionând, ce continuă în aceeași notă incitantă seria romanescă începută în 2021 - continuitate ilustrată de autor inclusiv prin chiar amintirea în corpul textului, la un moment dat (precum Ernesto Sabato, în *Abaddon...*), a autorului însuși, un „oarecare Dragomir Costineanu” (cu tentă, evident, autoironică), și a romanului „Prieteni și dușmani” - pe care autorul și-l face cadou nu doar unei vârste frumoase, împlinite cu puțin timp în urmă, ci, deopotrivă, cititorilor săi.

Ștefan MELANCU

Uneltele

Cum aveți cunoștință
Ca la orice ședință,
S-a discutat despre indici de plan,
Despre prețul de cost,
Despre economiile pe ultimul an
Și... despre câte vor mai fi fost.
Apoi „la punctul doi”,
S-au făcut propuneri „de jos”
Pentru ocuparea unui post... frumos.
Cum discuțiile au rămas indecise,
Cineva ceru cuvântul. Și zise:
- O mai veche povață
Ne-nvață
Să spunem adevărul pe față.
Pe tovarășul Ciocan îl știu:
E bătaș, e zurbagiu.
Chiar ieri, la îndemnul nu-știu-cui,
L-a bătut pe tovarășul Cui.
Tovarășa Greblă nu are școală
Și-apoi, e... superficială.
Tovarășul Ac are o meteahnă mai veche:
Le face pe toate după... ureche.
Se-nchipuie de altă teapă
Dar, când nu ești atent, te înțeapă.
Și, ca să n-o mai amân,
Uneori nu-l găsești nici în carul cu fân.
În ceea ce-l privește
Pe tovarășul Clește,
E încăpățânat și greșește.
Trebuie pe altul să-l pui
Să-ndrepte ce-a strâmbat dumnealui.
Tovarășa Foarfece e mai inițiată
Dar... nu-i dintr-o bucată.
Iar tovarășa Săpă
A băgat pe tovarășa Grapă
La... apă.
Propun, în acest scop,
Pe tovarășul Târâncop.
E sobru, e harnic, e bun
Și sănătos... tun!

Știți cine ținea
Această cuvânare abilă?
O... Pilă

Ion CĂNĂVOIU

Festivalului Internațional de Umor „Ion Căănăvoiu” -
ediția a XXXIV-a, 25-27 septembrie 2026 - Târgu Jiu, Gorj

Premianții-n HOHOTE la... vedere

Petru-Ioan GÂRDA Nevoia de lubrifiere

Folosim și vaseline
Pentru lagăre și bile,
Dar, de mă-ntrebați pe mine,
Cel mai bine ungi cu pile.

Ajutor la nevie

Căzut - că am băut un pic,
Soției i-am cerut hârlețul,
Să pot, cumva, să mă ridic...
Și a venit cu făcălețul.

Gheorghe BĂLICI Unelte salvatoare, la senectute

Cu furci, topoare și hârlețe
Lucrând chiar și la bătrânețe,
Sunt optimist, căci ”cea cu coasa”
De frică-mi ocolește casa...
După zece ani în vest

Plecat în lume, am uitat
Uneltele cum se numesc,
Dar azi, venit din nou în sat,
Călcând pe greblă-mi amintesc.

Ioan TODERAȘCU După două decenii...

Despre-alesul lor de altădată,
Multă lume află, uluită,
Că muncește, astăzi, la lopată
Și... întoarce banii strânși din mită!

Unuia

Performanță-atât de naltă
N-ai să vezi la orisicine;
Făr' să-atingă vreo unealtă,
Uneltește-așa de bine!...

Gheorghe ȘCHIOP Patent muzical

Politichia noastră bună
Și inventivă-a născocit
Trompeta care cântă-n strună
Amicului din răsărit.

Sfatul țării

Parlamentara țării oaste,
Unită-n cuget și-n simțiri,
E doldora de scule proaste
Ce excelează-n uneltiri.

Vasile LARCO Oameni și oameni

Cu unelte la-ndemână,
Câte-o fire drept păgână,
Pe de-o parte construiește,
Pe de alta... uneltește.

Politician și meseriaș

Are-o minunată vilă
Cu etaj, garaj, fântână,
Căci avut-a la-ndemână:
Daltă, cuie și o... pilă!

Ion DIMZA Secera și Ciocanul de pe stema URSS

De lemn sunt mânerele lor,
Formând gloriosul însemn
Sub care mărețul popor
Ajunse la sapă de lemn.

Despre elev și educație

De-l lași prea mult să se răsfete,
Îți poți găsi cu el beleaua;
Iar dacă vrei să mai învețe,
Să-l legi de carte cu cureaua.

Florina DINESCU Tactică

Pe-un mare șef de la partid
Un ziarist chiar l-a ucis
Încet-încet, în mod perfid,
Doar cu unealta sa... de scris!

Din vechime

Ustensile-s, nota bene,
Folosite la nevoi...
Ce-ar fi fost un Diogene
Fără lampă, sau butoi?!

Letopiseț din reamintiri

Domnul Pavel și Doru Segal

„Uitarea și reamintirea sunt creative”

(Charan Ranganath, neurofiziolog)

Într-o după-amiază de primăvară întârziată a anului 1978, soneria sună scurt, anunțând un musafir ce părea că se sfia cumva să deranjeze. Eu am întâmpinat musafirlul. Surprins, am văzut în fața mea un bărbat înalt, subțire, cu ochi albaștri, păr destul de lung, grizonat, ce părea răvășit de vânt, îmbrăcat cu o jachetă albastru-indigo cu nasturi metalici și pantaloni strâmți, suflecați jos la manșetă și cu niște pantofi cu botul ascuțit (era, atunci, prima dată când vedeam blugi de aproape, detaliile astea aveam să le studiez pe îndelete în cele două zile care au urmat).

Cu o voce ușor răgușită a întrebat: „Domnul dr. Sgarbură este acasă? Spune-i, te rog, că îl caută Pavel Constantinescu”. Uimirea mea în fața apariției acestui domn, avea să se transforme în uluire când le-am spus părinților cine este musafirlul ce voia să îl vadă pe tata.

S-au repezit amândoi în întâmpinarea sa, întâlnirea a fost plină de efuziune, acolo, în pragul ușii, apoi musafirlul a anunțat că este însoțit de un colaborator, pe care l-a prezentat ca fiind Doru Segal, operatorul său.

Odată invitați în sufragerie, carafa de vin, paharele, cafetiera albastră cu desen fin argintiu, și ceștile asemenea, au creat pe dată recuzita acestei întâlniri ce părea cu totul neobișnuită și la care fratele meu și cu mine, deja adolescenți, asistam plini de interes. Era fostul comandant al Șantierului Național al Tineretului Bumbești-Livezeni de prin anii '46 - '48, unde tata fusese medic. Acolo el a cunoscut-o pe mama, iar după șapte zile a cerut-o de nevastă, deci asta era locul unde s-a înfiripat familia noastră, de asta cântecul „Răsună Valea, de la Bumbești la Livezeni”, pentru familia noastră avea o semnificație aparte.

Pavel Constantinescu, venise pe tancurile Diviziei Tudor Vladimirescu din Uniunea Sovietică unde se formase ca tânăr comunist. Tânărul cu convingeri ferme, era un personaj potrivit pentru poziția de comandant al șantierului nou înființat. Din poveștile părinților, comportamentul său în anii șantierului a fost echilibrat față de muncitori, de ingineri, tehnicieni și în general față de toată lumea aceea amestecată, dintre care unii veniseră să-și mai albească dosarul, originea burgheză, ori poate chiar mai rău. Țara avea nevoie de brațe de muncă și se considera că după încheierea șantierului, se va face o nouă trecere prin ciur a celor cu dosare gri.

În 1948 lucrările la linia ferată Bumbești-Livezeni a fost declarată încheiată, și mare parte din participanți s-au împrăștiat în cele patru zări, ca și părinții mei care și-au urmat viața la Bălănești, apoi la Novaci (unde tata a fost medic de plasă), iar mai târziu s-au stabilit în Târgu Jiu.

Povestea lui Pavel aveam să o aflăm în seara revederii, la exact 30 de ani de la închiderea oficială a șantierului, care era și unul din cele două motive pentru care el revenise în zonă.

Evidențiat pentru activitatea de conducere a șantierului, Pavel a fost recompensat prin trimiterea la studii la Moscova, el alegând școala de regie de film moscovită, celebră în acea perioadă în lumea întreagă.

Tarkovski, Bondarciuk, Ciuhrai, erau nume ce străluceau pe firmamentul cinematografului mondi-

ale, cotrabalansând cu o altă lume, Hollywoodul. După studii și câțiva ani de ucenicie în Uniune, Pavel revine în țară și lucrează la Studiourile de film Sahia, unde îl cunoaste pe operatorul Doru Segal, care îi va fi colaborator și tovarăș de călătorie la comemorarea șantierului Bumbești-Livezeni.

Scopul era turnarea unui film documentar cu cei cca 250 de veterani ai șantierului, veniți anume, printre care și actorul constantinean Jean Constatin. Al doilea motiv al călătoriei la Târgu Jiu era și filmarea ultimei părți, poate cea mai grea, spuneau cei doi cinești, a unui documentar despre Constantin Brâncuși, un mare proiect la care lucrau, deja de doi ani și jumătate, pentru care călătoriseră în întreaga lume, din India la New-York, la Paris și cine mai știe pe unde.

Materialul brut era în mare parte terminat, rămăneau filmările de la Târgu Jiu și Peștișani. În prima zi au stat doar câteva ceasuri, apoi au plecat la hotel, a doua zi toată lumea s-a agitat cu festivitățile, iar în ziua a treia au fost invitați la noi la masa, la prânzul ce s-a lungit până târziu în noapte.

Țin minte că una din temele de dezbatere a fost modalitatea de filmare ce urma să aibă loc a doua zi la Coloană, o zi mohorâtă de primăvară, cu smocuri timide de iarbă ițite printre petece de zăpadă. Color, sau alb-negru? S-au decis să filmeze color, în peisajul sărac în culoare, „forțând un pic saturația” (am aflat ce înseamnă asta 50 de ani mai târziu).

Mai mult nu aș ști să vă spun. Am aflat câțiva ani mai târziu de la părinții mei că Pavel ar fi fugit în Israel cu toată documentația, cu filme, interviuri, cu tot, tot! Familia sa emigrase de mult timp în Țara Sfântă. Dar povestea nu se sfârșește aici.

Un fizician de geniu a imaginat cândva, un model al Universului având aproximativ în dualitatea spațiu-timp forma Benzii lui Moebius, o călătorie condamnată la o veșnică reîntoacere.

Aducând grandoarea Universului la dimensiunea domestică a existenței noastre, am găsit obiectivarea teoriei într-o întâmplare dintr-o după-amiază noroasă de primăvară.

Eram în vie cu bunul meu prieten, Guslă, scriitorul Aurel Antonie, cufundați în cine mai știe ce dezbatere și în egală măsură împletind fire de rafie cu care legam coardele de vița de spalierul de sârmă, când soneria ne-a dat semn că un musafir se afla dinaintea intrării.

Am urcat degrabă panta până la intrare și am constatat că musafirlul „erau doi”, un domn în vârstă, cu părul alb și barba scurtă, îngrijită, colilie, însoțit de un tânăr înalt, scut, bărbos și acesta, dar cu barba întunecată la culoare.

Întrebarea era aceeași din urma cu douăzeci de ani, dar rostită de alt glas: „Aici locuiește domnul doctor Sgarbură?”. I-am răspuns că eu sunt succesorul doctorului Sgarbură de care întreba. Un pic încurcat, musafirlul îmi spune că în urmă cu douăzeci de ani, în casa asta, într-o companie plăcută, a petrecut una din cele mai frumoase seri din viața sa. N-a apucat să continue.

„Buna ziua domnule Segal, i-am zis, îmi amintesc foarte bine, ați stat toată seara pe jos, pe covor, sprijinit cu spatele de un fotoliu roșu. Țin minte că erați încălțați cu cele mai frumoase cizme de piele roșie pe care le-am văzut vreodată.”

Uimirea mea s-a oglindit în perplexitatea interlocutorului meu. Relatarea mea era exactă, știam asta, duceam de două decenii în minte imaginea

celor doi călători poposiți în pragul casei noastre, veniți dintr-o improbabilă (pentru noi) Americă.

Țineam minte că ne adusesse două pachete de *chewingum Brooklin*, minunăție despre care citisem doar prin cărți.

Acolo, în prag, s-au făcut ca altădată prezentările, situația era asemenea, un regizor, tânăr de data aceasta, Laurențiu Damian, același operator Doru Segal, un pic mai încăruntit, doctorul... Sgarbură, și asta îmi amintește din nou de banda lui Moebius, același loc, doar timpul un pic întors pe dos, iar două dintre personaje erau mai tinere cu o generație.

Grupul s-a întregit de îndată cu prietenul Guslă, lucrările de primăvară în viticultură s-au oprit pe dată, simpozionul (din grecescul symposion = a bea împreună) s-a stabilit pe terasa dinspre grădină, nu mai știu dacă ceștile și cafetiera erau aceleași, albastre cu desen argintiu, ca acum două decenii, dar ce importanță să mai fi avut, atâta timp cât în paharele cu picior zvelt lucea vinul chihlimbariu sgărburesc.

Discuția s-a animat îndată, am întrebat de planurile cu care veniseră în Gorj, ne-am mutat apoi în atelierul de pictură al mamei și din nou pe terasa protejată de răcoarea serii de panourile de sticlă, Laurențiu Damian a primit un volum cu autograf de la Aurel Antonie, „Mozaicul”, din care a citit câteva fragmente și a promis că odată ajuns acasă va avea timp să-l parcurgă în speranța unei schițe comune pentru un scenariu.

Cei doi cinești veniseră să termine un documentar despre... Satul Nou, sat strămutat urmare dezvoltării „fără precedent” a carierei de cărbune de la Rovinari, ce înghițise de-adevăratelea satul vechi.

Câteva cadre erau gata și cei doi cinești erau îngrijorați de sprânceana cam încrunțată a cenzorului care nu se va bucura să vadă cadrele cu crucile din cimitir, răsturnate de lama unui uriaș bulbozer.

Din câte îmi amintesc, filmul avea să intre în producție... Ne-am despărțit plini de bucuria cunoștinței și a discuțiilor minunate, vinul încă nu se terminase (avea să se termine abea în 1988, odată cu vânzarea casei și plecarea mea din Târgu Jiu), dar noii noștri vechi prieteni trebuiau să fie a doua zi, în viul zorilor, pe halda de steril, pentru a fixa pe peliculă și în memoria noastră nouă eră așternută de-acum și peste lumea gorjenească.

Cu doar 15 ani în urmă, la nici o sută de kilometri de aici, insula Ada-Kaleh, dispăruse și ea înghițită de apele Dunării.

Acum, aici, la Rovinari, la Roșia și în întreg bazinele noastre carbonifere, satele dispăreau sub munții de steril. Țara avea nevoie de electricitate, ca să poată merge... înainte.

Musafirlul plecaseră, vin mai era de ajuns în carafă, așa că am rămas cu prietenul Guslă să tragem concluziile.

Până târziu în noapte...

Radu SGARBURĂ

Memoria sacrilegiului asupra Coloanei fără Sfârșit

Primul deceniu postcomunist din România s-a caracterizat printr-o amplă reconfigurare instituțională, dublată de o criză economică și de o căutare intensă a unei noi identități culturale în spațiul public. În această perioadă de tranziție, capacitatea administrativă a statului de a proteja monumentele istorice a fost grav afectată de vidul legislativ, de fragmentarea responsabilităților guvernamentale și de resursele financiare extrem de limitate. Pe fondul acestor vulnerabilități, spațiul cultural a devenit un teren pe care s-au intersectat interese politice conjuncturale, ambiții individuale și încercări de folosire a simbolurilor naționale pentru obținerea de legitimitate internă și internațională.

Punctul de plecare al acestui dezechilibru instituțional l-a reprezentat adoptarea *Decretului nr. 90 din 5 februarie 1990 privind înființarea și organizarea Comisiei muzeelor și colecțiilor*, semnat de președintele Consiliului Frontului Salvării Naționale, Ion Iliescu. Deși decretul prevedea înființarea Comisiei și a Direcției muzeelor și colecțiilor pentru protejarea patrimoniului mobil, articolul 9 a abrogat expres Legea nr. 63 din 30 octombrie 1974 privind *căutarea patrimoniului cultural național al Republicii Socialiste România*.

Legea proteja în mod explicit monumentele istorice, arheologice și de arhitectură, precum și ansamblurile mobile. În privința bunurilor mobile, actul normativ obliga deținătorii la declararea acestora în termen de 60 de zile, interzicea înstrăinarea bunurilor de stat sau către persoane străine și prevedea sancțiuni penale severe pentru scoaterea neautorizată din țară. Prin eliminarea bruscă a acestei legi fără punerea imediată în loc a unui cadru normativ echivalent, aliniat principiilor democratice, protecția întregului tezaur național a fost lipsită de mecanismele sale de control.

Amânarea elaborării unei noi legislații a dus la o diminuare fără precedent a patrimoniului național, caracterizată prin scoaterea necontrolată din țară a numeroase bunuri de valoare. În acest context, Ansamblul Monumental realizat de Constantin Brâncuși la Târgu Jiu a devenit exemplul cel mai vizibil al riscurilor la care era supus tezaurul național.

Manevrele de înlăturare a comunității locale, transferul deciziei către entități private și deciziile guvernamentale contradictorii au netezit calea spre evenimentul din 14 septembrie 1996 când a fost demontată ilegal Coloana fără Sfârșit.

Dezechilibrele economice ale vremii au favorizat apelul la soluții financiare externe nedocumentate suficient, iar autoritățile au privatizat de facto luarea deciziilor în materie de conservare.

În lipsa unor norme metodologice clare aliniate la convențiile internaționale, precum Carta de la Veneția, responsabilitatea restaurării operei brâncușiene a fost cedată treptat către structuri private.

Ansamblul Monumental realizat de Constantin Brâncuși la Târgu Jiu reprezintă singurul monument de for public realizat de marele sculptor, fiind considerat de către exegeții operei sale drept chintesența întregii sale creații artistice. Cu toate acestea, la începutul anilor 1990, starea de conservare a Ansamblului și, în special, a Coloanei fără Sfârșit a devenit subiectul unor dezbateri aprinse.

Procesul a demarat prin Hotărârea de Guvern nr. 281 din 26 mai 1992, semnată de prim-ministrul Theodor Stolojan și contrasemnă de ministrul Culturii, Ludovic Spiess. Actul normativ, publicat în Monitorul Oficial nr. 147 din 30 iunie 1992, a autorizat funcționarea pe teritoriul României a entității americane *The Constantin Brâncuși International Foundation, Inc.*, coordonată de dr. Radu Varia.

Cu toate că efectele sale au fost sistate ulterior prin preluarea controlului de către stat, actul a rămas neabrogat în bazele de date legislative. Conform Statutului aprobat prin această hotărâre de guvern, filiala română a entității *The Constantin Brâncuși International Foundation, Inc.* a primit o gamă largă de drepturi de acțiune și prerogative administrative asupra Ansamblului Monumental de la Târgu Jiu, având la momentul înființării un patrimoniu simbolic de doar 100 USD.

În plan operațional și patrimonial, fundația avea dreptul de a desfășura acțiuni directe pentru restaurarea, amenajarea, punerea în valoare și conservarea Ansamblului Monumental, precum și dreptul de a înființa în acest scop un complex muzeistic, bibliotecă și centre de informare. De asemenea, statutul îi conferea dreptul de a deține bunuri mobile și imobile, de a opera conturi în lei și valută și de a-și extinde activitatea prin birouri sau agenții în alte localități din țară. Pentru susținerea obiectivelor sale, organizația putea desfășura activități editoriale, putea organiza simpozioane, conferințe și cursuri de formare pentru muzeografi și ghizi, având totodată dreptul de a acorda burse de studii și de a crea structuri de cazare pentru studenți și cercetători. Pe plan economic, fundației i se permitea înființarea și exploatarea de ateliere destinate producției de medalii, plachete, insigne, reproduceri și materiale audio-video.

În ceea ce privește conducerea, statutul îi acorda fondatorului, dr. Radu Varia, drepturi de control decisive asupra entității. Acesta numea primul Consiliu de Conducere și deținea votul decisiv în caz de paritate în adoptarea hotărârilor. De asemenea, fondatorul avea prerogativa de a cere demisia sau de a demite membrii consiliului pentru motive temeinice, iar dizolvarea filialei nu se putea decide fără acordul său expres. În cazul lichidării, operațiunile se realizau de împuternicirii fondatorului, iar patrimoniul net rămas era direcționat exclusiv către așezămintele desemnate de acesta.

Cadrul de acțiune a fost oficializat la nivel local prin Protocolul semnat în februarie 1994 între autoritățile județene, municipale și fundația privată, prin care s-au convenit etapele de lucru și s-a încredințat coordonarea tehnică firmei S.C. ALTIUS-URBAN MANAGEMENT INTERNATIONAL SERVICES S.R.L. Ulterior, în septembrie și octombrie 1995, Ministerul Culturii și Comisia Națională a Monumentelor Istorice au aprobat Studiul de Fezabilitate și Proiectul Tehnic de dezasamblare a modulelor, însă cu condiția fermă ca soluția definitivă să fie reevaluată de Comisie după demontarea primului modul.

Cu toate acestea, la 13 septembrie 1996, Inspectoratul pentru Cultură al Județului Gorj a încheiat un nou protocol prin care a acordat exclusivitate Fundației conduse de Radu Varia asupra operațiunilor de restaurare, fapt ce a dus la demontarea integrală a Coloanei fără Sfârșit în perioada septembrie-noiembrie 1996. Această acțiune a generat un scandal uriaș, în condițiile în care instituții de specialitate precum ICEMENERG avertizaseră încă din iunie 1996 asupra riscurilor imense ale demontării.

Analizele tehnice și juridice ulterioare au arătat că

protocolul de exclusivitate din septembrie 1996 încălca Legea nr. 41/1995 și O.G. nr. 68/1994, deoarece Inspectoratul își depășise atribuțiile legale, executanții nu erau atestați de C.N.M.I., iar demontarea completă depășise limitele avizelor inițiale. În iulie 1997, noul ministru al Culturii, Ion Caramitru, a constatat neregulile administrative și a sistat definitiv intervenția Fundației private, reinițiind procesul de restaurare sub controlul direct al statului și al specialiștilor atestați.

Așadar, la 14 septembrie 1996, Târgu Jiu devenea locul uneia dintre cele mai controversate decizii din istoria protejării patrimoniului național: începerea demontării ilegale a Coloanei fără Sfârșit. Demersul a fost inițiat în baza protocolului de exclusivitate semnat cu o zi înainte, pe 13 septembrie 1996, între Inspectoratul pentru Cultură al Județului Gorj, prin consilierul șef Ion Sanda, și Fundația Internațională „Constantin Brâncuși”, prin dr. Radu Varia.

Prin acest document, Inspectoratul a acordat Fundației exclusivitate totală asupra tuturor operațiunilor de restaurare, dezasamblare, reasamblare și conservare, statuând totodată că fundația privată avea calitatea de finanțator și autor al proiectului. Semnarea protocolului și demontarea integrală a modulelor au stârnit o reacție fermă din partea comunității tehnice, în condițiile în care instituții de specialitate precum ICEMENERG (RENEL) avertizaseră deja în scris că o astfel de dezasamblare totală este inoportună și extrem de periculoasă pentru integritatea monumentului. Printre puținele voci lucide și verticale care s-au opus acestor demersuri riscante s-a numărat d-ra ing. Doina Frumușelu, cercetător științific principal gr. III în domeniul combaterii coroziunii din cadrul ICEMENERG (RENEL). Prin expertiza sa de specialitate, Doina Frumușelu a stat la baza avertismentului oficial transmis Ministerului Culturii la 27 iunie 1996, semnalând că dezasamblarea totală a Coloanei fără Sfârșit este complet inoportună, prezintă riscuri imense și contravine oricărui precedent tehnic internațional de restaurare pentru un obiectiv de o asemenea envergură. Verticalitatea sa a rămas un reper moral și profesional în apărarea integrității monumentului.

Semnarea Protocolului din 13 septembrie 1996 a dus la desfacerea integrală a modulelor monumentului, stârnind un val de indignare și avertismente din partea specialiștilor cu privire la riscurile majore aduse integrității operei lui Brâncuși.

Pentru a înțelege pe deplin amploarea și fastul momentului, este esențial să privim cum a fost regizat întregul eveniment din 14 septembrie.

Ziua a debutat dis-de-dimineată, la ora 07:30, în Piața Victoriei din București (colț cu Strada Paris), de unde invitații au fost preluați prin curse speciale de autobuz destinate transferului spre Gara Băneasa. La ora 08:00, un tren special non-stop a părăsit Gara București-Băneasa spre Oltenia, timp în care pasagerii au fost serviți cu micul dejun la bord.

După sosirea garniturii la Gara Târgu Jiu, la ora 11:30, oaspeții au fost urcați din nou în autobuze și transportați în Parcul Central. Între 11:45 și 12:45, aceștia au parcurs în mod festiv Ansamblul Monumental, urmând traseul de la Masa Tăcerii, trecând pe Alea Scaunelor și Poarta Sărutului, și urcând pe axul Căii Eroilor până la Coloana fără Sfârșit. Atmosfera de sărbătoare a culminat la ora 13:00, odată cu debutul oficial al lucrărilor de dezasamblare și coborârea primelor module din fontă, moment punctat de servirea de aperitive și băuturi chiar în incinta șantierului.

Spectacolul nu s-a oprit însă la Târgu Jiu. La ora 15:00, după încheierea primei etape a demontării, o coloană de autobuze a pornit spre comuna Hobița, unde invitații au sosit la 15:20 pentru a vizita Casa Memorială „Constantin Brâncuși”. De acolo, delegația oficială s-a îndreptat spre Mănăstirea Polovragi (sosire la 17:00), vizitând ansamblul monahal și bucurându-se, începând cu ora 18:30, de o cină festivă organizată în incintă. Seara târziu, oaspeții au fost duși înapoi în Gara Târgu Jiu, de unde trenul special a plecat spre București la ora 22:00, călătoria încheindu-se odată cu sosirea în Gara Băneasa la 01:30 și transferul final în Piața Victoriei înainte de ora 02:00.

Această operațiune a fost concepută de criticul de artă Radu Varia, președintele Fundației Internaționale „Constantin Brâncuși”, sub forma unui eveniment dedicat personalităților din țară și străinătate, menit să ofere o acoperire a lucrărilor de demontare a Coloanei fără autorizare de construire. Întregul aparat logistic, susținut inclusiv prin curse aeriene speciale TAROM, cazări la hoteluri de lux și un program strâns de peletinaj cultural-festiv, a depășit suma de un miliard de lei vechi din fonduri publice, asigurate de Banca Națională a României și Ministerul Cercetării și Tehnologiei.

nembrie 1996

Șit și trei decenii de uitare. Cui folosește tăcerea?

Sub pretextul unei restaurări urgente, dar lipsite de studii tehnice prealabile care să ateste vreun pericol iminent de prăbușire, primele două module din fontă ale monumentului au fost scoase de pe axul central. În decurs de numai 21 de zile, au fost coborâte toate modulele.

Procesul de defazfăctare din toamna anului 1996 a încălcat toate normele elementare de conservare a monumentelor istorice. Modulele au fost smulse de pe axul interior prin distrugerea penelor metalice originale de fixare, operațiune în timpul căreia s-a produs fisurarea structurală a mai multor elemente din fontă. Pentru a se determina compoziția chimică a aliajului, o informație deja cunoscută cu exactitate din arhivele tehnice ale inginerului Georgescu-Gorjan, s-a recurs la decuparea brutală a unei carote cu diametrul de 130 de milimetri direct din corpul modului al 16-lea. Când acest lucru a devenit public, autoritățile au încercat să mușamalizeze responsabilitatea decizională întocmind un dosar penal muncitorului care manevrasse bormașina, ca și cum acesta ar fi acționat din proprie inițiativă.

După dezasamblarea modulelor, stâlpul central a rămas gol, fiind doar învelit într-o folie din polietilenă. Această acțiune a fost declanșată în pragul iernii, fapt ce a generat acumularea masivă de condens sub folia de plastic. Graba cu care s-a acționat a fost dictată de factorul politic, inițiatorii demontării urmărind să pună viitorul Guvern, ce avea să rezulte din alegerile din toamna anului 1996, în fața unui fapt împlinit.

Mobilul din spatele operațiunii din septembrie 1996 a fost orchestrat de criticul de artă Radu Varia. Filolog de formație, fost responsabil cu achizițiile în cadrul Uniunii Tineretului Comunist (UTC) și cronicar plastic la revista *Contemporanul*, Varia s-a lansat după plecarea în Occident într-o activitate ambițioasă în lumea artei, reușind să se apropie de figuri marcante precum Salvador Dalí.

În anul 1986, a publicat la editura Rizzoli din New York un album consacrat lui Brâncuși, lucrare impresionantă iconografică, dar considerată de comunitatea academică drept superficială și discutabilă din punct de vedere exegetic. Folosind acest album ca suprem argument al autorității sale de „brâncușolog”, Varia s-a poziționat ca unicul salvator al monumentelor de la Târgu Jiu, deși era complet străin de practica științifică a restaurării.

Viziunea lui Radu Varia asupra *Coloanei fără Sfârșit* a fost una exclusiv inginerască, tratând monumentul ca pe un obiect industrial. Proiectul său de restaurare prevedea demolarea fundației originale din beton, eliminarea completă a stâlpului central din oțel proiectat de Georgescu-Gorjan și înlocuirea acestuia cu o structură nouă din oțel inoxidabil suedez, precum și schimbarea tehnologiei originale de metalizare.

Prin eliminarea concepției ingineresti a lui Georgescu-Gorjan și prin modificarea structurii interne, s-a afirmat că Varia încerca să se autoafirme drept coautor al monumentului. Această intenție s-a materializat juridic când Radu Varia a înregistrat sculpturile Ansamblului Monumental de la Târgu Jiu la Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci (OSIM) pe nume propriu, acțiune prin care orice persoană sau instituție ce dorea să se apropie de Coloană avea nevoie de aprobarea sa expresă.

Radicalismul viziunii lui Radu Varia s-a extins asupra întregului Ansamblu Monumental. În volumul său din 1986, precum și în conferințele publice ulterioare, el a susținut ideea mutării sau chiar a demolării Bisericii „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”, lăcaș de cult situat pe Calea Eroilor, argumentând eronat că prezența bisericii împiedică perspectiva vizuală și că Brâncuși ar fi fost nemulțumit de amplasarea ei, afirmație infirmată de documente istorice și de deciziile urbanistice luate chiar de sculptor în 1937.

Eforturile lui Radu Varia de a prelua controlul asupra Ansamblului Monumental nu ar fi putut avea succes fără sprijinul direct al unor înalți demnitari de stat și al autorităților locale, care au căzut victime persuasiunii acestuia sau au urmărit dividende de imagine. În schimb, cei care s-au opus ferm au fost treptat înlăturați. Un exemplu elocvent este cel al poetului Nicolae Diaconu, director al Direcției pentru Cultură Gorj, demis în februarie 1996 de ministrul Viorel Mărgineanu din cauza rezistenței sale dârze față de intențiile lui Varia.

Legat printr-o prietenie strânsă și de fostul ministru al Culturii, Marin Sorescu, alături de care organizase timp de patru ani simpozioane dedicate geniului brâncușian, Diaconu a purtat această luptă până la capăt. Măcinat de boală aproape concomitent cu Sorescu, el spunea cu un umor amar că moartea era singurul lucru pe care îl mai aveau în comun și pe

care nu-l vor împărți cu nimeni, stingându-se cu regretul tulburător: „Doamne, mor și nu l-am apărut de ajuns pe Brâncuși!”

Procesul de acaparare instituțională a debutat în noiembrie 1991, când prefectul județului Gorj, Toni Mihail Greblă, primarul municipiului Târgu Jiu, Gheorghe Caralicea-Mărculescu, și consilierul-șef Ion Sanda i-au adresat o scrisoare lui Radu Varia, în calitate de președinte al Fundațiilor Internaționale „Constantin Brâncuși”, create de acesta la New York, solicitându-i să preia activitatea de restaurare și conservare. Solicitarea s-a făcut fără a exista vreun studiu tehnic de specialitate care să semnaleze o stare de degradare critică.

Întrucât Marin Sorescu s-a opus ferm demontării monumentului, el a fost înlocuit din funcție cu pictorul Viorel Mărginean. La 1 decembrie 1995, noul ministru Viorel Mărginean a avizat proiectul de demontare a modulelor, mărturisindu-i ulterior succesorului său că a fost impulsivonat să semneze în urma unui apel telefonic direct primit din partea președintelui României, Ion Iliescu.

De altfel, președintele Ion Iliescu a efectuat o vizită oficială la Târgu Jiu alături de Radu Varia și a deplâns public, la televiziunea națională, faptul că opoziția proiectului îl împiedică pe acesta să restaureze monumentul.

Chiar și candidați la funcția supremă în stat, precum Theodor Stolojan, în timpul al cărui mandat de prim-ministru se pregătiseră avizele inițiale, au comentat defavorabil încercările ulterioare de oprire a proiectului Varia, dovedind acoperirea politică transparentă de care s-a bucurat această acțiune. Așa cum remarca ulterior Viorel Gârbaciu, consilier-șef al Inspectoratului pentru Cultură Gorj, Radu Varia a acționat ca un „geniu malefic” ce a făcut numeroase victime în rândul decidenților politici de la nivel local și național.

Paralel cu distrugerile de pe șantier, Radu Varia a orchestrat o campanie agresivă de imagine, menită să-i construiască profilul unui salvator providențial al capodoperei brâncușiene și să reducă la tăcere vocile comunității științifice. Presa centrală și locală din perioada 1991-1996 a fost inundată de articole elogioase la adresa sa.

O analiză a presei din zilele ce au urmat demontării de la 14 septembrie 1996 indică modul în care evenimentul a fost prezentat publicului. În cotidiene de mare tiraj precum *România Liberă*, ziaristul Tudor Octavian publica cronici ce transformau dezasamblarea violentă într-o ceremonie de o „măreție exemplară”. Articolele relatau cu emfază despre prezența ambasadorilor, a experților străini și a televiziunilor, susținând că acțiunea a dat „rang și suflu emoțional” orașului minier. În mod simetric, contestatorii proiectului erau etichetați drept „imbecili din zonă”, persoane mâinate de „criticism abject” sau nostalgici înculți preocupați doar să intre în buget.

În timp ce presa finanțată sau influențată de Varia celebra „salvarea” monumentului, specialiști de prestigiu precum istoricul de artă Barbu Brezianu, Sorana Georgescu-Gorjan (fiica inginerului Coloanei) sau cercetătorii Institutului de Istoria Artei erau denigrați sistematic pentru că semnalau ilegalitatea și riscurile tehnice ale dezasamblării.

Schimbarea politică de la sfârșitul anului 1996 și numirea actorului Ion Caramitru la conducerea Ministerului Culturii au creat cadrul instituțional pentru blocarea proiectului Varia și salvarea Coloanei. La 24 septembrie 1997, ministrul Caramitru a sistat operațiunile de restaurare după rețeta Varia și a solicitat o contraexpertiză internațională.

Raportul comisiei UNESCO și analizele nedistructive efectuate ulterior de S.C. Vulcan S.A. au infirmat ipotezele alarmiste ale echipei Varia. Experții internaționali au confirmat că stâlpul central din oțel nu necesita înlocuire și că soluția tehnică corectă era restaurarea in situ, cu păstrarea strictă a tuturor elementelor autentice.

Procesul de readucere a Coloanei în picioare a durat aproape patru ani și a implicat eforturi diplomatice, financiare și tehnice majore. În plan financiar și juridic, deși Radu Varia a încercat să blocheze fondurile externe prin scrisori adresate Băncii Mondiale în care invoca presupuse nereguli, în 1998 s-a semnat totuși acordul de împrumut dintre instituția internațională și România.

Astfel, au fost alocate 1,5 milioane de dolari pentru restaurarea ansamblului, la care s-au adăugat fonduri ofe-

rite de World Monuments Fund și de Guvernul României. În ceea ce privește adjudecarea proiectului de restaurare, în anul 1999 Uniunea Artiștilor Plastici (UAP) a câștigat licitația pentru elaborarea proiectului tehnic, în timp ce execuția propriu-zisă a lucrărilor a fost încredințată societății Turbomecanica S.A.

Nu în ultimul rând, restaurarea a fost realizată prin renunțarea la înlocuirea stâlpului original și s-a aplicat rețeta originală de metalizare cu alamă pe substrat de zinc, respectându-se directivele lăsate de Constantin Brâncuși în iulie 1938.

La data de 16 decembrie 2000, *Coloana fără Sfârșit* a fost reasamblată, punându-se capăt uneia dintre cele mai cumplite peripeții din istoria artei moderne. În ciuda finalului fericit, analize tehnice ulterioare publicate în reviste internaționale de specialitate, precum *ArtWatch UK* de către istoricul de artă Eric Shanes, au arătat că graba de la finalul anului 2000 și micile erori de execuție au lăsat probleme tehnice care vor necesita atenție continuă din partea generațiilor viitoare.

Analizând parcursul, cronologia și contextul istoric, se poate spune că Legea monumentelor istorice din România (Legea nr. 422/2001) își are izvorul la Târgu Jiu, venind ca un răspuns la vidul legislativ care a permis demontarea abuzivă a Coloanei fără Sfârșit din septembrie 1996.

Traseul normativ al legii a început la inițiativa Guvernului, materializându-se prin Proiectul de Lege PL nr. 285/1999. Înregistrat oficial la Camera Deputaților pentru dezbateri la 27 iulie 1999, proiectul a fost elaborat și susținut de Ministerul Culturii condus de Ion Caramitru.

Parcursul parlamentar s-a întins pe durata a aproape doi ani, traversând dezbateri extinse în comisiile de specialitate (juridică, de buget, administrație publică și cultură), adoptarea de către Camera Deputaților la 20 iunie 2000 (în perioada în care prim-ministru era Radu Vasile) și modificările substanțiale aduse de Senat la 24 mai 2001. În urma divergențelor apărute, s-a declanșat procedura de mediere la 4 iunie 2001, al cărei raport a fost adoptat de plenul Camerei Deputaților la 26 iunie 2001, sub conducerea Executivului condus de Adrian Năstase.

După parcurgerea controlului constituțional și trimiterea la Președintele României, legea a fost promulgată la 17 iulie 2001 prin Decretul nr. 574/2001, devenind oficial Legea nr. 422/2001 la 18 iulie 2001 și fiind publicată în Monitorul Oficial nr. 407 din 24 iulie 2001.

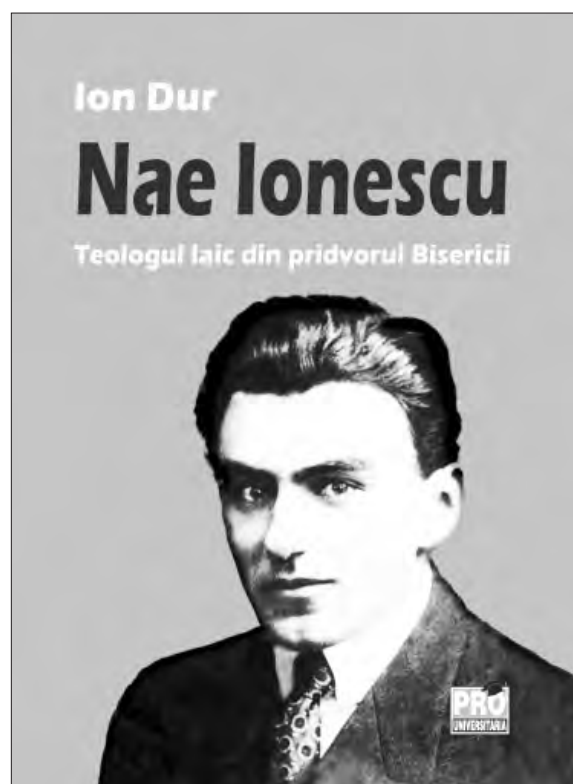
Reapariția lui Radu Varia în acest an, în *Anul Brâncuși 150*, la 19 februarie, în Aula Academiei Române - unde, sub pretextul conferinței „În numele iubirii. Salvarea Ansamblului Monumental de la Târgu Jiu, grav compromis în ultimele decenii”, a fost aplaudat și susținut de nume sonore ale vieții publice și bisericești, sau reprezentanți ai elitei bancare și culturale -, ne arată că la 30 de ani de la acele evenimente povestea este departe de a fi încheiată. O simplă căutare pe Google sau o lectură a enciclopediei Wikipedia dezvăluie amploarea acestei rescrieri a istoriei. În spațiul virtual central, Radu Varia apare menționat aproape exclusiv drept un „reputat istoric de artă”, un „doctor al Universității din Paris” și un „salvator” providențial care ar fi mobilizat organisme internaționale pentru protejarea Ansamblului. Pe pagina sa de Wikipedia, episoadele tenebroase din noiembrie 1996 sunt complet eliminate. Nu există nicio vorbă despre dezasamblarea Coloanei sau despre abandonarea miezului metalic sub interperii. Această prezență la cel mai înalt nivel academic probează că planurile de acaparare a discursului și a simbolicii brâncușiene nu au fost abandonate, ci caută în continuare porțile de legitimitate, reluând jignirile la adresa gorjenilor, etichetați drept „gâște” incapabile să-și protejeze propriul patrimoniu.

În contextul în care dosarele penale deschise în epocă nu au avut nicio finalitate juridică concretă, singura armă împotriva uitării și a dezinformării rămâne prezentarea faptelor, sprijinite exclusiv pe documente de arhivă.

Privind retrospectiv la modul în care faptele reale au fost treptat umbrite de trecerea anilor, în timp ce narațiunea oficială s-a reconfigurat departe de mărturiile vremii, o singură întrebare rămâne stăruitoare peste decenii: cui folosește, de fapt, uitarea?

Mirela STAMATE

Teologul laic Nae Ionescu

Cadre de pornire. Parcă presimt grimasa cu care un personaj de tot anost mă va întreba: Tot la Nae ați rămas?! Tot mai debitați vrute și nevrute despre Nae Ionescu (cu numele său adevărat: Nicolae C. Ionescu, 1890-1940)?!

Sunt întrebări ordinare, deloc surprinzătoare pentru mine, care au avut și au drept țintă și alte personalități incomode, încarcerate ideologic de mai multă vreme de culturnicii de serviciu ai unui regim politic ocult și acultural.

Dacă veți înlocui numele filosofului sau teologului laic Nae Ionescu cu cele ale lui Eminescu, Vasile Băncilă, Mircea Eliade, Cioran și, mai nou, Octavian Goga - și lista e neîncheiată, veți avea tot atâtea capete de intelectuali vinovate de vicierea spiritului românesc.

Să ne înțelegem bine: atâta știe să interogheze acest Mr. Nobody, adică „domnul Nimeni”, cel care deunăzi se lamenta pe un ton de dialog crâșmărit că „e prea mult Nae în cultura română” și că mai multe generații de „năiști” au alterat metabolismul acesteia.

Pentru orice spirit critic sănătos, e limpede însă că o atare percepție ignară nu are între determinațiile sale nici urmă de raționalitate, de simț axiologic echilibrat, de respect pentru valorile care contează în relieful identității românești.

Este illogic, aberant să spunem că asemenea tipare se despart de Nae Ionescu, și asta pentru simplul motiv că, în fapt, ele nu s-au întâlnit niciodată - intelectual, desigur - cu acest autor.

Putem spune că relația de receptare a urmei lăsate de Nae Ionescu în cultura și spiritualitatea românească va calchia, în acest caz, un fel de silogism al lui Noica, atunci când vorbea de receptarea lui Kant: așa că unii nu l-au înțeles pe Nae Ionescu, deoarece nu l-au citit absolut deloc, alții

nu l-au înțeles tocmai pentru că au citit câte ceva din volumele sale tipărite după 1989.

Mai toate aceste spirite ignare își vor justifica lipsa de interes pentru un asemenea gânditor prin simpla și ignobilă replică: e o persoană, o personalitate *moartă*. Mort?!

Poate, dar nu e un *defunct*, căci *defunctus* înseamnă cineva care a depus armele, care a ieșit din luptă.

Defunct, adică eliberat din funcție. Or, Nae Ionescu e mai viu ca oricând, căci el are o *funcție culturală*, pe care și-o păstrează încă din timpul când trăia.

Îmi amintesc de un text al lui Virgil Ierunca, pe care l-am citit pe când mă documentam la Biblioteca Românească din Freiburg, publicat în *Prodomos*² sub titlul „Lecția neterminată a lui Nae Ionescu”, unde acesta preciza: „Trecerea lui Nae Ionescu prin societatea românească investeste această societate cu atributele ateniene” și a făcut-o să devină „un fel de POLIS valahă”.

În silogismele mele de decenii despre acest gânditor am avut mereu un *patos al distanței*, ca să folosesc cuvintele lui Nietzsche.

Numai că grila *sine ira et studio*, adică fără ură și părtinire, a fost lejer și tendențios substituită, când e vorba de evaluarea urmei lăsate de Nae Ionescu în cultura română, cu forța exclusivă a celei care formulează o avalanșă de conjecturi, într-o nestăvilită bulimie a improvizațiilor de tot precare, a divagațiilor entuziaste și hilare.

Cum ira et studio, cu ură și părtinire - așa sună motorul de căutare al demolatorilor de serviciu, cei care nu vor sau nu pot să înțeleagă că la un spirit de altitudinea lui Nae Ionescu, nu și a celor numiți mai sus, *nu se rămâne, ci se ajunge*.

Acesta este drumul firesc prin care putem asimila valorile autentice ale culturii românești, al căror miez ideatic rămâne mereu contemporan cu spiritul timpului.

După seria de peste 15 volume - serie încă neîncheiată - de scrieri îngrijite de Marin Diaconu și Dora Mezdrea, exegeza logicianului, metafizicianului, filosofului ortodox și teologului laic Nae Ionescu (sunt ipostaze în care-l fixează și Mircea Eliade) a re-început de ceva vreme.

Au fost și sunt cercetate pas cu pas viața și scrierile lui Nae Ionescu, avem unele demersuri hermeneutice asupra drumului creator al autorului, proiectat însă neîncetat pe țesătura culturală, istorică și politică a perioadei interbelice, cu tectonica și convulsiile acesteia.

A fost în mare parte refăcut contextul în care Universitatea din București, politica românească, ziarul *Cuvântul* condus de Nae Ionescu și relațiile sale cu discipolii școlii de filosofie - *singura școală de filosofie* din istoria culturii românești³ - constituiau principalele toposuri care au hrănit spiritul românesc, dimensiuni absolut obligatorii pentru orice exercițiu exegetic onest.

Fenomenul Nae Ionescu. Sunt însă multe lucruri care nu s-au spus până la capăt despre *fenomenul Nae Ionescu*, un ghem de trăsături esențiale

pentru cultura din România interbelică.

Evaluat din unghiurile obiective ale istoriei, metafizicianul, care a făcut și politică, și teologul laic au avut un rol similar cu acela pe care l-a îndeplinit criticul, îndrumătorul cultural și omul politic Titu Maiorescu în a doua jumătate a veacului al XIX-lea.

Amândoi rămân *funcții ale spiritului românesc*, Maiorescu pentru cultura română modernă întemeiată după Unirea de la 1859, Nae Ionescu pentru restaurarea metafizicii, *renașterea religioasă* și identificarea, poate pentru prima dată, a specificului dat de *Ortodoxie* spiritualității răsăritene (replică la teoria maioresciană a formelor fără fond), ca și pentru originalitatea reflecției sale metafizic-culturale de după Marea Unire de la 1918.

Trebuie spus totodată că reflecția și problematica abordată de Nae Ionescu au fost, în multe din dimensiunile lor, congruente cu dezbaterile de idei pe plan european a unor autori importanți, între care și gânditorul spaniol Miguel de Unamuno.

Nimeni nu poate ignora faptul că teologul laic Nae Ionescu (pe care criticul Eugen Simion, în absența unei lecturi extinse și nuanțate a publicisticii teologice a autorului, îl numea cu totul aproximativ, prin 2019, „predicator” și „spirit dogmatic când e vorba de religie”), sub adâncă motivație venită dinspre comentariile făcute creștinismului de Nicolae Iorga, deschidea calea unei altfel de înțelegeri românești a creștinismului.

Că a fost așa, ne-au dovedit-o deopotrivă Nichifor Crainic sau Dumitru Stăniloae, chiar dacă teologul din urmă a avut serioase rezerve critice față de ideile teologului laic Nae Ionescu.

Și nu uit să adaug aici, chiar dacă mulți nu vor accepta ipoteza, evlavia și frenezia lui Sandu Tudor, cu militantismul lui creștin promovat odată cu publicațiile *Credința* și *Floarea de Foc*, cu înduioșătoarea sa revoltă pe „jaful sufletesc” comis în perioada interbelică, atitudine potențată și prin ceea ce a rămas ca fiind Mișcarea „Rugul Aprins”.

Unei părți din strădania acestui insolit personaj interbelic i-am dat de altfel contur într-o acoladă ce cuprinde „jurnalism poetic și adevăr veșnic”⁴.

Nae Ionescu a fost contra unei direcții în cultura română, încercuind ca nimeni altul *Grundul* ei autohton, suport fecund pentru o reconstrucție cu adevărat modernă a culturii și civilizației.

Un proces profund care făcea din ortodoxie semnul identității românești.

Nu sunt deloc primul care a scris despre „*fenomenul Nae Ionescu*” (v. demersul lui Ștefan Afloroaei), însă analiza noastră a fost totdeauna *pliată pe textul de interpretat*, printr-o deconstrucție și identificare a itemilor și a contextului filosofiei, politicii și culturii românești interbelice.

Dincolo de analiza metafizicii și gazetăriei lui Nae Ionescu, pe care am făcut-o într-o monografie mai extinsă⁵, acum am restrâns razele spotului

hermeneutic asupra *teologului* laic, o ipostază, cu unele excepții, în mare parte ignorată de exegeza de până acum, în pofida prestației masive a autorului, una de anvergură europeană.

Avem în vedere nu doar cursurile de filosofie a religiei, dar mai cu seamă nenumăratele texte publicistice pe teme religioase și teologice, cele care au generat în epocă dezbateri nu o dată controversate.

O asemenea vocație paralelă a gânditorului și teologului Nae Ionescu nu avem cum și nici nu trebuie să o eludăm; dialogul asupra „corectitudinii” teologului este astfel absolut necesar, o dezbateri la care încă așteptăm să participe temeinic teologii români pricepuți și care să stea, în discursul lor, departe de epidemia neomarxistă a corectitudinii politice și de canceroasa „cancel culture”.

Nae Ionescu este un teolog laic, pe care l-am întâlnit în spațiul sacru concret al Bisericii, ca un credincios practicant ce era, după cum i-am zărit silueta de lumină și în toposul virtual al acestui lăcaș Sfânt, judecând din interior, cu comprehensiune și adâncime de specialist greu de egalat, lucruri dumnezeiești.

L-am plasat, prin reflecțiile sale, într-un simbolic *pridvor al Bisericii*, acest topos virtual de arhitectură fiind cumva situat pe liziera sacrului, el ocupând locul celui care nu e încă „înăuntru”, nici complet „în afară”, armonizând cu pricepere tensiunea ontologică și cognitivă dintre aceste două spații.

Nu interzicem nimănui să formuleze varii opinii despre gândirea teologică a lui Nae Ionescu. Pretindem, repetăm, ca orice formă de silogism, inclusiv sofisme, să aibă ca suport argumentativ textele de publicistică teologică, stenogramele cursurilor ținute la Universitate, cu toate neajunsurile lor îndreptățite, variile expuneri la nu știu câte conferințe.

Numai astfel putem descifra la teologul mirean Nae Ionescu o filosofie ortodoxă sau un creștinism metafizic, cum tot așa putem constata că metafizica lui religioasă a cedat în fața politicului nu de puține ori agresiv, profesorul optând vremelnic și public pentru împărăția Cezarului, păstrând pentru sine, ca pe o comoară pentru lumea de aici și de dincolo, împărăția Domnului.

Să nu fie oare un semn profund în faptul - observat și de Mircea Vulcănescu, posibilul său discipol într-o spiritualitate - că „gândirea lui Nae Ionescu se îndreaptă către o contopire a Bisericii cu Națiunea”, chiar dacă nu s-ar putea spune că ar fi fost ceva „real, sau numai ca spre o limită”?⁶

Precursor al neopatristicii românești, cum aprecia Dora Medrea, spirit neliniștit al valorificării tradiției teologice răsăritene, Nae Ionescu se cuvine revendicat de biserica noastră strămoșească, primit, cum spune cel mai autorizat bibliograf, „în rândul coliturghisitorilor săi” ca pe un „adevărat bărbat apostolic”.

Căci, într-adevăr, ce-ar fi fost Biserica Ortodoxă Română fără acțiunea restauratoare a lui Nae Ionescu, teologul „neoficial” din afara Bisericii?!

Teologul laic Nae Ionescu nu a fost indiferent pentru unii teologi, mai cu seamă cei din mediul academic.

Mă gândesc, între alții, și la teologul ortodox Ioan I. Ică Jr., profesor la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu, coordonatorul Editurii Deisis, specializată pe studii teologice.

Cu un sfert de secol în urmă, el pune pe piață o antologie cu textele publicate de Nae Ionescu în *Predania*.

Revistă de critică ortodoxă, apărută la Craiova în 1937 sub conducerea lui G. Racoveanu, texte considerate a fi „testamentul teologic al unui filosof ortodox”, reflecții care alcătuiesc „spectacolul unic al unei teologii vii, riguros tradițională fără a fi anacronică sau muzeală, aridă sau dulceagă, înecată în pășunism și pietism”⁷, așa cum se puteau întâlni în acea vreme în cele mai multe dintre periodicele teologice sau bisericești.

Observațiile lui Mircea Vulcănescu sunt, din nou, înalt semnificative: „Ca teolog, Nae Ionescu era aspru.

Cum numai răsăritenii pot fi. Învățămantul lui avea ceva ațos, uscat, călugăresc, intransigent și țeapăn, neplăcut, cu toate acestea era reconfortant.

Ceva cu totul deosebit de cazuistica onctuoasă și plină de politețe și de menajamente lumești a catolicilor și de imaginația acelora care, necunoscându-l, i-au brodat mai târziu un chip fantezist, de seducător ierftin, «à l'eau de rose», în care mi-e cu neputință să-l găsesc.”

Pentru ca tot Vulcănescu să noteze: „Nu cred, deci, că Nae Ionescu alunecase la credință în mântuirea politică. Și, în acest punct văd stăruind, confirmată chiar de eșecul lui Codreanu, și - prin aceasta, fără putința de acoperire - o deosebire categorică, reziduală, față de gardism.”⁸

Dacă traducem din românește tot în românește, cumva pe dedesubt, am spune că, în pofida unei vremelnice răstăciri politice, Nae Ionescu a fost un gânditor politic, și nu un politician. Iar ca un iubitor al lui Origene îi „plăcea să alunece cu gândul pe muchiile prăpăstioase ale teologiei păcatului cunoașterii, silindu-se însă să nu cadă”⁹.

Un reper axiologic al hermeneuticii noastre asupra unei bune situații a teologului laic Nae Ionescu nu doar în spațiul teologiei poate fi detectat în câteva gânduri ale celui ce a vorbit atât de profund despre *dimensiunea românească a existenței*:

„Datoria noastră, a celor ce l-am cunoscut și l-am iubit, nu este să-i pomenim gândurile numai spre deșartă aducere aminte.

Ci să ni le facem trup, să ne luptăm cu ele, pentru propria noastră echilibrare.

În lupta pe care o duce neamul nostru pentru a-și găsi un chip spiritual al lui, contactul cu un om care a atins cu aripa vie a gândului său toate apele cugetării, toate ispitele stării omenești, nu poate fi decât binefăcător (s.n., I.D.).”¹⁰

Este tot ceea ce am simțit și ceea ce am vrut să facem cu o parte infimă a textelor scrise sau rostite de Nae Ionescu, cel care rămâne, între altele, „un călugăr întârziat în epoca marii industrii și a haosului spiritual” din interbelicul românesc. După cum avem tot în Nae Ionescu un spirit care a vrut să ne sincronizeze cu metabolismul spiritului Europei. Ceea ce a reușit, credem, fie uitându-se drept în ochii lui Descartes și spunându-i pe nume, cum sugera el însuși că acest gest ar însemna triumful filosofiei noastre, fie meditănd cu trăire de tot adâncă la rostul creștinismului în lume, la lucrarea de răscruce a destinului uman zidită de Mântuitor.

Ion DUR

NOTE

¹ Sunt „cuvinte prevenitoare” din monografia: *Nae Ionescu. Teologul laic din pridvorul Bisericii*, aflată sub tipar la Editura Pro Universitaria.

² Vezi *Prodromos. Foaie de gând și apropiere creștină*, 1970 (Nae Ionescu 1890-1940 - treizeci de ani de la moarte).

³ Gabriel Liiceanu și Andrei Pleșu (care-l remorchează, uneori, total gratuit, pe Horia Roman Patapievici) pledează de multă vreme pentru *școala de filosofie* de la Păltiniș, al cărei mentor a fost Constantin Noica.

Nu cumva gânditorul de la Păltiniș a fost discipolul lui Nae Ionescu?

Nu cumva mitul școlii, atât de prezent în *Jurnal filosofic* (1944), proiecta o viitoare structură, care calchia modelul naieionescian, la care Noica a visat toată viața?

În mai toate dezbaterile însă - vezi și recenta *Trilogia Păltinișului* (2026) - numele lui Nae Ionescu este eludat, laolaltă cu filonul de la care trebuie să revendicăm opera păltinișană a lui Noica, pe care o vom numi chiar cu denotația folosită de Liiceanu: *scenariu paideic*.

⁴ Vezi Ion Dur, *Gramatică și cinste. De la Eminescu la Sandu Tudor. Opt lecții de gazetărie*, Pro Universitaria, 2024.

⁵ Vezi Ion Dur, *Nae Ionescu. Între metafizică, politică și teologie*, București: Editura Muzeul Literaturii Române, 2022.

⁶ Mircea Vulcănescu, *Nae Ionescu. Așa cum l-am cunoscut*, București: Editura Humanitas, 1992, p. 96.

⁷ Vezi *Predania și un Îndreptar ortodox cu, de și despre Nae Ionescu*, Sibiu: Editura Deisis, 2001, p. 6.

⁸ Mircea Vulcănescu, *op. cit.*, p. 97.

⁹ *Ibidem*, p. 47.

¹⁰ *Ibidem*, p. 154.

Ion D. Sîrbu, gazetarul (III)

„...am avut două mari talente native, ambele ratate lamentabil: cel de gazetar și bossa de dascăl ardelean, luminist, tribun, profet în pustiu...”⁽¹⁾

Continuăm cu articolele publicate în ziarul „Patria”, organ al P.N.T. Cluj, în 1946, unele semnate cu pseudonime: N. Paloș ori Stentor. Cei care cunosc biografia lui Ion D. Sîrbu se întreabă: Cum și de ce nu a publicat într-un ziar al stângii comuniste, la „Scânteia”, de pildă, știindu-se din chiar propriile mărturii că în 1941, s-a înscris în Partidul Comunist din România, aflat în ilegalitate?, ceea ce credem a contat în mobilizarea și trimiterea sa pe front, deși era student. În legătură cu această întâmplare, în iunie 1989, Ion D. Sîrbu notează într-un caiet în care intenționa să-și scrie „*Povestea biete mele vieți*”: „Eu fusesem de două ori bătut de legionari, m-am înscris la... comuniști. La Sibiu, eram 5 sau 6 studenți comuniști, șeful nostru ar fi fost să fie Radu Stoichiță, fiul unuia din cei mai bogați exploatare (de păduri) din sudul Ardealului. Tatăl era deputat național-țărănist, fratele era un legionar «scrâșnit» (s-a căsătorit cu fiica lui Papillian⁽²⁾), avea o soră, Kity, de o rară frumusețe, era logodită cu prințul Ghika (rugbystul)⁽³⁾. Deci, o familie bine și multilateral orientată.” Puțini însă știu, că după venirea de pe frontul antisovietic (a luptat până la cotul Donului), a decis să renunțe la această „calitate”, care îi putea netezi drumul în viață și carieră.

Atât în săptămânalul „Națiunea Română”, unde a fost coleg de redacție cu Ștefan Aug. Doinaș, cât și în „Patria” a scris neîngrădit. La începutul lui decembrie 1946, după falsificarea alegerilor din 19 noiembrie, și venirea la putere a comuniștilor, renunță la a mai face gazetărie. Ultimul articol publicat: „Sabotarea inteligenței”.

Libertatea de a renunța la libertate

În plină epocă a liberalismului, Herbert Spencer constată în prefața uneia din operele sale (*Individul împotriva societății*), următorul fapt: întotdeauna o accentuare a libertății de formă, cauzează o gravă diminuare a libertății de fapt! Cetățeanul englez din secolul trecut - acela care rafinase sentimentul libertății civile până la cele mai subtile adâncimi - habar nu avea că peste o sută de ani de „evoluție” și (vezi Doamne!) „progres”, faza aceasta, care pe atunci semnală doar nevinovate frecșuri de contencios administrativ local, va deveni un motto tragic al progresistei noastre actualități. Într-adevăr, de la terminarea războiului suntem copleșiți de libertăți: am putea spune chiar că ne prăbușim sub povara atâtor libertăți. Libertatea de a citi oricare dintre ziarele guvernului, libertatea de a asculta orice discurs ținut la radio, libertatea de a vota „în unanimitate” orice sindicat („libertatea de a ridica mâna stângă sau dreaptă” spune „Liberalul”), libertatea de a muri de foame, libertatea de a fi extaziat de conducerea și înțelepciunea guvernului, libertatea de a fi bătut în numele popoului, libertatea de a răguși la oricare din mitingurile groziste⁽⁵⁾, libertatea de a nu scrie pe garduri (nu degeaba se spune că zidurile și gardurile sunt monitorul oficial al actualului regim), libertatea de a uita că ai fost legionar, libertatea de a tăcea din gură - în sfârșit toată parada aceea umflată de formule prin care umaniștii noștri conducători țin să ne conducă pe șoselele progresului spre o formă socială desfăcută de orice opium și de orice constrângere. Cetățeanul e liber: poate face ce vrea. El votează, el scrie, el citește. Merge la școală, la club, se căsătorește. Strigă pe străzi, scuipă și înjură prin cărciumi. Cetățeanul nostru ar spune dl. Mitiță Constantinescu⁽⁶⁾, este liber și conștient de misiunea sa în opera de redresare a țării. Care cetățean? Cum cetățean? Majoritatea celor care se spune azi că sunt oameni dezrobiți de sub dictatura fascistă sunt încă și acum niște păpuși manevrate cinic din umbră în numele acelei sfinte libertăți cântată pe toate străzile de un an de zile. Cât de grotescă a ajuns parada aceasta de libertăți „democratice” o dovedesc paradoxurile, din care actualitatea ne servește atâtea. Să dăm câteva exemple: Într-un regim al libertății de organizare sindicală, apar comunicate de felul următor: „Toți membrii sindicatului sunt obligați a participa la adunarea liberă ce va avea loc... etc., etc. Cei care nu se vor conforma ... etc.” Sau: „Toți aceia care doresc să colinde cu steaua, irozii, turca etc., cu ocazia sărbătorilor Crăciunului, vor trece pe la tineretul progresist pentru a primi autorizație și instrucțiuni. Cei care vor fi găsiți prin comună fără autorizație vor fi aspru pedepsiți” (libertatea de a colinda: nu degeaba avem un ministru al Cultelor. Leroi-Ler, părinte Burducea⁽⁷⁾, și La Mulți Ani!).

Am observat nu de mult o scenă simbolică: un muncitor ne-

căjit și palid (era probabil după o zi de muncă) mergea obosit, frumos aliniat, într-un grup de manifestanți. Un zelos șef-regizor, din marginea coloanei îl îmboldește strașnic: „Strigă tovarășe!”. Omul nostru ridică ochii și, citind textul celei mai apropiate pancarte, strigă cu o voce răgușită și lasă: „Trăiască libertatea clasei muncitoare!”. Apoi își aplecă din nou capul, în timp ce tovarășul din stânga sa designează cu mâinile refrenul mulțimii, așa cum conduci la înmormântări fanfara comunală. Avem libertatea presei: nu există cenzură. Totuși acum câteva săptămâni un amic, pe care l-am întrebat dacă există sau nu cenzură, mi-a răspuns îngândurat: „Ciudată situație. Închipuiește-ți că din cauza cenzurii nu poate apare în ziare știrea că cenzura nu s-a ridicat”. Simbolică formulă! O putem parafraza și avem în fața ochilor toată caricatura societății noastre: „Din cauza libertăților nu putem spune că nu suntem liberi”. Asta nu ar fi totul. Nu de mult, în autobuz am auzit altă formulă. Un cetățean, ușor turmentat, perora sincer și acrit: „Domnilor, ne bucurăm de cea mai nouă formulă de libertate. Pe asta nu ne-o mai ia nici dracu: libertatea de a renunța la libertate!”. Am așteptat să sughițe și să adauge: „Dar eu cu cine votez, coane Fănică?”. A tăcut însă puțin speriat, uitându-se cu teamă în jur. „Libertatea de a renunța la alegeri”, am spus și eu și la stația următoare am coborât!

(„Patria”, nr. 15, 1946, p. 3, semnat Stentor)

Note pe marginea actualității

Despre istorie. Nimic nu este mai semnificativ și mai caracteristic în evoluția unei societăți, decât imaginea pe care oamenii o au despre istorie. Nu e vorba numaidecât de o concepție filosofică. Ne referim la intuiția spontană, instinctivă, prin care omul mediu filtrează timpul ce se scurge paralel cu viața sa.

Există azi două moduri extreme de a vedea istoria. Între polii acestor două viziuni se consumă întreaga noastră actualitate. Primul mod (să-i spunem pasiv), mai răspândit și mai comun, își reprezintă istoria sub forma unei avalanșe fatale, care merge orbește înainte, măcinând tot ce cade în drumul ei. Al doilea mod (modul activ) vede în istorie consecința logică a actelor umane: accentul căzând pe omenesc, pe forța umană, rezultă convingerea că istoria e o creație a spiritului și a voinței umane și deci o realitate ce poate fi oricând siluită și modelată în voie. Consecințele primei atitudini se întrevăd: lasă renunțare la inițiativă („dragă, ce să-i faci: așa sunt vremurile!”), teamă copilărească față de evenimente, obsesia continuă că tot ceea ce se întâmplă, se întâmplă în mod fatal, - cu alte cuvinte, succesiva degradare a omului până la totala sclavie în fața vremurilor. În cazul al doilea, din contră, avem exces de conștiință a propriei forțe, cinism dinamic, machiavelism moral, impetuozitate revoluționară, apo-

dictism etc.

Morala: ori de câte ori într-o societate oarecare apar tot mai multe simptome că supușii se tem de istorie, că se ferească de ea, că se închină laș în fața ei, în timp ce conducătorii au aerul de a conduce evenimentele cum conduci o locomotivă - putem fi absolut siguri că respectiva societate merge spre dictatură. Pe de altă parte, ori de câte ori supușii vor avea aerul că frământă istoria cum frământăți un vas de lut, în timp ce conducătorii vor sta mereu sub teama că sabia fatalității poate cădea în orice moment peste gâtul lor - asistăm precis la o societate în plină anarhie.

Uneori, în cazuri cu totul anormale, aceste două poziții pot coexista. Cine ar fi putut crede până astăzi că sunt posibile și „dictaturi anarhice” sau mai bine zis „anarhii dictatoriale”?

Să fim oare incapabili de a mai găsi calea de mijloc între extreme?

Confuzia între valori. Nimic nu e mai dezastruos pentru o colectivitate omenească decât de a nu putea separa domeniile specifice ale diferitelor valori. Totuși, dintre toate confuziile, cea mai fatală este fără îndoială una care se practică azi aproape zilnic și care a ajuns un fel de armă sofisticată în mâna tuturor dialecticienilor demagogi. În ce constă această confuzie tipică? Foarte simplu: ori de câte ori e vorba de realități etice, invoci argumente morale.

Motto: lată un exemplu tipic de sublimă ipocrizie guvernamentală: „Cetățeanule te voi salva chiar și împotriva voinței tale!”.

Fără comentarii.

Viață și formule. Mai demult între viață și între formule nu exista o deosebire precisă; oamenii trăiau formulele și gândeau viața. Azi, formulele au ajuns să-și aibă o lume a lor: există o psihologie a formulelor, o logică a formulelor, un război al formulelor, ba chiar și un paradis al formulelor. Cât ceea ce privește realitatea, aceasta nu are decât să se adapteze; dacă nu vrea sau nu poate „tant pis pour elle”⁽⁸⁾.

Nenorocirea cea mai mare este că, numeric vorbind, majoritatea oamenilor sunt încă în stadiul acela cinstit, când cred că orice formulă care zboară se poate consuma ca atare. Nu știu care contemporan a spus: „Plătim orice metaforă cu sânge!”. Tragic e numai că unii sunt acei care le vând, și alții acei care le plătesc!

Frescă pentru secolul XX. Ultimul deceniu nu a compromis numai o mulțime de oameni și o mulțime de idei; soarta aceasta nu au avut-o și o serie întreagă de noțiuni curate care, prin circulație istorică, politică, strategică, în câțiva ani, au ajuns atât de murdare și de dubioase încât nici o ureche sensibilă nu le mai poate suporta. Ar fi foarte interesant să se scrie o istorie a acestor noțiuni: dar ar fi și mai interesant, pentru urmașii noștri, să poată vedea într-un muzeu istoric, o tablă de marmură, pe care să

fie înșirate toate cuvintele căzute eroic în noroi în lupta pentru adevăr.

Nu mă îndoiesc că în fruntea acestei liste va sta cuvântul „democrație”.

Citez la întâmplare: „Un om care își propune să fie fericit, abia după ce își va atinge cutare sau cutare scop, devine în mod necesar - pe zi ce trece și cu cât împlinirea amănărilor sale se amână - tot mai otrăvit și mai irascibil, cu alte cuvinte tot mai rău!

Se abat colectivitățile de la această lege?” (Vladimir von Hartlieb⁽⁹⁾, 1928).

(„Patria”, nr. 21, 1946, p. 2, semnat Ion D. Sîrbu)

Ce ne așteaptă? Perspective... Senzația inevitabilului declin... Începutul sfârșitului etc.

Reportaj apocaliptic

Nu știu dacă întotdeauna perspectivele îmbătrânitului nostru glob au fost atât de sumbre ca astăzi. Se poate că ochiul nostru postbelic e singur de vină că în tot cașcavalul fericirilor posibile noi nu vedem decât găurile. Totuși anumite fapte nu se pot tăgădui. Globul nostru a îmbătrânit și se poate aștepta din moment în moment la un atac de cord. (De altfel, ca și cei care-și presimt moartea, omenirea vorbește astăzi mai mult ca oricând de dragoste, de viitor, de progres. Nu poate fi asta un simptom compensator al agoniei?).

Undeva nu de mult, am citit că dacă o bombă atomică ar cădea, din cine știe ce motive științifice sau strategice, într-o regiune în care ar exista zăcămintele de uraniu, întreg pământul, printr-o ultimă zvâcnitură, s-ar transforma îndată, prin explozie, într-o fină pulbere cosmică (fapt banal de altfel: în fiecare zi, în imensitatea cosmosului au loc milioane de astfel de accidente. Ce ne îndreptățește să nu credem că acele explozii văzute rece din afară de noi nu sunt în definitiv cauzate tot de vreo fatală invenție a locuitorilor respectivi? Sau, în definitiv, ce importanță mai are cauza, când noi înregistrăm atât de precis efectul?).

Dar asta n-ar fi totul. Ziarele scriau nu de mult că s-a obținut contactul radiofonic cu luna. În legătură cu această realizare revoluționară, un spierat fizician exprima ipoteza că tulburările grave ce se înregistrează în ultimul timp în armonia Terrei noastre (războaie, revoluții, trăsnet iarna, suspensia patru ore întregi a funcționării undelor hertiene etc.) ar putea fi consecința unor interesante contacte pe care alte planete (poate alți savanți) au reușit să le stabilească cu pământul nostru. Ar fi, cum s-ar spune, un fel de deranjare reciprocă între diferitele planete. Cine știe, până la urmă, câte vom mai avea de suferit din cauza experiențelor celor de dincolo? Dacă adăugăm, la toate acestea, ciuma și holera, izbucnite în câteva din cele mai igienice orașe din Apus (nemaivorbind de India și Mancuria), dacă ne gândim la valul de foamete care strânge azi în chingi stomacul atâtor națiuni - avem o vagă imagine a ceea ce a ajuns civilizația noastră specie după câțiva zeci de mii de ani de evoluție.

Senzația inevitabilului declin... Acum câteva sute de ani, spiritele mai avântate erau toate cuprinse de aceeași febră utopică. Fie că se căuta piatra filosofală, perpetuum mobile, quadratura cercului, fie soluția unei societăți ideale (utopia lui Th. Morus⁽¹⁰⁾), fie un mod de a face alimente din toate pietrele muntilor (Malthus⁽¹¹⁾) - toate aceste tendințe aveau un scop unic: de a îmbunătăți situația omului.

De vreo câteva decenii totul s-a schimbat. Întreaga eseistică contemporană e plină de tipătul de alarmă al omului speriat: „Ne prăbușim, ne distrugem, ne sfârșim!”. Senzația declinului, a ireparabilului declin, pare a fi obsesia cea mai modernă, chiar și reformele care se fac astăzi în numele unei speranțe, a unei noi renașteri sociale, au în adâncul lor un iz amar de cenușă și boală veche. Avem pe deasupra tuturor blestemul unei anumite științe. De astă dată e atât de categoric dușmană a omului, încât și cei mai entuziaști apărători ai ei sunt speriați serios de ultimele fapte. S-a sfârșit pentru totdeauna iluzia că știința contribuie la comoditatea omului. Pentru ea, am coborât sub pământ (apărare pasivă, vezi Doamne!), pentru ea ne-am pus măști pe obraz, pentru ea ne-am camuflat ani de-a rândul orașele noastre, pentru ea azi nu putem încheia pacea! Odată la o oră de instrucție, un comandant sadic și sugubăt a făcut cu mine următoarea experiență (dorea să-mi încerce calmul). Mi-a dat un obuz de tun cu focos fuzant (care explodează la cea mai mică atingere) și mi-a ordonat să-l țin în palmele unse cu ulei, în timp ce traversam un podeț, strâmt și elastic. Nu pot să descriu tot ce am simțit în câteva clipe când, din moment în moment, mă așteptam fie să alunec cu totul de pe scândură, fie să scap din mâini bucată aceea de moarte condensată. Cam așa îmi închipui că se simte și lumea științifică și politică de la descoperirea bombei atomice.

Începutul sfârșitului... Einstein, marele Einstein, s-a împăcat deja cu gândul unui război atomic: „Se vor găsi câțiva oameni și câteva cărți pentru ca omenirea să se poată refăce din propria ce-

nușă!”. Mersi! Cât mă privește, prefer să trăiesc până la vârsta de 70 de ani (ca Einstein) pentru a studia teoria relativității, decât să mă relativizez de pe acum, transformându-mă în atomi cosmici: - mai ales că am scăpat teafăr din câteva bombardamente, ce-i drept neatomice, dar totuși suficient de științifice.

Mă îngrozesc tot așa ori de câte ori aud la Radio noile statistici în legătură cu foametea: „În anul 1947, vor muri atâția de foamete, dacă...” etc. Sau: „UNRA a declarat că, dacă nu se intervine urgent, foametea în Europa va lua proporții îngrozitoare”... etc...

Lucrurile acestea trec totuși neobservate. Oamenii se scurg inconștienți pe străzi și strigă: „Pentru pace vom lupta!” (cu ironie logică), sau: „Murim pentru un viitor mai bun!” etc.

Întrebări. Nu știu dacă boala, care consumă societatea noastră, dacă războiul, revoluțiile, crizele politice, crizele nervoase - nu sunt în ultimă analiză altceva decât variate simptome ale aceleiași febre universale? Avem oare motive acum să mai credem că lumea noastră este cea mai bună dintre lumile posibile, așa cum credea naivul Candide⁽¹²⁾ odinioară?

Lată întrebări fără răspuns. Nu căutăm să le înțelegem, pentru că nu avem timp pentru așa ceva: nu avem pâine pe mâine, orașul e murdar, scumpetea crește etc. Ce bine ar fi dacă s-ar mai putea spune azi oamenilor așa cum se spunea odinioară, simplu și biblic: „Creșteți și vă înmulțiți”. Omul de azi ridică degetul la tâmplă și întreabă: „De ce? La ce?”. Aceasta-i de altfel întrebarea de la început și ea rămâne poate și cauza celui atât de eventual sfârșit.

(„Patria”, nr. 25, 1946, p. 2, semnat N. Palos)

*

„Plec. Fără regrete, fără resentimente.”

Când răsări luna, fără să se uite spre geamul luminat al copiilor (care, oftând, își pregăteau bagajele), măgarul Gary, simțind de astă dată ordinul de plecare (priveghease mai multe ore lângă grota bietului urs), simțind că acest ordin era ultimativ și categoric, porni cu multă demnitate și discreție spre ultimul său drum. Îndeplinea un ordin, dar și un act de tradiție a neamului său. În pas măsurat, cu gândul și forțele bine cumpănite, ieșea din oraș, trecea peste pod, urca dealul pe serpentină. Nu era trist, nu regreta că va muri, nu-i părea rău după viața pierdută. Ajuns sus, acolo unde se deschide spre dreapta drumul prin imensa pădure a Bucovului, Gary se opri ca să mai privească o dată înapoi.

„Ce noroc, își zise, că nu sunt om: nu am nici obligația de a lăsa în urma mea vreo operă și nici datoria de a-mi scrie testamentul. Eu, gândurile și simțirile mele, le transmit prin aer, țărână, ape. Adevărul e că nu posed niciun fel de certitudine, nu am reușit să pun deoparte, pentru bătrânețe, nici măcar o mică, dar fermă convingere. Nu cred în oameni, nu cred în omenire. Și nici în cai. Din păcate - copiii aceștia ar fi meritat să le spun -, din păcate, filosofii nu mai pot schimba nimic, filosofia nu mai e decât o simplă pregătire onorabilă pentru moarte. Înțelepciunea a dispărut de mult, marii învățați aparțin unor limbi moarte, ce nu se mai studiază. Plec. Fără regrete, fără resentimente. Iert și lumea, iert toți proștii și măgarii din această lume, în fond mi-e milă de soarta ei, mi-e milă de oameni.”

Cu umilință și calm, intră în îmbrățișarea blândă a pădurii. Călcând rar, cu grijă, dar cu ochii totuși împăienjeniți de emoție și bunătațe, Gary le spunea pietrelor, țărânilor, moartelor frunze:

„Nu tot ce e real e și rațional; nu tot ce e rațional e și adevărat; nu tot ce e adevărat e și bun; nu tot ce e bun e și drept; nu tot ce e drept e universal valabil; nu tot ce e universal e și veșnic...”

Veșnic, veșnic, veșnic. Veșnic este acest sublim drum al meu. Acest sublim nedrum al lui Buru. Îi voi regreta, ne-ar fi stat bine alături, acum. Sperasem că el va fi ursul din fabula mea.” Pentru scurt răstimp, Gary întrerupse tristul său monolog. Cerul era sublim, ceața plutea ca o părere sau un vis peste orașul și parcul părăsit pentru totdeauna. „Am iubit oamenii de omenie, i-am admirat și mi-a fost milă de ei. I-am iubit pe tușa Verona și baci Simion. Am îndrăgit-o și pe alba catără Karin. Dar cel mai mult i-am iubit pe copii. Ei sunt minunea lumii, ei rămân singura speranță a lumii acesteia. Un măgar nu e decât un asinus, mai bine zis un *asinus animatus*, o simplă virgulă între două certitudini. Pierd totul fiindcă nu am fost decât un ridicol sclav al acestui Tot... Nu-i nimic. Codrul e mare, drumul e lung. Iar noaptea ce mă așteaptă e mai lungă chiar decât veșnicia relativă a tuturor filosofiilor și religiilor din lume. Am zis!”

„Ultima pagină” din *Dansul Ursului*, București, Cartea Românească, 1988.

„Faraonul va pieri ca și orice alt muritor: eu voi rămâne și voi dura cât și piatra piramidei.”

Acum, că am început să număr zilele vieții mele, mă simt asemeni acelor pictori egipteni care, în interiorul unei piramide încă

neterminate, de-a lun-gul întregii lor vieți, la lumina unor opaițe, lucrează la împodobirea camerelor ce vor servi de mormânt Faraonului lor. Acum știu - ceea ce ar fi trebuit să știu de totdeauna - că nimeni dintre cei vii de-afară nu va vedea acest mormânt, nimeni nu-mi va cunoaște numele, frumusețile pe care le-am zugrăvit pe pereți vor zace îngropate în miezul piramidei (pe care eu nu o voi putea vedea niciodată de-afară, de de-parte), știu de pe acum că, în ziua în care voi scăpa din mână dalta sau penelul, sabia paznicului mă va lovi pe la spate. O singură, mărunță, bucurie am: odată și odată, peste mii de ani, furii vor pătrunde și aici. Vor jefui sarcofagul, vor fura tot ce se va putea fura. Nu vor putea însă să-mi fure semnele și desemele mele de pe aceste cumplite ziduri ale camerei morții. Faraonul va pieri ca și orice alt muritor: eu voi rămâne și voi dura cât și piatra piramidei.

ION D. SÎRBU,

Jurnalul unui jurnalist fără jurnal,
vol. II, „Iarna 1988-89”.

*

„Eu mi-am meritat și țara și Limba!”

Craiova, 3 iunie 1989

Dragă prietene Pilu,

- am un cancer generalizat. A apărut întâi în gât, cernobil, deasupra omșorului. Arată ca un mic și cochec soare nipon. [...] Îți scriu fiindcă am „ordinul de lăseare la vatră” primit. Voi muri curând. Moartea e o taină, ea nu are nimic comun cu literatură. Îți mulțumesc pentru prietenia... și răbdarea ta. Dacă ar fi fost posibil un dialog liber și total între noi doi, cred că am fi putut realiza un reușit duo-filosofic, politic, religios.

Vreau să-ți spun că mă consider destul de bine - și din inimă - pregătit religios pentru acest „prag albastru” peste care am și început să trec. Cred că din punct de vedere filosofic, acum, la 70 de ani ai mei, pot spune, cu ironie, că am câștigat absolut toate bătăliile mele teoretice, pierzându-mi, desigur viața, cariera, opera. Îmi lipsesc cei 17 ani din inventar și uneori mă cuprind furia când aud și simt că cei care au iscălit actul acela nenorocit de la Yalta (Potsdam, Teheran, Moscova), acum se fac că plouă. Nici usturoi nu au mâncat, nici gura nu le miroase.

Am publicat 11 cărți, am apărut în mai multe antologii, am fost tradus (și jucat) în alte limbi. Mai am, gata de publicare, câteva opusuri de bătrânețe. *Cele mai bune cărți ale mele rămân nescrise*, boala asta m-a lovit ca o săgeată neagră venită pe la spate. Stau drept și curat în fața dascălilor mei ardeleni: cât am putut, am onorat încrederea acordată. Am scris mult despre moarte - acum, de când am în buzunar și „ordinul de chemare” și cel „de lăseare definitivă la vatră”, *mă simt eliberat de literatură*. Mă pregătesc pentru intrare într-o altă colectivă. Cred că prietenii mei, plecați mai de mult, Blaga, Ghibu, Rusu, Roșca, Stanca, Cotruș, Eta Boeriu, pe Otopenii de dincolo mă așteaptă agitănd stegulețe. Eu mi-am meritat și țara și Limba!

Cu dragoste, lacrimă și pace interioară, te sărută, ca un frate,

Gary Sîrbu

⁽¹⁾ Scrisoare către Virgil Nemoianu, „Craiova, 5 Febr[uarie] 1983”.

⁽²⁾ Victor Papilian (1888-1956.), scriitor și medic român, prof. univ. la Cluj.

⁽³⁾ Este vorba de Șerban Ghica (1919-2006), cunoscut în lumea sportului sub numele de „Bani Ghica, unul dintre cei mai mari jucători de rugby pe care i-a avut țara noastră.

⁽⁴⁾ Eterna reîntoarcere (fr.).

⁽⁵⁾ Trimitere la dr. Petru Groza (1884-1958), prim-ministru în primele guverne comuniste, între 1945 și 1952, impus de Uniunea Sovietică.

⁽⁶⁾ Mitiță Constantinescu (nume oficial *Dumitru Constantinescu*, 1890-1946), economist și politician liberal, ministru de finanțe (1939-1940) din partea partidului Frontul Renașterii Naționale, guvernator al Băncii Naționale a României (23 sept. 1935 - 17 sept. 1940).

⁽⁷⁾ Este vorba de preotul Constantin Burducea, ministrul Cultelor din guvernul Petru Groza, instalat la 6 martie 1945, despre care circula o butadă (mai ales în mediul bucureștean) lansată de cercurile politice ale partidelor istorice care se conturau într-o opoziție tot mai înverșunată la adresa Partidului Comunist și a sateliților săi politici. „- Ce mai faci? / - Ce să fac, ca Burducea. / Când cu steaua, când cu crucea”.

⁽⁸⁾ Păcat pentru ea (fr.).

⁽⁹⁾ Wladimir Freiherr von Hartlieb (1857-1951), scriitor și critic de teatru austriac.

⁽¹⁰⁾ Sir Thomas Morus (1478-1535), gânditor umanist și om politic englez, unul dintre întemeietorii socialismului utopic. În *Utopia* (1516) a descris, în opoziție cu societatea engleză contemporană lui, o lume ideală, bazată pe toleranță și egalitate între toți membrii ei.

⁽¹¹⁾ Thomas Robert Malthus (1766-1834), cleric și economist britanic. Autor al influentului și controversatului *Eseu asupra legii populației*, în care se susține că omenirea este în primejdie din cauză că populația crește în progresie geometrică, iar producția de alimente, în progresie aritmetică.

⁽¹²⁾ Trimitere la personajul din nuvela *Candid sau optimismul*, o satiră și o povestire filosofică de Voltaire, în care sunt descrise călătoriile lui Candid și a prietenilor săi, la finalul cărora se concluzionează că unica soluție pentru a ne face viața suportabilă este ca fiecare să-și vadă de treabă: „...să ne cultivăm grădina”.

Despre scriitorul nostru : eu zis că el seamănă perfect cu soarta mea și a Tatălui meu. După absolvirea v. fostă - și e portret în arta sculpturii petrileană Schmidt Lookolu, pictorul meu.

Ion Dezideriu Sîrbu, după ce s-a stins din viață și după ce s-a arătat în toată splendoarea spiritului său prin scrierile publicate postum, a devenit un bun național față de care se raportează scriitori, oameni politici, filosofi sau alte specii creatoare și non-creatoare.

La conferințele dedicate marelui scriitor, un oropsit al istoriei, mereu apare expresia „ce păcat că ...”, de care este legată opera și viața scriitorului petrileano-craiovean.

Oricât s-ar scrie sau s-ar vorbi despre acest „păcat” al vieții și operei lui I.D. Sîrbu, despre împlinire și neîmplinire, acesta rămâne să vegheze mucalit peste opera sa postumă și peste criticile care se aglutinează mereu în suvoiul aprobărilor și dezaprobărilor. Pe lângă cele două tabere care aprobă sau dezaprobă mai este și tabăra indiferențelor, neștiutorilor care este mult mai groasă ca număr.

Lăsând la o parte creația literară a lui I.D. Sîrbu și viața lui zguduită de regimurile politice de care s-au ocupat și se ocupă deja câțiva specialiști, eu îmi pun întrebarea care este substanța filosofică a gândirii lui I.D. Sîrbu?

Această întrebare este le-

gitimă pentru că acesta a stat în preajma lui Lucian Blaga, filosoful român considerat complet.

Se va spune că filosofia nu se ia întotdeauna, că nu este neapărat o boală molipsitoare. Contagiunea filosofică, fie și în cercuri restrânse, este destul de rară.

La fel se întâmplă și cu contagiunea artistică sau cu cea morală. Poate o situație diferită o are contagiunea religioasă care se transformă într-un fanatism al ideilor religioase care frizează cu absurdul.

În cel mai bun caz se întâmplă ca cei care stau în imediata apropiere a celui bolnav de filosofie să ia doar o formă ușoară de „gripă”, vindecabilă cu o formă de epatare a vulgului ne-filosofic.

Cert este că I.D. Sîrbu este prea puțin asemănător cu cei care au stat în umbra vreunui mare spirit. Mulți se întreabă de ce nu a scris el filosofie dacă tot l-a avut pe Lucian Blaga ca model moral.

Dar aceasta este deja o întrebare greșită din moment ce nu știm ce mai este filosofia azi.

O filosofie ca gen literar a fost de mult admisă ca o libertate necesară a gândirii ajun-

să la limita tuturor rigorilor. O filosofie extrasă din jurnale este mai puțin obișnuită pentru că această formă de scris depășește orice libertate filosofică.

Dar jurnalul unui intelectual care a făcut o experiență culturală autentică se poate apropia de un gen filosofic dacă este construit din idei de o anumită înălțime.

Astfel de idei pot fi furnizate nu numai de experiența culturală, ci și de Viața marcată prin suferință. I.D. Sîrbu împlinește cele două condiții pentru că experiența lui culturală a ajuns la maturitatea cea mai profundă, iar în ceea ce privește trăirea și conceptul de „viață”, în sensul pe ce i-l dă Dilthey ca și concept fundamental, le-a avut din plin.

Puscăria și „exilul” au contribuit pe deplin în elaborarea jurnalului său, pe care îl putem compara într-o anumită privință cu *Jurnalul de idei* al lui C. Noica și-n altă privință cu *Jurnalul fericirii* al lui N. Steinhardt.

Bineînțeles că această apreciere poate să fie discutabilă pentru unii care pot vedea în aceste apropieri o forțare.

Nu fac aceste apropieri în orizontul vreunei politici sau atitudini, ci pentru că putem descoperi ideile de bază ale unei gândiri speculative.

Jurnalul, după cum afirmă I.D. Sîrbu „este o mărturie. Amânată. Îngropată”⁽¹⁾. În această mărturisire pe care o face referitor la Augustin Doinaș, „martor fatal al acuzării” din primul proces, este pus în evidență un paradox al unui generații tragice: „nu putem trăi decât dacă reușim să uităm ce am trăit! Și nu putem exista decât amintindu-ne mereu ce a fost și cum a putut să fie așa cum a fost”.

Conținutul filosofic al acestor idei este evidențiat prin tensiunea tragică dintre trăire - ca formă fundamentală a vieții și existenței - care se reconstruiește mereu pe baza memoriei.

Între memorie și uitare se produce nu un simplu hiatus, ci o prăpastie dureroasă

care duce la ruperea și alterarea propriei ființări. Într-un fel, jurnalul lui I.D. Sîrbu este asemănător cu jurnalul lui Winston Smith, personajul principal al romanului 1984, publicat de George Orwell în anul 1949.

Asemănarea constă în ținerea în „secret” a acestui jurnal și nu în esența caricaturală a comunismului. Tot ce poate scoate mai rău societatea la un moment dat se transformă mai târziu într-un bumerang care lovește în iluziile cele mai înalte.

Bineînțeles că nu a existat în societatea românească un sistem de pedepsire a indivizilor incomozi ca-n distopia lui George Orwell, dar teama instaurată în rândul celor care au făcut pușcărie politică a persistat tot timpul. Umbra insalubră a pușcăriei politice s-a extins cu mult dincolo de zidurile convenționale și dincolo de timpul real al încarcerării.

Un încarcerat politic va fi mereu o „victimă” și după eliberare dacă regimul politic nu se va schimba în mod fundamental.

Un deținut politic pus în libertate dintr-o pușcărie va intra într-o pușcărie ceva mai largă, a unei societăți organizată după norme penitenciare. I. D. Sîrbu a avut acest sentiment că eliberarea din penitenciar nu-ți dă și libertatea autentică.

Mecanismul acesta este redat prin formularea „proporția dintre călăi și victime” pe care o găsim în jurnalul său. Viața socială devine metafizica unei proporții constante, proporția dintre călăi și victime care se pare că nu ține cont de timpul istoriei.

Și călăii și victimele sunt niște „aleși” din rândul candidaților celor mulți, din rândul „vinoșilor fără vină”. „Victima este orice individ social care nu are posibilitatea să opteze, nici să se apere, nici să fie răzbit.”

Călăul ar fi orice funcționar al puterii (neales liber de popor) care execută orbește ordinele de sus, fără să îi pese de răul sau păcatul pe care-l

comite, nefiind răspunzător de crimele comise, neîncercând vreodată cea mai mică remușcare sau căință. Vinovații fără vină suntem noi toți, cei care tăcem”⁽²⁾.

Iată trei portrete care nu pot să fie disociate și care dau împreună măsura unei societăți constrictoare. Din atelierele acesteia, care trec dincolo de idei, ies cele trei tipuri de personaje ca într-un joc al marionetelor deasupra cărora se află marele sforar.

Victima pentru un sistem totalitar este absolut necesară, dar nu orice fel de victimă. Intelectualul este cel mai potrivit pentru a juca acest rol tocmai pentru că acesta poate înțelege ceea ce i se întâmplă.

El poate să provină din rândul „vinoșilor fără vină”, dar poate fi și un intelectual vizionar care este marcat de suferința unui sistem totalitar care dispune de o anumită tehnologie a puterii.

Orice victimă a unui sistem totalitar poate să repete suferința lui Isus Hristos la nivelul lui de om.

Călăul, chiar după portretul succint pe care i-l face I.D. Sîrbu, este un dezumanizat, un instrument al Puterii totalitare.

Călăii, ca servanți ai Puterii, sunt în concepția scriitorului petrilean, ca și în cea a lui Michel Foucault, cei care se sustrag postulatelor care au marcat poziția tradițională a stângii⁽³⁾: *postulatul proprietății* - puterea este o proprietate de clasă, obținută prin luptă; *postulatul localizării* - puterea este localizată într-un aparat de stat; *postulatul subordonării* - regimul punitiv corespunde unui mod de producție; *postulatul esenței și al atributului* - dominatorii sunt calificați în a poseda și a exercita puterea asupra dominaților; *postulatul modalității* - puterea acționează prin violență (poliția) sau/și prin propagandă (ideologia); *postulatul legalității* - puterea de stat „s-ar exprima prin lege”, cea care-i dă sensul constrictor.

Toate acestea constituie

un tablou al puterii statului totalitar care se desprinde din cartea lui Michel Foucault, *A supraveghea și a pedepsi*. I. D. Sîrbu ne spune că un călău „ar fi orice funcționar al puterii (neales liber de popor)”.

Cum statul totalitar este un stat de funcționari, el este atent în alegerea acestora pentru că ei trebuie „să execute orbește ordinele de sus”.

Această docilitate absolută face ca statul totalitar să fie pus nu în balanță cu Dumnezeu, ci mai presus de acesta.

În aceasta constă drama fundamentală a funcționarului care devine funcționar-călău pentru că nu mai poate să discearnă între bine și rău.

Crima și păcatul în general capătă o altă geometrie, în care răul se substituie binelui și șterge numele acestuia în virtutea unui drept istoric.

După legile acestei geometrii se mișcă și cei mulți, „vinovații fără vină”, cei care constituie carne de tun a totalitarismului.

Din această turmă statul își extrage torționarii și tot aici îi caută pe posibili opozanți. Dincolo de lumea concretă, până la urmă, victimele și călăii sunt împreună aglutinați în mecanismul represiv.

Făcând o comparație dintre pușcărie și societate, I. D. Sîrbu ne spune: „*Trăim în pușcărie - orice mi s-ar spune, dintre toate metaforele politice, pușcăria mi se pare a fi cea mai revelatorie imagine, în mic, a ceea ce este societatea noastră în mare*”⁽⁴⁾.

Acest fragment face parte dintr-o notație pe care scriitorul a scris-o în legătură cu mutarea sa din Pușcăria de la Gherla în Deltă: „*Îmi voi face sarsanaua și mă voi muta din Gherla (de care sunt sătul) în Deltă, unde mă așteaptă nesfârșitele stufărișuri ale frumoasei și mântuitoarei mele robii*”.

Trecuse pentru scriitor perioada extrem de grea în care nu avea voie la nimic; acum avea voie la pachet și vorbitor, putea scrie și citi, se putea plimba singur.

Părea să aibă loc o umanizare a unei pușcării de-a dreptul feroase.

Observăm din fragmentul citat o împăcare cu sine și cu ceilalți.

Avea nevoie de o astfel de împăcare pe lungul drum al închisorilor care a însemnat Jilava, Gherla, coloniile de muncă forțată din Balta Brăilei și Delta Dunării: Grindu,

Salcia, Periprava.

Cartea cercetătoarei Clara Mareș, *Zidul de sticlă. Ion D. Sîrbu în arhivele securității*⁽⁵⁾, prezintă „romanul” vieții scriitorului urmărit de securitate cel puțin 32 de ani.

Ne-am putea întreba azi cu naivitate de ce reprezenta I.D. Sîrbu atâta interes pentru sistemul represiv din România?

Știm că și la înmormântare, în anul 1989, a fost prezentă securitatea pentru a se asigura că acesta a plecat pe un drum fără întoarcere și că sistemul poate să fie liniștit în această privință.

Nu cred că a fost calculat efortul financiar al sistemului pentru a-l urmări pe scriitor atâția ani.

Pentru urmăritorii politici nu exista o limitare a fondurilor. Ei puteau reprezenta cel mai mare pericol prin ideile lor subversive.

Din acest motiv, nu persoanele fizice, care puteau trăi ca niște legume, prezentau interes.

Se căuta mai adânc, în spiritul acestora, orice urmă de revoltă față de sistem. Ideile subversive puteau deveni cele mai teribile arme care ar fi pus în pericol puterea statului, aflată în permanent conflict cu proprii indivizi. Problema gravă pentru statul socialist era că nu prea avea mulți specialiști în a depista pericolul ideilor intelectualilor refractari la regim.

Era greu să se distingă forma exactă a pericolului și să se facă o analiză a acestuia de către anchetatori rudimentari din punct de vedere intelectual.

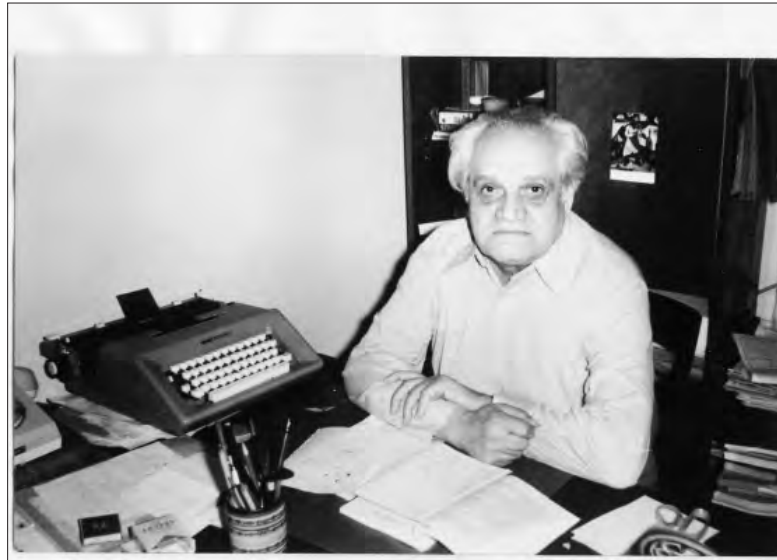
Totuși, un scenariu era stabilit: intelectualul considerat periculos pentru regim era anchetat și i se propunea în schimbul libertății și avantajelor materiale să devină colaboraționist.

Acesta însemna că trebuia să devină delator, să-și toarne prietenii cei mai apropiați care aveau încredere în el.

I.D. Sîrbu a fost curtat de securitate în repetate rânduri și când căpitanul Enoiu-șeful anchetei, **Secția Scriitori și Intelectuali Dificili** și-a epuizat resursele, nereușind să-l convingă, l-a trimis la nimeni altul decât căpitanul Tudor Vornicu.

Acesta l-a avertizat asupra pericolelor care-l pot paște: ruperea șirei spinării și, la extremă, arderea a tot ceea ce a scris.

Și, după cum afirmă scrii-

torul, ambele rele s-au petrecut în realitate.

Răul, ca măsură diabolică a sistemului penitenciar comunist, este în felul acesta ierarhizat: răul fizic, până la o posibilă exterminare sau care să ducă la șubrezirea totală a sănătății, și răul spiritual printr-o ștergere a urmelor gândirii.

Sistemul represiv avea oarecum înțelegerea faptului că eliminarea fizică a opozanților nu însemna și eliminarea pericolului ce puteau să transpară din ideile subversive.

Astfel că observăm în atitudinea lui I.D. Sîrbu de a respinge orice propunere de colaborare cu călăii săi că nu pune un preț atât de mare pe libertatea lui fizică.

Din acest punct de vedere, comportamentul lui moral este exemplar, cu mult deasupra altor intelectuali care în urma detenției au cedat în fața sistemului și s-au „cumințit”.

Exista o cu totul altă libertate pe care o visa scriitorul, și anume libertatea spirituală care era deasupra chiar și a scrierilor sale.

Este frapantă această denumire **Secția Scriitori și Intelectuali Dificili**, pentru că în ea se ascunde fobia sistemului față de un pericol care nu putea să fie măsurat cu precizie.

I.D. Sîrbu a rămas un scriitor și intelectual dificil până la capăt, fără a se împăca vreodată cu sistemul represiv și fără a admite că răul pe care-l presupunea comunismul ar putea fi atenuat prin unele fapte bune.

Este aproape amuzantă scena pe care o povestește scriitorul despre reîntâlnirea lui cu Tudor Vornicu, în anul 1983, pe holul Televiziunii, în care realizatorul de televizi-

ne și-a făcut cruce, mirându-se că nu a murit în urma torturilor.

Știm azi că fostul ofițer de securitate era considerat unul dintre cei mai fini anchetatori, dar ale cărui „merite” s-au afirmat în primul rând în spionajul extern. Știm, de asemenea, că cei mai mulți intelectuali români care au beneficiat de burse sau plecări în străinătate au căzut în plasa securității și s-au înscris în orizontul unui fals patriotism.

Era și aceasta o cale de a ajunge un „om nou”, un concept degradat de tehnicile crimei. I.D. Sîrbu ne spune că: „*Un om nou a fost visul lui Buddha, Christos, Mahomed; al lui Luther, Rousseau, Danton; al lui Lenin, Stalin, Leonte Răutu; al lui Gorbaciov, Jivkov, Ceaușescu etc. ... Din păcate, acest om nou nu mai poate să apară azi, fiindcă, într-o lume în care toate păcatele vechi sunt deosebit de active și de prezente, nu se poate naște un om nou care să fie bun, blând, harnic, priceput, supus, tăcut, ascet, entuziast etc. [...]. Noul e cea mai veche utopie a vechiului*”⁽⁶⁾.

Ceea ce spune scriitorul se încadrează în viața ca o metafizică a unei proporții constante dintre bine și rău, dintre vechi și nou, dintre călăi și victime.

Cine ar fi bănuț că un gând atât de luminos ca cel al lui Nietzsche, care-l descrie pe Zarathustra ca fiind ultimul om din lungul șir al umanității (urmând supraomul ca o presupunere) va servi atât de bine celui mai abominabil sistem, cel fascist? Ideile „noi” și „vechi” se amestecă într-un aliaj al indistinției.

Singura posibilitate de a distinge culorile acțiunilor umane este cea morală. Și

dacă e să apreciem diferența dintre I.D. Sîrbu și alți intelectuali care au suferit din cauza regimului comunist, aceasta se poate face numai pe o direcție morală.

Scriitorul petrilean este cel care și-a păstrat moralitatea până la capăt și nu a cedat în niciun moment în favoarea sistemului care l-a privat de libertate și care l-a adus în pragul umilinței.

Opera lui I.D. Sîrbu tronează deasupra tuturor faptelor prin idei care ar fi putut zgudui și schimba orice regim. Proporția constantă dintre bine și rău, care poate fi echivalată cu cea dintre victime și călăi, creează un răspuns moral pentru cei care au fost obligați să cedeze regimului comunist.

Dar deasupra acestei proporții se află un spirit director, cel care cântărește faptele fiecăruia. I.D. Sîrbu și-a construit moralitatea întru acest spirit, cu riscul de a fi anihilat.

Am avut, totuși, șansa istorică a anului 1989 pentru a-l cunoaște așa cum a fost: un păzitor autentic al propriei sale dreptăți.

Ion HIRGHIDUȘ

⁽¹⁾ Ion D. Sîrbu, *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*, vol. 2, Scrisul Românesc, Craiova, 1996, p. 179.

⁽²⁾ Ibidem, p. 60.

⁽³⁾ a se vedea observațiile lui Gilles Deleuze, în *Foucault, Idea Design & Print*, Cluj-Napoca, 2002, pp. 28-31.

⁽⁴⁾ Ion D. Sîrbu, *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*, vol. 2, p. 178.

⁽⁵⁾ Clara Mareș, *Zidul de sticlă. Ion D. Sîrbu în arhivele securității*, Curtea Veche Publishing, București, 2011.

⁽⁶⁾ Ibidem, pp. 185-186

O întâmplare de viață

Nu am ezitat niciodată atât de mult timp să scriu un text și niciodată nu mi-am impus să scriu atât de simplu precum o voi face acum. Veți înțelege de ce din chiar întâmplarea cu pricina. În afara celor povestite, mă voi abține să sugerez înțeleșuri, mă voi abține și de la detalii, mai ales în ceea ce înseamnă conturarea portretului celui despre care vorbesc. Mă interesează, cu precădere, întâmplarea.

În urmă cu aproximativ 20 de ani, eram consilier în Ministerul Culturii și Cultelor. UDMR avea vice-premierul, care coordona acest minister și pe cel al învățământului. Bineînțeles, românii nu înțelegeau nici atunci, cum nu înțeleg nici acum, preocuparea formațiunii, care nici măcar astăzi, în plenitudinea democrației noastre originale, nu este partid politic, pentru cele două ministere. UDMR și-a adus și atunci oameni în structura ministerului unde lucram. Evident, aceștia nu vin sau, cel puțin, nu vin pentru a rămâne în funcții de execuție, ci sunt instalați de la început în funcții de conducere pentru a putea decide politici publice, finanțări părtinitoare pe criterii strict etnice și, mai ales, pentru a produce daune pe termen mediu și lung acestor domenii ale statului român. Avantajele care țin de idealul lor politic în România sunt enorme atunci când populația (majoritară) este depozitată programat de efectele culturii și ale educației sau când acestei populații i se schimbă caracterul național și etnic al celor două componente care țin de formarea oamenilor, învățământ și cultură. Indiferent de ce s-ar întâmpla, protecția acestor persoane care lucrează într-o astfel de degradare este suverană, chiar structurile statului le oferă protecție. Bănuiesc că tot fenomenul face parte din programele de guvernare ale partidelor, că este, de fapt, un detaliu al unui stat în descompunere. Oricum, inconștiența românilor, fie că este vorba de clasa politică, fie că este vorba de oamenii de rând este colosală.

Fără a repeta aici lucrurile pe care le-am adunat în 2007 într-o carte de 1200 de pagini, intitulată Ministerul groazei, demnitarii crimei, vă spun doar că am constatat uluit la acea vreme că, indiferent de ceea ce se întâmpla în minister, nimeni nu avea nici o reacție, mă refer la români. Actualul ministru demisionar al culturii, atunci director general și, ulterior, secretar de stat, putea face sau decide orice, nu exista nici un fel de reacție. Colegii mei, probabil în jur de 150, existau fără probleme într-o asurzitoare tăcere.

Să nu credeți că într-un minister sunt angajați chiar handicapați mintal, retardul lor este în primul rând de natură morală. Cu toții trăiau aceeași zi, fără nici un fel de reacție. Am așteptat câteva zile, am așteptat câteva săptămâni să văd un semn de viață în imensul salon guvernamental cu consilieri în comă. Nici un semn vital, aveau doar mărunte și izolate nemulțumiri strict în interes personal, nimic altceva. Și, repet, înțelegeau exact ce se întâmpla, cu precădere la cultură scrisă dar și în celelalte departamente ale ministerului.

În acest context, am decis să reacționez și să încep să lupt împotriva acestei nenorociri care se abătea asupra unui domeniu, de fapt asupra României, fără a mai argumenta de ce. Firește, instantaneu, proștii s-au coalizat cu proștii, hoții cu hoții, complexații cu complexații.

Am rămas doar cu câteva încurajări șoptite pe la colțurile holurilor și doar cu doi aliați în interiorul ministerului, dar și aceștia erau exact ca fanii echipelor

de fotbal, care sunt uneori nevoiți, pentru a urmări un meci, să își ia bilete în galeria echipei adverse. Aceasta era situația când doamna V. S., fost director al direcției, și cu soțul căreia eram amic, mi-a spus că în curând va face ea cumva să nu rămân singur în această luptă, pentru că soțul ei tocmai fusese rugat de un fost subaltern, la o instituție de presă de după 1989, să îl ajute să se angajeze undeva, nu contează unde. Și că au vorbit cu secretarul general adjunct N. S. pentru a-l aduce în minister pe I. M., exact în biroul culturii scrise. Știind ce înseamnă o astfel de luptă, firește că i-am pus întrebări despre pregătirea viitorului meu aliat, ce fel de om este, unde a mai lucrat, ce pregătire are. E absolut firesc să știu cine este cel care urmează să lupte alături de mine... Așa am aflat că pe domnul I. M. îl prinsese Revoluția ca student la Academia Ștefan Gheorghiu, că statul i-a retras atunci pe toți din procesul de învățământ și i-a strecurat ulterior prin diverse facultăți mai mult sau mai puțin compatibile. I. M. fusese plasat după un an la o facultate de jurnalism. Am zămbit și le-am explicat celor doi soți că nu are cum să fie un om sănătos la cap și la suflet dacă, în mizeria acea de comunism de la sfârșitul anilor '80, un tânăr

își dorea să fie propagandist de partid și să caute pentru sine beneficiile acelei mocirle. Mi-au răspuns mai multe, inclusiv că este docil, că vrea să învețe administrație, că va fi, cu siguranță, recunoscător și că înțelege unde vine, că va urma un concurs etc.

Nici nu aveam de ce și nici cum să mă opun vocației de a face bine pe care o simțeau amicii mei. I. M. a ajuns în minister foarte rapid și foarte rapid a devenit mut, umbră umblătoare, mereu cocoșat și cu capul în pământ, postură morală, care, în timp, i-a afectat postura propriu-zisă, rămânând definitiv cocoșat și definitiv mut. Era un total mister, de la fizionomia de cioclu, căreia i se adăuga, așa cum este și acum, tunsoarea lui Dan Alexa, și până la articularea câtorva propoziții scurte, mormăite. Două, trei săptămâni am crezut că prin această atitudine se ascunde doar de inamic, că este o tehnică de manipulare învățată la Academia Ștefan Gheorghiu. Și tot așteptam să ne întâlnim, să îi dau documente cu ilegalități pentru viitoare articole, să îi explic, să ne coordonăm.

Le-am spus amicilor mei că protejatul lor e foarte ciudat, că se comportă de parcă știe că este în stadiul terminal al unui cancer cu evoluție rapidă. Ei râdeau și îmi spuneau să am răbdare, lucru care nu s-a întâmplat, răbdarea mea manifestându-se, cu precădere, numai în domeniul percepției senzoriale. A fost o perioadă în care eram extrem de ocupat,

nu apucam să dorm mai deloc, pe lângă lupta din minister, foarte grea și consumatoare de resurse de orice fel, organizam festivaluri de literatură în regie proprie, aveam de scris numeroase articole, începusem, printr-un adevărat miracol, să lucrez la descoperirea ilegalităților din minister chiar cu Curtea de Conturi, eram invitat la evenimente literare și festivaluri în țară, furnizam idei, rezumate și clarificări unor ziariști care erau cât de cât interesați de ce se întâmpla în minister. Aveam fel și fel de întâlniri, comisii parlamentare, politicieni, emisiuni etc.

Nici măcar la serviciu nu mă puteam odihni, așa că timpul alocat primei impresii despre I. M., presupusul meu aliat, a trecut foarte rapid. D. A. I., deși inamic, trebuie să recunosc că era cu mult superior confrăților noștri din minister. Din multe puncte de vedere. Evident, nu din toate... L-am văzut a fi foarte relaxat în ceea ce îl privea pe noul meu coleg I. M., comunicau firesc, schimbau amabilități și iar am fost tentat, refuzând evidenta realitate, să cred că școala de partid din comunism avea profesori buni, că priceperea celor care diseminează ideologia în mase trebuie să țină cont de particularitățile cele mai ascunse ale celor pe care îi are de manipulat. Chiar am fost tentat să îl felicit pentru modul profesionist în care se înțelegea cu deja secretarul de stat D.A.I. Amicii mei, cu care mergeam inclusiv în concedii la Dunăre, la mare, la munte, la Putna, cu care schimbam idei și planuri de luptă, începuseră și ei să aibă câteva suspiciuni, dar continuau dialogul cu I. M. tocmai pentru a încerca să se lămurească. Într-o zi, doamna V. S. a aflat că în minister se zvonește că pentru domnul I. M. se va organiza un concurs aranjat, în urma căruia va fi numit director general și că angajații de la compartimentul resurse umane încearcă cu greu să conceapă niște cerințe ale postului, care să limiteze accesul atât din afară, cât și din interior pentru această funcție.

Era sincer siderat, dar și încerca, din solidaritate cu mine, să pară cu mult mai afectat de cât era de fapt. A venit la mine, spunându-mi că nu este posibil așa ceva, drăcuia, fuma compulsiv, dădea telefoane în interiorul și în exteriorul ministerului. Am verificat informația, părea a fi corectă, inițiativa fiind chiar a lui D. A. I., care preda astfel postul său (U.D.M.R.), pe care tocmai îl părăsise la numirea în funcția de secretar de stat. Pentru a afla sigur, am sunat chiar eu în două redacții maghiare, cu care lucrasem în cei doi ani de activitate în minister. Nu cred că trebuie neapărat precizat, dar, totuși, o voi face: maghiarii au cu mult mai mult caracter decât noi, românii. I-am întrebat și pe ei dacă știu ceva, nu știau, dar mi-au spus că întreabă la partid, unde aveau copii, nepoți, prieteni. Mai trebuie spus că enorm de mulți oameni de cultură au trădat atunci atât cauza, cât și pe mine.

Maghiarii însă au trimis scrisori de solidarizare cu mine, care au contat, singurele care au contat... Ei mi-au confirmat că, într-adevăr, așa urma să se întâmple. I. M. Urma să le pună în practică politica. În minister nu mai aveam dialog cu aproape nimeni și oricum se fereau mai toți să fie văzuți că vorbesc cu mine, deși se mai întâmpla...

Mutul a înțeles cu cine era avantajos pentru el să vorbească și cioclu a acceptat comanda de a duce cultura la groapă. Dar despre cum Dumnezeu, de deasupra și din interiorul lumii, are o judecată continuă a noastră, vă voi relata, ca la Teleenciclopedie, în episodul următor...

Marius Marian ȘOLEA

Întâlniri electiv

Revederea cu tinerețea

După șaizeci de ani, timpul a săvârșit unul dintre acele gesturi rare și tulburătoare pe care numai el le poate face: ne-a adus din nou împreună pe noi, cei care am fost cândva elevii promoției 1966 ai Liceului nr. 2 (Colegiul *Spiru Haret* de astăzi) din Târgu-Jiu.

Pentru mine, revederea nu a fost doar o întâlnire. A fost o întoarcere în adâncul memoriei, o clipă în care prezentul s-a topit pentru câteva ore și, dincolo de deceniile care au trecut, am putut zări din nou lumina adolescenței noastre.

Ne-am privit chipurile. Nu mai erau chipurile adolescenților grăbiți de altădată, ci chipuri pe care timpul și-a scris, cu discreție, povestea. Și totuși, dincolo de urmele anilor, am recunoscut ceva care nu s-a schimbat: aceeași lumină din priviri, aceeași bucurie a revederii, aceeași vibrație tainică a tinereții. Pentru că tinerețea adevărată nu locuiește în trup. Ea locuiește în memorie și în suflet. Și poate că acesta este unul dintre miracolele vieții: după șaizeci de ani, o voce, un zâmbet sau un simplu „Îți amintești?” pot deschide, dintr-odată, o ușă către lumea de odinioară. Anii de liceu nu au fost doar ani de formule, teoreme, laboratoare și examene. Au fost anii în care, fără să știm, ne-am format unii prin ceilalți. În acele săli de clasă s-au născut prietenii, visuri, speranțe, timidități și curajuri care aveau să ne însoțească întreaga viață.

Acolo am învățat nu doar să gândim, ci și să devenim oameni. Atunci nu știam că acele zile aparent obișnuite vor deveni, peste șase decenii, unele dintre cele mai prețioase amintiri ale noastre. Viața ne-a purtat apoi pe drumuri diferite. Unii au cunoscut izbânzi, alții încercări. Unii au rămas aproape de locurile natale, alții s-au risipit prin lume. Am întemeiat familii, am crescut copii și nepoți, am muncit, am sperat, am pierdut și am câștigat.

Și, privind astăzi în jur, i-am căutat inevitabil și pe cei care nu mai sunt printre noi.

I-am regăsit în fotografii, în amintiri, în întâmplări povestite de colegi, în câte o voce pe care parcă încă o auzim. Există oameni care pleacă din această lume, dar nu pleacă niciodată cu adevărat din memoria noastră.

Pentru ei am păstrat un moment de tăcere și un gând recunoscător.

Dar întâlnirea noastră a avut un dar cu totul special. Printre noi s-a aflat draga noastră profesoară de limba franceză, ajunsă astăzi la venerabila vârstă.

Prezența dumneaei a fost, pentru mine, poate cel mai emoționant moment al acestei revederi.

Doamnă profesoară, după șaizeci de ani, cuvintele noastre de mulțumire sunt puține pentru ceea ce ne-ați dăruit.

Ne-ați învățat limba franceză, dar astăzi înțelegem că lecțiile dumneavoastră au însemnat mult mai mult. Ne-ați deschis o fereastră către o altă cultură, către frumusețea cuvântului, către o lume mai largă decât cea pe care o cunoșteam atunci. Un profesor adevărat nu rămâne doar în catalog, în manuale sau în amintirea unei săli de clasă. El rămâne, pentru totdeauna, în felul în care gândim, în cuvintele pe care le rostim și, mai ales, în oamenii care devenim. De aceea, astăzi, după șase decenii, vă spunem cu toată sinceritatea și recunoștința:

Vă mulțumim, doamnă profesoară!

Vă mulțumim pentru răbdare, pentru exigență, pentru lecțiile dumneavoastră și, mai ales, pentru că ați crezut în noi într-o vreme în care nici noi nu știam încă ce vom deveni.

Astăzi, noi suntem cei care purtăm pe chip urmele timpului, iar dumneavoastră sunteți, într-un fel minunat, martorul viu al tinereții noastre.

Privindu-vă, parcă vedem din nou clasa de acum șaizeci de ani.

Timpul a trecut peste noi, dar nu a reușit să ștergă ceea ce ne-ați lăsat în suflet. Există ceva aproape sacru în întâlnirea noastră. Nu un sacru solemn și îndepărtat, ci unul profund omenesc: sacralitatea memoriei, a recunoștinței și a prieteniei.

Am stat din nou la aceeași masă și ne-am spus: „Îți amintești?” Și, de fiecare dată când aceste cuvinte au fost rostite, o ușă s-a deschis spre trecut.

Ne-am amintit de o clasă, de o bancă, de un profesor, de o excursie, de o glumă, de o emoție, poate chiar de o iubire adolescență.

Ne-am amintit lucruri pe care credeam că le-am uitat.

Iar pentru câteva clipe, timpul s-a întors.

Poate că aceasta a fost cea mai frumoasă biruință a noastră asupra lui. Am trecut prin șaizeci de ani, dar cei șaizeci de ani nu au putut trece peste amintirea noastră comună.

Când spunem astăzi „colegii mei”, aceste două cuvinte nu mai desemnează doar niște oameni cu care am împărțit aceeași școală. Ele cuprind o întreagă lume: adolescența noastră, profesorii noștri, străzile pe care am mers, emoțiile primei tinereți și visurile pe care le aveam atunci, când credeam că avem tot timpul din lume.

Astăzi știm că nu aveam tot timpul din lume.

Dar am avut timpul nostru.

Și poate că acesta este adevăratul nostru tezaur.

De aceea, la această revedere, am ridicat un gând bun pentru noi toți, pentru familiile noastre, pentru cei care ne-au fost alături și, cu o emoție aparte, pentru colegii care nu mai pot fi aici.

Ne-am bucurat de această zi fără să numărăm anii care au trecut, ci clipele frumoase care ne-au fost dăruite. Acum, după șase decenii, înțelegem mai bine ca oricând că viața nu se măsoară doar prin durata ei, ci prin intensitatea cu care am știut să o trăim și prin oamenii pe care i-am purtat în suflet.

Vă mulțumesc, dragi colegi, dragi prieteni de o viață, pentru că ați făcut posibilă această călătorie înapoi spre tinerețea noastră.

Și vă mulțumesc, dragă doamnă profesoară, pentru că ați venit să ne revedeți.

Prezența dumneavoastră nu a fost doar o amintire a trecutului. A fost puntea vie dintre adolescenții care am fost și oamenii care am devenit.

Să fim sănătoși, să ne bucurăm unii de alții și să privim înaintea cu încredere și seninătate.

Și, mai ales, să păstrăm în noi acea minunată curiozitate pe care o aveam când eram tineri și credeam că viața este nesfârșită.

Poate că nu este nesfârșită.

Dar este suficient de frumoasă atunci când știm să ne amintim, să fim recunoscători și să ne bucurăm că încă ne putem spune: „colegii mei”.

Iar dacă timpul ne va mai îngădui o asemenea întâlnire, să ne găsească din nou împreună, cu aceeași lumină în priviri.

Grigore HORHOIANU

Brâncuși fără diacritice

un proiect realizat de artista

Flavia Lupu curatoriat de Andrei Novac

„Brâncuși fără diacritice” este un proiect care operează într-un spațiu de tensiune între memorie culturală, reprezentare și pierdere. Punctul de plecare - aparent minor - al absenței diacriticilor din numele lui Constantin Brâncuși devine aici un simptom al unei dislocări mai profunde: felul în care un artist fundamental pentru modernitate este simultan revendicat, simplificat și, în același timp, îndepărtat sau nu, de propriul context cultural. În ultimele decenii, Brâncuși a fost recuperat prin discursuri instituționale, expoziții majore și reproduceri infinite ale operei sale. Cu toate acestea, omniprezența aparentă nu garantează și o înțelegere autentică.

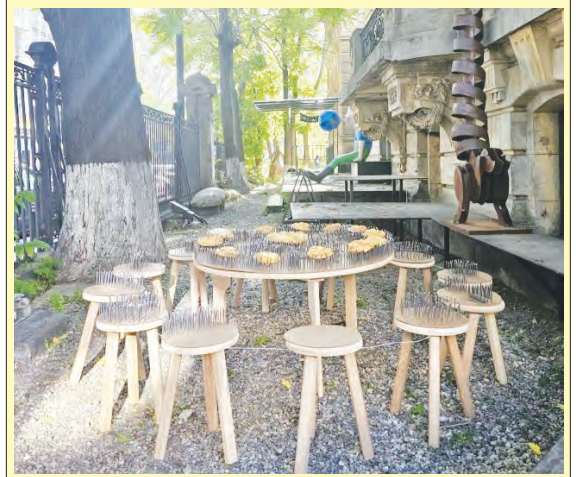
Dimpotrivă, ea produce o serie de distorsiuni - de la kitsch-ul obiectelor decorative, reproduceri la scară mare a operelor, până la instrumentalizări simbolice - care golesc opera de complexitatea ei inițială. „Fără diacritice” nu indică doar o eroare tipografică, ci o formă de amputare simbolică, o traducere incompletă, un decalaj între original și circulația informației în societatea contemporană.

Instalația „tăcerea”, realizată de Flavia Lupu, se înscrie în acest registru critic. Pornind de la „Masa tăcerii”, unul dintre cele mai recunoscutibile elemente ale ansamblului de la Târgu Jiu, artista propune o reconstrucție care subminează funcția originală a obiectului. Cele douăsprezece scaune, transformate prin inserția cuielei, devin inaccesibile, respingând utilizarea și anulând dimensiunea convivială a mesei. În același timp, intervenția introduce o tensiune fizică și simbolică, plasând obiectul într-o zonă ambiguă, între design și artă conceptuală, între omagiu și critică.

Această imposibilitate a așezării devine o metaforă a imposibilității de a „locui” cu adevărat opera lui Brâncuși în prezent, fără a o deforma, mai ales în contextul în care operele de la Tg-Jiu au suferit diverse mutilări în ultimele decenii (spălarea cu jet de apă a operelor de piatră, schimbarea configurației aleilor în cele două parcuri, ciobirea operelor de piatră). Masa nu mai este un loc al comuniunii, ci unul al distanței și al reflecției. Elementele introduse - cuiele, prescurile - activează un registru ritualic, dar și unul ironic, sugerând o formă de comemorare care riscă să devină mecanică, golită de sens.

„Brâncuși fără diacritice” nu propune o recuperare nostalgică, ci o re poziționare critică. Este un demers care invită la o privire atentă asupra mecanismelor prin care cultura operează cu propriile sale simboluri, punând sub semnul întrebării nu doar felul în care îl citim pe Brâncuși, ci și felul în care ne raportăm, în general, la moștenirea culturală.

Andrei NOVAC

Un capitalism național ori este imperialist, ori nu există

Ne întrebăm adesea care este motivul pentru care societatea românească pare că stă pe loc. Este ceva ce ne ține într-un fel de stagnare agitată, nevrotică. Și percepția oamenilor nu este eronată. Pentru oamenii de știință care se pricep a cerceta trăirile maselor, bunul simț comun este de fapt zona de aur de percepție și concluzii. Ori, bunul simț comun al românului îi spune acestuia că ceva nu este în regulă. Desigur, sunt multe treburi care nu merg așa cum ar trebui. Numai că la noi totul pare că bălțește într-un fel de stagnare vecină cu neputința. Și așa este, lumea românească nefiind una capitalistă nu poate beneficia de avantajele acestui mod de organizare socială.

De ce lumea românească nu este capitalistă? Sunt multe trăsături și condiții pe care ar trebui să le îndeplinim pentru a fi capitaliști în sensul cunoscut, clasic, al cuvântului. Cea mai importantă dintre aceste trăsături este capacitatea unui stat capitalist de a atrage spre sine state sau zone geografice pe care să le folosească din punct de vedere economic. Un stat capitalist este expansiv economic. Își caută mereu zone de influență economică. Statele capitaliste mari, de azi (și includem aici China cu al său capitalism de stat), au la dispoziție toată planeta pentru a o folosi din punct de vedere economic. Capitalismul are acest păcat al jafului și subjugării. Un stat capitalist jefuiește prin comerț mai nou, așa cum altădată jefuia prin ocupație militară. Pentru a trăi, capitalismul trebuie să fie într-o continuă expansiune. El trebuie să-și apropie oameni, bani, materiale, combustibili, într-un cuvânt resurse și energii diverse. Un stat capitalist nu bălțește, este neliniștit prin definiție. Caută mereu progresul tehnic și expansiunea. Acolo unde găsește un culoar merge și aduce bani și alte resurse acasă. Capitalismul este deci imperialist sau nu există. Statele „cuminți” ale planetei nu sunt și nu vor fi niciodată capitaliste. Capitalismul degajă putere de toate naturile și prin putere își menține echilibrul instabil. Și folosim aici cuvântul „imperialist” în cel mai propriu sens al său. Capitalismul este „rău”, agresiv, jefuitor. Nu are repere morale în sens religios, pentru că își propune să lupte cu foamea, frigul și frica. Ori, a învinge cei trei „f” nu este un lucru simplu. Capitalismul și-a propus ca prin individualism cooperant să emancipeze omul și asta a făcut. Bătăliile sale nu sunt ușor de dus. Are nevoie să fie ferm și ofensiv. Nu orice țară poate fi capitalistă, deși fascinația pentru strălucirea capitalismului a funcționat și funcționează în multe părți ale lumii. Inclusiv la noi există această fascinație. Însă când trebuie să trecem la fapte lucrurile se cam schimbă.

Capitalismul nu este mai puțin corupt decât alte tipuri de organizare socială. Numai că în cazul său, chiar și fenomenul corupției devine suportabil în interiorul unui stat din simplul motiv că este diluat. În capitalism, tortul de împărțit prin repartitie este mereu mai mare. Mereu alții sunt aduși la masă și contribuie la mărirea acestui tort care este totalitatea mărfurilor și serviciilor care fac obiectul repartitiei. Hoția în statele puternice dezvoltate își ia ca țintă nu neapărat resursele interne, cel mai adesea sărace, ci fluxul de bunăstare care vine din exterior către metropolă. Și valoarea curge către metropolele

capitaliste. Banii sunt puși la muncă și muncesc obținând bogăție.

Capitalismul nu este pentru statele sau persoanele care își îngroapă talentul ca în parabola biblică. Capitalismul este pentru persoanele și statele care au talentul, determinarea și forța de a înmulți talentul făcut cadou de Dumnezeu. Repartiția resurselor și rezultatelor muncii este marea problemă în orice economie. Oamenii se bat pentru interesele lor și de aici rezultă un conflict permanent. Acest conflict este arbitrat de către lege și ar trebui să se bazeze pe merit și respect reciproc. Nu se întâmplă tot timpul așa. Repartiția în capitalism nu poate fi echitabilă la modul absolut și poate produce frustrări imense în societate. Numai că atunci când o țară atrage valoare și resurse din exterior pe care le introduce în circuitul repartitiei, atunci totul devine mult mai simplu, mult mai acceptabil. Chiar și bogăția nemeritată a elitelor poate deveni acceptabilă social atunci când este construită pe resursele și munca din alte state.

Esența capitalismului, secretul său, este acest imperialism economic susținut de către cel militar. Statele sunt în căutare permanentă de noi debușee și noi resurse. Un stat care nu face asta poate avea mari probleme în interior. Asta pentru că în sine, capitalismul nu are nimic de-a face cu visul spre dreptate și echitate al omului. Doar bogăția și prosperitatea liniștesc spiritele celor așa zii „oropsiți” invocați mereu de către practica și teoria socialistă. Chiar Marx spunea la un moment dat că în America nu va izbucni niciodată o revoluție proletară pentru că muncitorii de acolo sunt îmbuibăți. În fața prosperității, chefel revoluționar de a pune în discuție sistemul se estompează. Munca pentru a înmulți talentul despre care vorbește Biblia este un intensă. Capitalismul a inventat munca intensă, totală, în proporție de masă. Așa s-au dezvoltat aceste state spre care noi liberalii privim și azi cu interes.

În contrapondere, la noi la români există o cultură a liniștii și non-agresiunii în raport cu exteriorul. Este un fel de blândețe cu care ne fudulim. Noi ne lăudăm că nu am atacat pe nimeni niciodată, uitând că acest spațiu a fost jefuit în permanență din exterior. Este ceva incredibil în modul în care românul își interpretează eronat propria istorie. Este incredibil că neputințele noastre istorice sunt tratate ca fiind de fapt atuuri. Se potrivește capitalismul cu blândețea românului? Simplă întrebare!!! Vom răspunde că nu. Nici măcar tangențial spiritul colectiv al românului nu se potrivește cu capitalismul. Este un fel de distanță ce pare cel puțin acum ca fiind imposibil de surmontat. Prea preocupati cu problemele interne, românii nu au putut privi în afară și nu l-au considerat pe acest „afară” ca pe o sursă de valoare economică ce poate fi adusă în interiorul țării. România nu a fost niciodată imperialistă. Dimpotrivă, în întreaga sa istorie a fost un spațiu adus de imperialiști diverși în zona lor de influență. Și-i numim aici pe turci, pe austrieci, pe ruși sau mai nou pe cei din Occidentul European. Pentru că ce s-a întâmplat după Decembrie 1989, nu a fost decât o preluare. România a fost preluată în sfera de influență a Vestului. Este adevărat că este mult mai bine decât în sfera de influență a Estului, numai că puteam discuta totuși mult mai atent reperele aces-

tei noi apropiieri. Și asta, această preluare, s-a întâmplat cu arme și bagaje, fără condiții și fără prea multe dezbateri. În economie se întâmplă ca și în fizică. Corpurile mai mici gravitează în jurul celor mai mari. Economii mai mici devin dependente și se mișcă în ritmul celor mari. România nu și-a propus niciodată să fie atât de mare încât să atragă la rândul său alte țări și economii pe care să le folosească pentru extracția de valoare.

Și acesta este pariul viitorului pentru români. Țara trebuie să-și propună o expansiune economică care să-i prilejuiască jefuirea altora și oprirea pe cât posibil a jafului la care este supusă de către cei mari. Pariul este unul ambițios pentru că ar fi pentru prima dată în istoria noastră când ne-am propune așa ceva. Avem nevoie ca de aer de valorificarea superioară a spațiului economic propriu și a atuurilor economiei naționale, dar și de o viziune spre export și valorificare superioară. Altfel, așa cum se întâmplă în mod natural, capitalismul românesc va dispărea. Și forma sa actuală, exploatată și bălțită în ritmuri lente, nu va rezista. Vom fi ofensivi sau nu vom mai fi capitaliști. Acesta este marele pariu al economiei și libertăților din România. Și este vorba, pe fond, și despre definirea unui nou destin național. România trebuie să ridice capul și să vorbească în concertul european, dar și în spațiul de interese economice mondiale. Și putem să facem asta încurajând marii capitaliști români sau chiar statul român să meargă în lume pentru a căuta oportunități de afaceri și pentru a aduce valoare în România. Nu ne mai putem permite să bălțim aici într-o lume izolată și suficientă, dar văicăreață și chinuită. Izolaționismul românesc ancestral este ținta pe care trebuie s-o depășim. Se spune mereu că acesta a fost rețeta corectă și că nu aveam ce face. Fuga de istorie nu este niciodată o rețetă corectă. Am suferit prea mult și am fost prea marginalizați în istoria noastră pentru a înțelege că nu mai putem continua așa.

Și totuși, noi românii putem aborda această dimensiune obligatorie, imperialistă, a capitalismului? Se va spune poate că nu suntem pregătiți mental și cultural pentru o asemenea ofensivă. Dacă suntem prea umili și prea nepregătiți, atunci să ieșim din starea asta. Clasa politică de la noi, împreună, ar trebui să treacă peste cotcodăcele zilei și să pună în aplicare un proiect comun de relansare pe baze capitaliste a țării. Dacă nu putem face asta, atunci ar trebui să renunțăm și să gândim un nou model de dezvoltare. Și acela ar putea fi unul mai calm, izolaționist și sărac, fără niciun fel de deschidere. Este până la urmă vorba despre o alegere strategică, ori ne ridicăm în picioare, ori ne așezăm din nou liniștiți pe burtă pentru încă câteva sute de ani. Dar nu ne-a fost bine pe burtă. Pasivitatea și frica sunt adevărate păcate în lumea în care trăim. De la frică și stagnare trebuie să facem pasul spre curaj și rodire. Am fost mereu la mâna celor puternici. Ei au decis pentru noi și nici măcar nu ne-au consultat. Acum, spre jumătatea secolului XXI, trebuie să decidem ce vom face. Adunăm energiile și refacem ideea de țară puternică, sau ne așezăm din nou în spațiile istoriei în speranța că ne va fi bine. Nu ne va fi bine!!!

Dorel Dumitru CHIRIȚESCU

Jurnalul unui fals polemist

13 ianuarie 2009

Întâlnire cu Sorin Alexandrescu, Liviu Papadima, decanul de la Litere, și Caius Dobrescu la susținerea tezei lui DB. Interminabile discuții despre ratarea Legii lustrației, marioneta-Boc și refacerea FSN-ului, cum a ajuns Sorescu „celebru”, despre *centralii* și *perifericii* lui N. Djuvara.

14 ianuarie

Despre provincialism și întârziere istorică. Când Cioran și Ionescu au ajuns la Paris, niciunul nu credea, poate, să ajungă celebru. Numai că centrul dă întotdeauna șanse celor care au curajul să dea piept cu el. Ești în primul rând ceea ce locul te determină să fii. Când Noica, la vremea aceea, mă sfătuia să mă mut la Timișoara, pentru că Timișoara, potrivit lui, avea așezare, n-o făcea întâmplător.

Luăm întotdeauna ceva din spiritul locului. Craiova nu are o așezare culturală pentru că aici nu există nici măcar tradiția unei table de valori a locului bine definit. Aici suntem, cum s-ar spune, niște supraviețuitori ai unei istorii ratate.

15 ianuarie

Democrația decurge întotdeauna din condiția de cetățean și nu invers. Cetățeanul este acela care are conștiința apartenenței la un grup social și responsabilitatea de a ocroti drepturile și libertățile câștigate.

Sensul marxist-leninist al democrației dezechilibrează ideea de responsabilitate socială. Democrația nu e o cucerire a egalitarismului, ci a libertăților individuale.

La aproape 20 de ani de la evenimentele din decembrie 89, societatea românească este considerată o democrație de mâna a doua. La orice nivel de putere apare, mai întotdeauna, abuzul. Reflexul totalitar este întreținut de cutumele unei societăți în care pseudo-cetățenii sunt tratați ca niște mijloace de care se servește o putere sau alta pentru a domina. Într-o democrație formală, unde clasa de mijloc (clasa cetățenilor) este extrem de redusă ca număr, puterea se cucerește pe ignoranța vulgului sărac.

Atâta vreme cât este menținut în sărăcie, adică dependent de voința oricărei puteri, el rămâne o masă de manevră politică. Vezi cazul ultimelor alegeri „democratice”.

Așa se face că sistemul deja corupt nu încurajează funcționarea democrației, iar individul este nevoit să-i accepte jocurile de putere. Dacă nu te adaptezi sistemului nu poți supraviețui și nici ajunge la putere.

Clasa noastră politică nu este expresia unei democrații care emană de la cetățean, ci a adaptării la un sistem al celor care luptă prin orice mijloace să ajungă la putere.

Puterea înseamnă, în prealabil, negocierea unor interese, dar această negociere are loc după reguli pe care le impune sistemul cu instituțiile lui. Cine se descurcă mai bine prin ipocrizie, trafic de influență, corupție, sub protecția unor personaje care au deja puterea etc., reușește. Nu o va menține decât prin aceleași mijloace.

16 ianuarie

Dvorak, Schubert și Brahms la Filarmonică. Un excelent dirijor din Coreea de Sud Zoung Chil Lee, format la New York. Civilizațiile comunică mai bine prin muzică.

17 ianuarie

cântecul sânilor tăi
strivește privirile miriapode ale întinericului
și cheamă
degetele mele ca niște magice viori
să despic strune îmbujorate
și forme ce ard împerechindu-se

18 ianuarie

Accidentul stupid al poetului Grigore Vieru, unul dintre cei mai mari mistici romantici ai românismului. Măhnirea pe care a luat-o cu el în mormânt nu este nerealizarea unirii, ci faptul că românii nu sunt solidari. La Chișinău a fost hulit, la București revendicat de foștii naționaliști ceaușiști. I-a acceptat pe cei din urmă pentru că intelectualitatea noastră pro-europeană sau pro-americană a terminat-o definitiv cu problema națională. Nu i-a dat o identitate nouă, ci s-a limitat s-o înlăture pe cea veche.

Aproape toate popoarele își au mândria lor. Noi nu mai avem nimic din ea. Înjurăm în stânga și dreapta, dar nu facem ceva pentru a îndrepta lucrurile. Auto-disprețul și înjurătura nu sunt decât forme ale nepuținței. Sclavii s-au ciondănit întotdeauna între ei.

Moartea e o chestiune de timp. Viața una de loc.

20 ianuarie

Ceva e drăcesc în fiecare. Așteaptă numai clipa să-și arate coada sau, dimpotrivă, să facă minuni. Nietzsche privea omul ca pe-o ciudățenie între maimuță și supraom. Nu va fi niciodată supraom decât metaforic, cum nu a fost niciodată cu adevărat maimuță. Cu toată evoluția cunoașterii, omul a fost și va rămâne o ființă ambivalentă. Va oscila mereu între maimuță și zei. Adevărata sa măsură o dă imaginația nu rațiunea.

28 ianuarie

Câteva zile la Universitatea de Vest Timișoara cu Geo Clitan, Mircea Dumitru și Laszlo Gál. Îmi exersez cu Laci cunoștințele mele de limba maghiară dobândite prin anii '80 la școala maghiară unde eram profesor.

Planuri pentru SRF.

Jean-Jacques mă așteaptă la Paris săptămâna viitoare.

19 februarie

O săptămână la Paris cu J.-J. Wuneburger, Philippe Roger, Dragomir și Claude. Întâlnire la L'Harmattan cu prilejul lansării cărții mele din colecția *Ouverture philosophique*. J.-J. vine pe 1 martie la București la susținerea unei teze de doctorat. Îmi spune mereu ca e „entouré de femmes”. *Quelle chance, Maître!* E din ce în ce mai legat de Orient, de Heidegger, de poezie.

20 februarie

Discuții cu I. M. despre mediocritatea și imposura urbei. Nimic nu poate schimba o realitate de secole. S-ar putea să nu cunoască niciodată vreo regenerare. Spune că *Institutul* în care lucrează moare din interior.

23 februarie

Experimentele nu mai sunt creatoare, ci pur și simplu, multiple, repetitive. Multiplu are în vedere nu categoria calității, ci a cantității. Nu ieșim din epoca numeralului, cum ar spune Noica.

24 februarie

Problema românilor și romilor din Italia, una europeană.

27 februarie

Zilele Sorescu la Craiova. Mult zgomot pentru nimic... Întâlnire cu Ioan Groșan și Marius Ghica. Despre Sorescul lui Dinescu, la Cetate. Groșan spune un banc la fiecare țigară. Văd întreaga vogă a optzeciștilor.

Același umor din *Cațavencu*. Era bun după '89, acum e complet nul.

Pupat toți Piața Independenței... Dinescu e boier, Năstase baron... Paunescu dizident. Răsu-plânsu adunat la Craiova de primarul Solomon. Nu există victime, nu există călăi, ci o armonie balcanică la care ia parte o „elită” emanată, de o parte și de alta.

La împărțirea ciolanului mediatic, a caviarului sau a vinului de... Cetate.

O lume cu fițe europene. Nici nu e de mirare ca Europa actuală e fără o identitate anume. A fi european în postmodernitate nu mai echivalează cu nimic. Noi am ratat europenitatea în modernitate. Când am ajuns, modernitatea plecase.

28 februarie

Latura estetică a lui Iisus. Pentru roman.

1 martie

Românii au vocația Tătucului. Pe de-o parte istoria lor, pe de alta, religia. La începutul procesului de modernizare-democratizare, în care încă suntem, nivelul de trai scăzut, nivelul de cultură civică, lipsa unei veritabile clase de mijloc, toate determină conservarea acestei „vocații”. Grav e faptul că democrația, în condițiile în care toți așteaptă ceva de la Vodă, nu poate deveni funcțională.

5 martie

Răsfoind „Istoria literaturii romane” a lui Manolescu. Un fel de dicționar al scriitorilor români. Prima parte, călinesciană, mai reușită.

O idee pentru nuvela: *Povestea de amor a zeiței lansa*.

6 martie

Pregătire pentru Lyon cu o echipă de studenți.

19 martie

Lyon: ca de obicei, Hotel Carré Pegase, întâlniri succesive cu Jean-Jacques, acum vicepreșident, cu Bruno Pinchard și președintele Fulchiron. Semnat acorduri.

Jean-Jacques neliniștit în legătură cu reforma universitară și cu viitorul Facultății de Filosofie. Bruno sigur ca va ajunge decan. Nicole are încă prospețimea noutății valahe.

Filmul *Seraphine* - excelent.

La Paris: cu Claude și Dragomir la Salon du livre. Standul românesc, slab, cel maghiar mult mai consistent.

Orice filosofie a vieții trebuie să înceapă cu reflecția asupra morții. Fernando Savater, *La Preguntas de la vida*.

O privire spre trecut. Fiecare pas e o victorie.

Ionel BUȘE

De vorbă cu marea campioană NATALIA ANDREI MĂRĂȘESCU

„Noi, sportivii de înaltă performanță, eram cei mai buni ambasadori neplătiți ai României”

Caseta cu performanțe:

Natalia Andrei - fostă mare alergătoare de semifond și fond, una dintre legendele atletismului din România -, s-a născut în comuna Căpreni din județul Gorj. Inclusă în Guinness Book pentru performanța omologată de Guinness World Records - record mondial feminin în proba de o milă, pe 27 ianuarie 1979).

Cinci recorduri mondiale la probele de 1500 m, 2000 m, 1 milă, 10.000 m pe șosea, de două ori Campioană Mondială Universitară în proba de 1.500 m, Roma și Mexico City și Campioană Mondială în proba de cros.

Vicecampioană Mondială în proba de cros, de două ori Campioană Europeană în proba de 1500 m, de patru ori Vicecampioană europeană în probele de 1500 m și 3000 m. Participantă la Jocurile Olimpice de la Montreal 1976 și Moscova 1980 (semifinalistă și finalistă), Campioană Balcanică și medaliată de 18 ori, Campioană Națională și medaliată de 42 ori

Titluri și medalii obținute cu sportivii antrenați la lotul național, olimpic, club: Campionate mondiale - 4 medalii, Campionate europene - 4 medalii, Campionate balcanice - 20 medalii, Campionate naționale 98 medalii

După retragerea din activitatea sportivă, a activat cu succes ca antrenor emerit în cadrul loturilor naționale de juniori și seniori, sportivii îndrumați de ea cucerind numeroase medalii europene și mondiale.

Cu un palmares rarism, marea sportivă și-a văzut cariera și meritele încununată prin acordarea distincțiilor de Maestru Internațional al Sportului, Maestru Emerit al Sportului, Antrenor Emerit la Atletism, Ordinul Meritul Sportiv Clasa I, Ordinul Meritul Sportiv Clasa a II a, Crucea Națională Serviciul Credincios Clasa I, Ordinul Serviciul Credincios în grad de Cavaler clasa a II a, Cetățean de Onoare al Municipiului Craiova.

Natalia Andrei face parte din galeria starurilor atletismului românesc alături de Iolanda Balaș, care a concurat cu o generație înaintea sa, Fița Lovin, Maricica Puică, Doina Melinte sau Paula Ivan.

Desigur, titlurile, distincțiile, recordurile de nivel mondial sunt cele care pot proiecta imaginea cuiva în atenția publică, dar toate acestea se constituie doar într-una dintre multiplele fațete pe care le are un om cu astfel de rarissime calități. De aceea, profit de ocazia reîntâlnirii cu Natalia Andrei, mulțumindu-i încă odată că a acceptat acest dialog sincer, prin care doresc să anvizajez și profilul său uman deosebit destăinuit cititorilor Gazetei Gorjului, dar nu numai.

Cristian Liviu Burada: - Cât mai poate să cântărească, de fapt, o medalie de campion, o diplomă de merit atunci când o privești după ani de muncă?

Natalia Andrei Mărășescu: - Pentru noi, foștii campioni, cred că acum, privind în urmă, aceste distincții cântăresc cu atât mai mult pentru că realizăm mai clar câte eforturi am făcut ca să ajungem la cel mai bun nivel din lume.

Mai cred că, și pentru cei care sunt implicați în activitatea sportivă de performanță valorează foarte mult, fiindcă ei înțeleg în profunzime tot ce înseamnă această activitate, cu toate sacrificiile ei. Dar, pentru marea masă de cetățeni, având în vedere că actualmente sportul nu mai contează foarte mult în preocupările lor, nu cred că mai înseamnă prea mult.

- Este adevărat că parfumul de glorie poate veni, sau nu, doar ca urmare a talentului? Cum a fost în cazul tău?

- O... numai cu talentul nu poți obține performanțe la cel mai înalt nivel, este clar că talentul este doar fundamentul, ce-i drept obligatoriu, pe care poți clădi performanța prin muncă susținută, prin eforturi duse la maximum, uneori chiar peste limitele cu care ești creditat sau pe care ți le impui.

Cât despre parfumul de glorie, cum spui tu, cred că pentru asta mai trebuie în plus ceva - charismă și...măcar un dram de noroc. Cred că, în cazul meu, au fost din toate câte un pic, cu excepția muncii și eforturilor care au fost la cote ridicate.

- Consideri că toate eforturile și sacrificiile pe care le-ai făcut pentru a obține recordurile sunt pe deplin compensate de recunoașterea ulterioară din partea contemporanilor?

- Noi, generația de până în 1989, putem spune că am făcut performanță de nivel înalt și am reprezentat România numai pentru ...gorie, fiindcă regimul politic de atunci nu permitea să obținem bani, să facem reclame pentru avantaje materiale, dar să știi că nu regret absolut nimic, sunt mulțumită că am realizat totul cu forțe proprii, am făcut cunoscute numele noastre în întreaga lume și odată cu numele

noastre s-a făcut cunoscut și numele țării noastre.

- Da, numele României devenea mai luminos, datorită vouă, campionilor, ieșind cumva cu fiecare performanță a voastră din cenușul cotidian în care eram cufundați cu toții.

Când s-a declanșat în interiorul tău convingerea că nu ești doar o atletă talentată, ci una de excepție care poate cuceri lumea?

- Nu pot spune că de la început am plecat hotărâtă pe ideea că voi face sport de performanță, pentru că la performanță am ajuns mai târziu, în prima clasă de liceu când profesorul de sport ne-a pus să facem o alegare în jurul școlii, fetele trei tururi, iar băieții cinci tururi. Cam așa a arătat începutul. Așa mai adăuga un detaliu: în școala generală eram în brigada artistică a școlii unde făceam teatru, iar ideea mea era să devin actriță.

Dar totul s-a schimbat dintr-o dată, pentru că la concursurile sportive care au urmat și pe care le-am câștigat (primul loc la etapa pe orașul Craiova, primul loc la etapa județeană și pe țară), iar profesorul de sport m-a îndrumat către antrenori specializați pe atletism. S-a ajuns chiar la situația hilară ca antrenorul cu care mă pregăteam să aibă discuții destul de aprinse cu profesorul care îndruma brigada de teatru. Iată, așa am ajuns la atletism, se pare că antrenorul a fost mai convingător ...

- Totuși valențele tale artistice își vor spune cumva cuvântul și în sport, așa cum vom vedea ceva mai târziu ...

- Chiar nu știu la ce te referi...

- Cu atât mai bine, discutăm ceva mai târziu despre acest aspect, acum următoarea întrebare este: Cum poate fi controlată presiunea enormă pentru un sportiv de la care se așteaptă mereu performanțe, medalii, recorduri?

- Trebuie să spun că, mai ales în acea perioadă, presiunea asupra noastră era foarte mare pentru că participam la competiții de cel mai înalt nivel și aveam programat să obținem un anumit număr de medalii de aur, de argint sau de bronz.

- Un fel de plan de muncă, la fel cum se proceda

pe atunci și în așa numita producție ...

- Da, cam același lucru, iar presiunea era foarte mare în special pe sportivii cei mai valoroși, pentru că ei trebuiau să obțină aceste medalii. Pe lângă emoțiile inerente pe care le aveam cu toții la concursuri, această presiune psihică își lăsa cu atât mai mult amprenta asupra noastră dar, cu toate acestea, reușeam de cele mai multe ori să obținem medalii.

Ca o paranteză, referitor la acest tip de presiune, vreau să spun un alt detaliu: dacă anul anterior obținusem aur la campionatele europene, anul următor am obținut medalia de argint la aceleași campionate, eu trebuind să obțin, conform planului, tot o medalie de aur.

Drept consecință, nu numai că n-am fost felițată, am fost chiar sancționată cu eliminarea din lotul național de atletism pentru trei luni ...

- Aaa...deci așa se recompensau vicecampionii europeni la atletism înainte de 1989!

Permite-mi să te întreb: dacă după medalia de aur, anul următor ai fi obținut o medalie de bronz, ce măsură s-ar fi luat?

- Nu știu, probabil eram suspendată mai multe luni de la lotul național.

- Iată ce însemna o medalie de argint...,dacă acum am avea astfel de rezultate la europenele sau mondialele de atletism ...

- Cred că sportivii ar fi cu siguranță felițati pentru rezultat și ar beneficia de o promovare pe măsură în media, fiind recompensați material atât în țară cât și în străinătate de către forurile de specialitate, sponsori, etc. Cel puțin așa mi se pare a fi normal. Acum trăim, din fericire, în altă lume.

- Care ar fi, în opinia ta, cea mai prețioasă performanță, neîncoronată în vreun fel, neprinsă în statistici, o performanță dragă sufletului tău?

- Chiar îmi este foarte greu să aleg o singură performanță dintre toate câte am obținut, pentru că am avut o carieră destul de lungă, iar la toate competițiile eu mi-am propus să fiu totdeauna prima.

- Pentru o campioană ca tine nimic nu este prea

greu!

Eu unul, și te rog să mă ierți pentru că îmi permit o opinie în această direcție, dar mizez pe faptul că ne știm de câțiva zeci de ani și nu te vei supăra...

- O, nu, spune te rog ...

- Eu cred că performanța pe care, poate fără să vă propuneți neapărat, voi marii campioni o obțineți, fără să fie prinsă în vreo statistică, fără măcar să fie evidențiată prin vreo medalie sau altceva de felul acesta, este că vă constituiți într-un exemplu pentru generațiile care vă succed. Ca admirator și susținător necondiționat al celor care au făcut performanțe considerabile, pe lângă toate reușitele acestea, recorduri, medalii, titluri, diplome, sunteți de fapt un fel de tezaur viu, (chiar dacă ați mai obținut și câte un loc doi!), veți rămâne un exemplu, un model, veți rămâne în memoria românilor și nu numai a lor, iar acest fapt este în sine o uriașă reușită.

- Da, uite că nu m-am gândit la asta, poate ai dreptate, din afară se poate vedea mai bine, inclusiv o performanță de acest tip.

- Care au fost cele mai mari dificultăți cu care te-ai confruntat în cariera de sportiv de performanță și ce a trebuit să faci pentru a le depăși?

- Cele mai mari dificultăți au fost date de condițiile de-a dreptul vitrege pe care de cele mai multe ori le-am avut de suportat în activitatea sportivă, prin comparație cu ce condiții aveau sportivii din alte țări, nu numai cei din vest, dar și comparând cu ce tip de condiții au sportivii de astăzi. Spre exemplu, noi nu aveam în țară o sală pentru atletism. Ne pregăteam afară în zăpadă, în frig sau în căldură, în vânt și ploaie, apoi mergeam direct la concursuri. La campionatele europene de sală, spre exemplu, veneam direct din cantonamentele efectuate în special la Băile Felix. La concursurile din afara țării alergam pentru prima dată în condițiile specifice unei săli de atletism. Primul meu titlu de campioană europeană a fost obținut la Katowice, unde m-am dus direct de la Băile Felix unde făcusem antrenamentele, dar nu într-o sală ci afară. La acea dată nu eram creditată cu vreun mare rezultat și totuși am obținut titlul de campioană chiar împotriva Tatiane Kazankina.

- Da, un nume greu, de trei ori medaliată cu aur la Jocurile Olimpice, care reprezenta chiar ... URSS!

- Da, așa este. Pe de altă parte, noi nu aveam nici echipamente corespunzătoare perioadei de atunci. Trebuia să schimbăm de la unii la alții pantofii pentru alergare fiindcă nu avea fiecare sportiv perechea sa de astfel de pantofi.

- Deja sună dramatic ... propun să ne oprim aici cu răspunsul la această întrebare, altfel cine știe ce enormități ale epocii (de aur, parcă!) ar mai putea ieși la iveală.

- Aș mai adăuga totuși ceva legat de dificultățile pe care sportivii le au adeseori de depășit:

pregăteam Jocurile Olimpice de la Los Angeles și, înainte de acestea, participasem la un concurs în proba de 1500 m la Budapesta unde anunțasem împreună cu antrenorul Nicolae Măărășescu o tentativă de record mondial. A trebuit să plec de la început după un grafic prestabilit, trebuia să conduc toată cursa, aceasta fusese tactica pusă la punct, eram în grafic, însă, la ultimul tur de pistă, eu am încercat să forțez la maximum tot ce puteam să dau, dar... am avut o ruptură de tendon ahilean la piciorul stâng. Acolo, pentru mine, cursa a luat sfârșit. A urmat încercarea de mă recupera, am fost într-adevăr trimisă în Finlanda pentru o operație la tendonul ahilean, trebuia practic să-mi înlocuiesc tendonul afectat cu unul din plastic. Recuperarea a durat destul de mult și, practic nu am mai putut lua startul la Jocurile Olimpice din Los Angeles unde România a obținut multe medalii, fiind singura țară din fostul bloc comunist care a participat la această ediție a Jocurilor Olimpice, restul țărilor comuniste boicotând participarea, în frunte cu URSS.

Și astăzi sunt convinsă că dacă aș fi fost în plinitudinea forțelor mele, aș fi putut participa și obține o medalie olimpică, singura care-mi lipsește din palmares.

- Cum ai descrie, cât mai fidel, zilele imediat următoare luării deciziei (destul de dificilă, îmi imaginez) de a te retrage din activitatea competițională? Cât de greu a fost să îți reinventezi identitatea dincolo de statutul de mare campioană? Care au

fost, care sunt preocupările tale după ce ai ieșit din vârtoarea activității competiționale și cât de mult ți-au lipsit/îți lipsesc marile competiții?

- Eu am rămas oarecum în domeniul sportiv și după retragerea din activitatea competițională. Între timp, absolvisem Facultatea de Științe Economice, dar finalizasem și Școala de Antrenori. Totodată, fiind și maestru internațional al sportului, am putut rămâne să activez în acest domeniu. În consecință, am fost antrenor al loturilor naționale de juniori și seniori la probele de atletism, așa că n-a fost nevoie chiar să mă reinventez. Pot spune însă că, imediat după retragerea din activitatea competițională, când priveam la televizor cursele de atletism mă și vedeam în acele curse, îmi tot făceam planuri cum aș fi abordat acele curse, ce tactici aș fi utilizat, trăiam emoții de tot felul, ca și cum aș fi fost chiar eu în arenă. Emoțiile le am și acum, mai ales când privesc cursele de semifond sau fond. Emoții am avut și alături de sportivii pe care i-am antrenat și alături de care am obținut rezultate foarte bune.

- Consideri că fiind o reală (re)evoluție a atletismului de astăzi utilizarea noilor tehnologii și echipamente, a diverselor metode, proceduri și substanțe folosite pentru tratament și recuperare, prin comparație cu perioada în care ai activat ca sportivă?

- Toate acestea sunt de ajutor sportivilor, pentru că și la noi în țară au început să se ridice standardele, apropiindu-se de cele din alte țări mai dezvoltate sub aspect economic dar, din păcate, sunt din ce în ce mai puțin practicate de tineri sporturile de performanță, mai ales probele individuale. Pe de altă parte, ca sportiv, dacă la un concurs, în ziua și la ora respectivă nu ești într-o formă bună, nu te poate ajuta nimeni și nimic. Doar tu singur trebuie să lupți pentru a obține un rezultat mare.

Este lăudabil că s-au îmbunătățit condițiile și pentru sportivii noștri, prin comparație cu perioada de până în 1989, dar este regretabil că sportul nu mai este perceput de guvernanți, oricare ar fi ei, ca un mijloc foarte eficient de a face cunoscută România în sens pozitiv, pe plan internațional. Noi, ca sportivi de performanță, percepeam că suntem cei mai buni ambasadori neplătiți ai României.

- Privind fără mânie înapoi, consideri că a meritat noianul de sacrificii pentru palmaresul sportiv impresionant pe care ți l-ai construit de-a lungul carierei în sport?

- Da, cu siguranță consider că a meritat. Sportul a devenit pentru mine un mod de viață.

Sportul a fost cel care m-a determinat să dau tot ce este mai bun în mine, m-a propulsat pe cele mai înalte culmi în lume aducându-mi cele mai mari satisfacții personale.

- Crezi că cei dragi de lângă tine au făcut sacrificii de vreun fel pentru ca tu să devii, pe plan sportiv, numărul unu în lume?

- Da, desigur, deși părinții mei nu au fost inițial de acord să fac sport, pentru că ei credeau că dacă mă voi ocupa cu sportul nu voi putea să-mi termin și studiile dar, după ce au văzut că am absolvit cu brio și liceul și facultatea, totul a intrat în normal. Din acel moment mai ales tatăl meu se mândrea cu mine când, în câte un ziar sau revistă, îmi apărea numele.

- Te-ai ruga, dacă vrei, să povestești cititorilor câte ceva despre momentul, superb în opinia mea, când, în 1979, la Mexico City, ai primit titlul de Miss Universiada, o distincție acordată prin vot de jurnaliștii prezenți la acea ediție a Campionatelor Mondiale Universitare. Tot acolo, ai urcat și pe cea mai înaltă treaptă a podiumului devenind campioană universitară în proba de 1.500 de metri. Este adevărat?

- Da, este adevărat, dar de unde știi despre titlul de Miss Universiada? Așa a fost! Eu și antrenorul am aflat la sfârșitul competiției când cunoscutul jurnalist Noel Tamini, din Elveția, a venit la delegația noastră și a spus în gura mare: felicitări Nataly, ai două titluri de campioană!

Eu l-am întrebat total surprinsă: cum așa! El a continuat: foarte bine, un titlu îl ai pentru că ai câștigat proba de 1500 m, iar altul îl ai pentru că ai fost votată de toți jurnaliștii prezenți drept Miss Universiada.

- Spune-ne, te mai rog, cum s-a comentat în țară la niveluri mai înalte, pentru că la simplii cetățeni nu a ajuns această informație...

- Cum să se comenteze? În niciun fel, nu s-a spus o vorbă pe acest subiect.

- De ce oare? Chiar nu era permis să avem campioane care să fie frumoase, talentate, educate și inteligente?

- Mai contează acum, cei care am prins vremurile acelea știm cum se puneau problema, așa că...

- Eu am aflat acest superb detaliu scormonind prin comentariile din presa străină a vremii, evident după revoluția din 89, și cred că este bine ca acest titlu să fie cunoscut de cât mai mulți români chiar și după un număr considerabil de ani.

Și mai cred (probabil că nu sunt singurul) că ai fi putut face o carieră cel puțin onorabilă inclusiv în domeniul teatrului, asta pentru că tot ai amintit de înclinațiile tale artistice din școala gimnazială, dar desigur este doar o opinie contrafactuală.

Natalia Andrei, iată următorul pas în dialogul nostru: care ar fi întrebarea la care tu însăși ți-ai fi dorit să răspunzi, dar n-ai avut ocazia până acum, și care ar fi răspunsul la această încă nerostită întrebare?

- Sunt puțin surprinsă, nu știu ce să spun, sau poate, dacă ești de acord, voi formula totuși o întrebare la care eu n-am găsit un răspuns, o întrebare pentru guvernanți, actuali și foști.

- Desigur, de ce nu, dumneavoastră campionii aveți inclusiv acest drept, cel puțin sub aspect moral, fiindcă ați realizat atâtea pentru România, așa că, să vină întrebarea ta pentru guvernanți, actuali și foști!

- De ce au fost blocate de opt ani rentele viagere ale campionilor mondiali, olimpici, europeni, mai ales că mulți dintre aceștia au făcut performanțe înainte de 1990, și atunci nu exista acces la contracte de sponsorizare, nu se puteau obține nici recompense materiale la competiții, iar dumneavoastră, guvernanții din diverse perioade, au găsit de cuviință să facă economii pe seama câtorva rente viagere ale campionilor.

- Cum să fie blocate?

- Au fost blocate toate rentele viagere cuvenite sportivilor la nivelul cuantumurilor de acum 8 ani, adică nici măcar nu au fost indexate, ce să mai discutăm despre creșterea lor..., iar asta în condițiile în care știm cu toții că pentru alții se rezolvă tot felul de excepții, pensii speciale, etc, etc, etc. Noi am fost pur și simplu îndepărtați, uitați, umiliți chiar prin acest tip de tratament incorect.

- Iată ultima întrebare: ce crezi că ar trebui, în primul rând, să știe un tânăr sau o tânără care dorește, visează să-ți calce pe urme?

- În primul rând părinților și copiilor acestora le dau sfatul și îndemnul să facă sport, mult sport. Copiii, tinerii stau zi de zi în casă sau dacă mai ies afară stau tot cu ochii în tablete și cu mintea la tot felul de aplicații de pe telefoane. Mișcarea este esența magică prin care un copil poate să rămână sănătos și ulterior să devină un adolescent, un senior sănătos. Oricare dintre tineri, după ce ar face diverse activități sportive care să aibă la bază mișcarea, poate vor realiza, poate vor simți că au chiar talent într-un domeniu sportiv anume și, ulterior să fie îndrumați de către părinți sau profesorii lor către antrenori specializați pe diverse discipline sportive, să fie susținuți și pe plan material în direcția aceasta. Pe de altă parte, când au decis să practice un sport anume trebuie să se dedice în totalitate celui sport, dacă vor să ajungă la vârf, la performanță. Noi aveam o zicală, spunând mai în glumă, mai în serios: te poți naște talent, dar poți să mori speranță! Pentru că, așa cum am mai spus, fără muncă susținută, împletită cu talentul nativ nu se poate face performanță.

- Mulțumesc Natalia Andrei pentru maniera deosebit de sinceră prin care ai răspuns întrebărilor mele, îți doresc multă sănătate, spor în toate, și să fii ani mulți de acum înainte același model demn de urmat, de o înaltă ținută pentru mai tinerele generații de sportivi!

- Și eu vă mulțumesc, Gazetei Gorjului, cititorilor acestei reviste din inima Gorjului, îți mulțumesc și ție pentru prilejul de a depăna câteva amintiri de suflet din cariera mea în sportul de performanță și nu numai. Toate cele bune!

**Interviu realizat de
Cristian Liviu BURADA**

Golești. 20-21 mai 1821. Trădarea lui Tudor Vladimirescu

Derularea și reușita complotului.

Mărturiile și mărturisirile complotiștilor și ale unor contemporani (3)

VI. Din perspectiva lui Cioranu, relatările lui despre complotul împotriva lui Tudor Vladimirescu - și îndeosebi despre partea finală a acestuia - par bine ticluite. Din perspectiva noastră, cele scrise de aghiotant îl dezvăluie ca fiind unul dintre complotiștii importanți. În primul rând, ne contrariază preocuparea obsesivă a povestitorului de a-i incrimina pe toți căpitani de panduri și, în final, pe toți pandurii. În al doilea rând, încercarea de a se disculpa pentru neputința de a-i spune lui Tudor că va fi victima complotului este o minciună sfruntată, care îl incriminează mai mult și este o dovadă importantă că știa de complot și că era parte a lui.

Deși spune că era urmărit pas cu pas de conjurați și se temea de ei, nu-i numește nici la 40 de ani după eveniment, când își scrie memoriile. În al treilea rând, Cioranu evită să spună că în noaptea aceea și în dimineața următoare a încălcat în două rânduri ordinele comandantului suprem. Avem în vedere ordinul ca santinelele să fie la locurile lor (noaptea) și ordinul ca cineva (și nu el) să se ocupe de înmormântarea lui Urdăreanu. Așa cum ne pronunțăm mai sus, nu credem că înmormântarea respectivă a avut loc.

Pentru noi este mai presus de orice îndoială că Tudor Vladimirescu nu a mai ieșit din camera sa până a fost preluat de lordache Olimpiotul și de oamenii acestuia. Cioranu spune că el s-a ocupat de aceasta, ceea ce înseamnă că n-a respectat porunca lui Tudor.

Mai mult, Cioranu precizează că, pe când se întorcea de la „îngroparea Urdăreanului”, Olimpiotul și ceilalți „se urcaseră în chioșc la Tudor”. El nu consemnează nici o oră, nici un timp aproximativ pentru acel mo-

ment. Încercăm să calculăm un interval orar pe baza spuselor lui Cioranu. De dimineață - afirmă el - Tudor a ieșit în fața lagărului. La sfârșitul lunii mai, dimineața începe pe la ora șase. Nu credem că cele povestite de Cioranu ar fi putut începe la prima oră a dimineții, de aceea avansăm ora opt.

Fără alte discuții, Tudor i-ar fi poruncit lui Cioranu să găsească pe cineva să-l îngroape pe Urdăreanu. Să spunem că ceremonialul a durat două-trei ore, fiindcă acesta este (și în prezent) timpul standard pentru o înmormântare. În baza acestui calcul, viitorii asasini ai conducătorului Adunării norodului ar fi intrat în chioșc la ora 11 sau 12. Cioranu este singurul care plasează arestarea lui Tudor către sfârșitul primei jumătăți a zilei de 21 mai. Și singurul care vorbește despre înmormântarea lui Urdăreanu.

În fine, dialogul dintre lordache Olimpiotul și Tudor Vladimirescu este o invenție a lui Cioranu. Chiar el afirmă că *dialogul* a avut loc în camera lui Tudor și nu spune că el ar fi fost de față. Apoi, mai afirmă că toți căpitani și pandurii s-au pus cu totuși sub comanda („într-o glăsuire”) sub comanda complotiștilor Macedonschi și Prodan și că Tudor, părăsit chiar de ai săi, i-ar fi predat armele lui lordache.

Referindu-se la predarea lui Tudor, Cioranu scrie: „Pandurii stătură martori la această vânzare. Erau însă înșelați și credeau că toate acestea se fac spre binele lor”⁽¹⁾. Probabil, când și-a scris memoriile a realizat că nu toți pandurii au fost trădători. De altfel, Cioranu susține că încă de la miezul nopții căpitani revoltați ar fi declarat că primesc propunerea lui Macedonschi de a-l părăsi pe Tudor și de a fi „gata la poruncile” acestuia. Asupra predării armelor vom reveni.

Cioranu mai inventează o povestioară, de data aceasta favorabilă lui Tudor Vladimirescu. Aghiotantul consemnează că, îndată după ce eteriștii l-au luat pe Vladimirescu și înainte ca armata pandurilor să plece către Pitești, el a fost trimis de eteriștii în slujba cărora acționase la „căpitan lordache”, iar acesta „să poruncească” ispravnicului să asigure spații pentru cazarea oștirii și pentru depozitarea muniției. Acolo l-ar fi zărit, într-o cameră, pe Tudor „sezând pe un pat”, păzit de Ghencea „cu o pușcă în mână” și interogată de lordache.

Cioranu reproduce, din memorie, cu ghilimelele de rigoare, un discurs foarte dur al domnitorului Tudor. Între altele Tudor i-ar fi catalogat pe eteriști ca „oameni fără căpătâiu și străini cu totul de această țară”, care prin viclenie i-au întors oștirea împotriva-i, predându-l în mâinile lor și ar mai fi spus că el nu se teme de moartea pe care a înfruntat-o în multe rânduri, că a îmbrăcat cămașa morții înainte de a ridica steagul pentru drepturile patriei sale și că ei, eteriștii, nu vor fi niciodată în stare să lupte cu turcii...⁽²⁾ Misiunea pe care a primit-o de la complotiști este încă o dovadă că Cioranu a fost trădător și complotist el însuși.

VII. Ne vom concentra în continuare pe mărturiile făcute de lanache Căcalețeanu fiului său, ofițer în garda civică. George Căcalețeanu aflase de la tatăl său că ridicarea/preluarea lui Tudor Vladimirescu de comandou eterist a început foarte de dimineață: „într-o dimineață, prea de dimineață, cum am zice acum pe la ora 5”⁽³⁾. Credem că ora cinci dimineața este mai aproape de realitate decât cele susținute de M. Cioranu. Spunem aceasta raportându-ne la faptul că D. Macedonschi a plecat de la Golești după miezul nopții, cu misiunea de a-l înștiința pe lordache Olimpiotul că are acordul căpitanelor de panduri de a-l părăsi pe Tudor Vladimirescu și de a-l preda eteriștilor.

Din amintirile lui Căcalețeanu către fiul său reținem că acel comandou eterist venea la Golești în „6 căruțe de poștă cu câte patru cai fiecare și pline de oameni”, că un căpitan l-ar fi anunțat pe Tudor, care ar fi ordonat să oprească căruțele și să le controleze. Respectivul căpitan de panduri i-ar fi comunicat lui Tudor că este „un căpitan eterist Farmache <trimis de Ipsilanti, dorind a-i vorbi [lui Tudor - n.n.] ceva în secret>”⁽⁴⁾. Tudor, deși nu era pregătit să primească vizitatori, l-ar fi înjurat pe

Farmache, dar „a ordonat să-l aducă”. Spunem că Tudor nu era pregătit pentru a primi o vizită matinală. Căcalețeanu i-a spus fiului său că Tudor „era neîmbrăcat bine”, își „bea cafeaua și ciubucul său” și „nu era armat”. Comandirul artileriei afirmă că se afla, împreună cu ceilalți „oameni ai lui Tudor”, în camera în care locuia șeful său, încă înainte ca locatarul să se fi trezit bine, să se îmbrace și să-și ia armele. Mai adaugă o informație din care înțelegem că Vladimirescu era liniștit și fără griji, savurând cafeaua și trabucul, îmbrăcat doar în cămașă și în izmene.

Căcalețeanu precizează că la dorința căpitanului eterist de a-l lăsa singur cu Tudor „ca să poată vorbi între 4 ochi” Vladimirescu ar fi poruncit *intimilor* prezenți să plece, iar ei *oșteni credincioși* au și plecat. După câteva momente de la „ieșirea căpitanelor lui Tudor”, eteristul le-ar fi spus celor de afară: „Domnul Tudor poruncește să plecați, ca să ne lăsați singuri, având taină”. Ascultători, *oamenii lui Tudor* au plecat la dorința eteristului și toate santinelele lui Tudor au fost înlocuite cu nefericiți căpitanului eterist, care - afirmă Căcalețeanu (prin fiul lui) - „aveau sub puterea sa pe Tudor”, dar „cu toate acestea, nu-l amenința sever [s.n.] și căuta să-l asigure că dupe ce se va înțelege cu Ipsilanti, va reveni”⁽⁵⁾. Mai povestește comandirul artileriei că atunci „când a venit să-l vază [pe Tudor - n.n.] era arestat, dar nu pornise”⁽⁶⁾.

Cu privire la atitudinea pandurilor, Căcalețeanu (lanache prin George) afirmă categoric: „Erau toți șefii - afară de prea pucini - contra lui Tudor”, iar acei puțini „care mai rămăseseră atașați lui Tudor nu mai cutezau să se opuiască, căci le era teamă să nu se facă, ca să zic așa, un rezel civil între frați”⁽⁷⁾. În final, Căcalețeanu povestește că Tudor „își simți poziția sa și chemându-i pe cei mai intimi lui” le-ar fi spus următoarele cuvinte: „Ei îmi promit că o să mai revin, dar văd eu ce gând au ei cu mine”⁽⁸⁾.

În finalul mărturisirilor sale, lanache Căcalețeanu afirmă că Tudor i-ar fi dat lui inelul spunându-i „Păstrează acest inel ca semn al preteșugului meu, ca să mi-l dai când ne vom întâlni, dacă va voi Dumnezeu să mai trăim. Îl am de la părinții mei” și că Tudor ar fi ordonat să i se ducă bagajele la casa sa. Căcalețeanu i-a mai luat sabia (când i-a ridicat bagajele!), steagul revoluției și alte lucruri, le-a pus într-o ladă și le-a trimis la

moșia pe care polcovnicul o avea la Țimburești, în județul Dolj⁽⁹⁾.

Principala concluzie la care am ajuns după analiza mărturisirilor lui lanache Căcalețeanu este următoarea: cel remarcant ca fiind *comandirul artileriei* și-a ticluit cel mai bine povestea despre complot. Am prezentat (în numărul anterior al revistei) informațiile lăsate de Căcalețeanu despre paza taberei pandurilor și am constatat că varianta sa este total diferită de varianta lui Cioranu.

Căcalețeanu susține că paza era în ordine, că toate santinelele erau la locul lor „pe două sau trei rânduri” până la sosirea comandantului eterist, adică până în dimineața („prea de dimineată”) zilei de 21 mai, iar Cioranu afirmă că santinelele au fost înlocuite la un ceas după ce căpitanii de panduri trecuseră de partea cuplei Macedonschi-Prodan.

Susținem cu hotărâre că între cei trecuți la eteriști se aflau și Cioranu, și Căcalețeanu. Afirmările lui Cioranu despre santinela plasată de complotiști la ușa camerei lui Tudor Vladimirescu este credibilă, dar Căcalețeanu ascunde și această informație. De fapt, o respinge prin afirmația conform căreia „santinelele erau la locul lor”. Credem că el se referă la toate santinelele, deci și la cele de la ușa lui Tudor. Cioranu scrie că acea santinelă a fost plasată în post de conjurați. El face afirmația pentru a-și justifica neputința de a-l salva pe Tudor. Suntem convinși că santinela a fost pusă de complotiști, deci de Cioranu, de Căcalețeanu, de Chiriac Popescu, de Crețescu (Ortopan) Ioniță, de Dumitru Cățelu și de ceilalți mai puțin importanți.

Deși M. Cioranu îl amintește pe Căcalețeanu ca fiind prezent alături de el în toate evenimentele derulate până după miezul nopții de 21 spre 22 mai, Căcalețeanu omite/refuză să povestească despre acestea. Ar fi fost de neconceput ca el să fi recunoscut că a dat ordin santinei să-i deschidă poarta lui Macedonschi.

Dacă ar fi recunoscut și dacă i-ar fi povestit fiului său că i-a ordonat santinei să deschidă poarta fiindcă el îl știa pe Macedonschi aliat al lui Tudor Vladimirescu, poate am mai avea îndoieli cu privire la participarea lui lanache Căcalețeanu la complot. Dar el ascunde, de fapt, prin omisiune, adevărul despre cele întâmplate la Golești în acea fatidică noapte.

Deși Cioranu susține că în inventata încercare de a-l înștiința pe Tudor despre complot, ar fi fost implicat și Căcalețeanu, șeful tunarilor eludează și acest fapt.

Chiar dacă C. D. Aricescu scrie, într-o notă (cu referire la afirmația lui Cioranu despre pericolul la care se expuneau încercând să-i vorbească lui Tudor Vladimirescu despre conjurație) că și fiul lui Căcalețeanu ar fi confirmat cele susținute de Cioranu, nu putem accepta ideea că șeful tunarilor a afirmat că a încercat să-l salveze pe Tudor. Mărturiile

le lui ne dovedesc exact contrariul. Căcalețeanu afirmă că era în camera lui Tudor înainte de sosirea lui lordache Olimpiotul.

Nu înțelegem de ce procedează în felul acesta. În mărturisirile lui lanache Căcalețeanu descoperim scopul urmărit de polcovnic, acela de a transmite posterității că el nu avea cunoștință despre complot și despre complotiști. Se prefacă a nu ști nimic despre spânzurarea lui Urdăreanu, despre salvarea lui Enescu (la rugămintele lui și ale lui Cioranu), despre revolta și jeluirile pandurilor, despre ordinul pe care l-a dat pentru a i se permite lui Macedonschi să treacă în tabăra pandurilor pentru a încuraja revolta, despre participarea sa (cum spune Cioranu) la ultimul control făcut de Tudor Vladimirescu în tabără ș.a.m.d.

A rămas o enigmă comportarea lui lanache Căcalețeanu în noaptea în care Tudor Vladimirescu, domnitorul *de facto* al țării, a fost victima celei mai rușinoase trădări din istoria noastră modernă.

Ca și în cazul lui Chiriac Popescu, ne punem întrebarea - unde era l. Căcalețeanu în acea noapte și cu ce se ocupa? Cioranu spune că era cu el în toate momentele despre care scrie. Căcalețeanu ignoră toate evenimentele care s-au derulat cu mare rapiditate până la ora cinci a zilei de 21 mai. Am afirmat în analiza noastră că după miezul nopții Tudor devenise prizonierul *intimilor* săi: Căcalețeanu, Popescu, Cățelu, Cioranu.

Căcalețeanu ne confirmă aceasta fără să vrea, când povestește că Tudor nu era îmbrăcat bine și nu era înarmat, ceea ce înseamnă că povestitorul petrecuse a doua parte a nopții în aceeași încăpăre cu prizonierul și îi aștepta pe cei care comandaseră complotul.

Respingem categoric orice afirmație despre prezența lui Căcalețeanu în dormitorul lui Vladimirescu, în acea dimineață, în calitate de intim al fostului conducător al oștirii pandurilor și domnitor *de facto* al Țării Românești. Lui Tudor Vladimirescu i se luase conducerea oștirii în momentul trecerii subordonaților lui sub poruncile lui Macedonschi. Pentru noi este mai presus de orice îndoială că lanache Căcalețeanu știa că urma să fie numit la conducerea oștirii pandurilor după ridicarea lui Tudor Vladimirescu și acționa în consecință.

Povestea despre convoiul eterist ni se pare bine ticluită, deși Căcalețeanu este singurul care vorbește despre „șase căruțe de poștă pline cu oameni”, despre oprirea convoiului de către un căpitan de panduri care l-ar fi înștiințat pe Tudor, despre ordinul dat de Tudor să le permită intrarea, despre îndepărtarea santinelelor care - chipurile - îi asigurau protecția comandantului oștirii pandurilor, despre porunca dată de Tudor (la solicitarea căpitanului eterist) tuturor intimilor să pă-

răsească încăpărea etc. Scopul major urmărit de Căcalețeanu era acela de a transmite posterității că rușinoasa și criminala trădare de la Golești a fost exclusiv opera eteriștilor, a celorlalți căpitani de panduri, cu excepția a foarte puțini (cum afirmă Căcalețeanu) și cu participarea pasivă a pandurilor (cum spune Cioranu).

Totodată, Căcalețeanu încearcă să transmită celor interesați de evenimentele din acea noapte și din dimineața următoare că toate lucrurile erau în ordine: santinelele la locul lor, Tudor liniștit, savurându-și cafeaua și trabucul ș.a.m.d., dar „toți șefii [...] erau contra lui Tudor”. Între cei puțini care nu erau contra lui Tudor ar fi fost și el, însă, spre dezonoarea sa, urmărește să ne impună o teză falsă, aceea că, la ordinele lui Tudor Vladimirescu sau cu îngăduința acestuia, căpitanul eterist care conducea convoiul format din „șase căruțe de poștă pline de oameni” a ajuns în camera lui Tudor nepregătit pentru a-i primi pe oaspeții matinali.. Tot Tudor - susține Căcalețeanu - le-ar fi poruncit *intimilor* să plece din cameră și să îl lase singur cu eteristul, iar acel eterist ar fi preluat inițiativa și le-ar fi poruncit *oamenilor lui Tudor* să plece din apropierea camerei în care rămăseseră doar eteristul și Vladimirescu, aflat din acel moment - spune Căcalețeanu - sub puterea eteristului. Noi înțelegem din mărturia polcovnicului Căcalețeanu că Tudor Vladimirescu ar fi acela care a asigurat reușita complotului, fiindcă el i-ar fi alungat din încăpăre pe *intimi*.

În intenția vădită de a ascunde adevărul, lanache Căcalețeanu face trei afirmații care, la o analiză serioasă, se întorc împotriva lui. Afirmă, mai întâi, că toți *intimii* lui Tudor au părăsit dormitorul provizoriu al celui care până în noaptea aceea a fost conducătorul Adunării norodului. Apoi, spune că, după ce eteristul îl luase pe Tudor sub puterea sa, acela „nu-l amenința sever” (pe Tudor) și încerca să-l asigure că după ce se va înțelege cu Ipsilanti se va întoarce. Întrebarea firească care se naște este următoarea: plecaseră Căcalețeanu împreună cu ceilalți *intimi*?

Din spusele sale se înțelege că plecaseră. În această situație se ivesc alte întrebări: *De unde știa el că Tudor devenise staticul eteristului, că eteristul nu îl amenința sever, că îl duce la Ipsilanti pentru a se înțelege cu eteristul suprem și că apoi va reveni?*

Convingerea noastră este că lanache Căcalețeanu nu spune adevărul. Este sigur că toți complotiștii din oștirea pandurilor s-au aflat în camera lui Tudor din momentul trecerii căpitanilor revoltați sub poruncile lui Dimitrie Macedonschi, până la predarea lui în mâinile eteriștilor. În tot acest timp Tudor Vladimirescu s-a aflat sub puterea complotiștilor căpitani de panduri.

Ipoteza pe care o formulasem anterior se confirmă. Tudor era prizonierul

erul *intimilor* săi. Respingem categoric alegațiile lui Căcalețeanu despre ordinele date de Vladimirescu pentru a i se permite comandantului eterist să ajungă fără nicio opreliște la el. Tudor știa de pregătirea complotului.

Complotiștii îl anihilaseră încă de la miezul nopții. De asemenea, respingem teza falsă că el s-a predat de bunăvoie eteriștilor (cum susține Căcalețeanu).

Tudor a fost predat, fiind trecut de sub puterea celor pe care îi crezuse credincioși, Căcalețeanu, Crețescu, Chiriac Popescu și ceilalți, sub puterea eteriștilor lordache, Ghencea, Farmache ș.a. Ne frământă o serie de întrebări - *Cum a fost anihilat Tudor Vladimirescu de complotiștii pe care îi considera devotați lui? S-a lăsat convins de argumentele acestora potrivit cărora toți căpitanii îi sunt împotriviți și că toți au trecut de partea eteriștilor? A fost amăgit cu promisiunea că Ipsilanti nu-i va face rău? S-a resemnat în fața sorții, dându-și seama că idealurile îi sunt sfărâmate? A sperat că neîmpotrivindu-se complotiștilor își va salva viața? Sau, așa cum afirmam, s-a angajat într-o luptă inegală cu cei deveniți potrivnici ai lui, luptă pe care, în cele din urmă, a pierdut-o?*

Nu vom ști niciodată. Din păcate, C. D. Aricescu nu i-a întrebat pe aceia care i-au fost surse vii (Drăgulici din Ciovărnășani, frații Golumbeanu din Vladimir, Cățelu din Cerneți și alți panduri) cine au fost trădătorii sau nu a vrut să-i întrebe, fiindcă nu a avut curajul... Nici aceștia nu au spus tot din proprie inițiativă. Doar Dumitru Cățelu - surprins de întrebarea francă a istoricului - „Ce te-a silitu să vinzi pe Tudor [...]” - a răspuns conform consemnului că nevoia, fiindcă Tudor i-ar fi omorât pe toți fără judecată. Acceptăm spusele lui Căcalețeanu cu privire la faptul că Tudor nu era înarmat la sosirea comandoului eterist și completăm că fusese dezarmat de ai lui credincioși căpitani. Credem că în acea noapte au avut loc lupte corp la corp între Tudor Vladimirescu și complotiști...

(va urma)

Gheorghe GORUN

⁽¹⁾ M. Cioranu, loc. cit., p. 297.

⁽²⁾ Ibidem.

⁽³⁾ Apud G. D. Iscriu, *Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu...*, p. 254.

⁽⁴⁾ Apud G. D. Iscriu, *Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu...*, p. 254.

⁽⁵⁾ Apud G. D. Iscriu, *Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu...*, pp. 254-255.

⁽⁶⁾ Apud G. D. Iscriu, *Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu...*, p. 255.

⁽⁷⁾ Apud G. D. Iscriu, *Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu...*, p. 256.

⁽⁸⁾ Apud G. D. Iscriu, *Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu...*, p. 257; A se vedea și C. D. Aricescu, op. cit., p. 249, nota 2, alin. 2.

⁽⁹⁾ Apud G. D. Iscriu, *Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu...*, p. 257; A se vedea și C. D. Aricescu, op. cit., p. 249, nota 2, alin. 2.

Gheorghe Vlăduțescu 89

Academicianul nostru

Cum să fii arătat Târgul Cărbuneștilor în anul 1937? În biblioteca mea de țară, păstrez o carte de nici o sută de pagini - *Istoria sentimentală a unui sat* - semnată de Gheorghe Vlăduțescu.

Ultima pagină, care încheie manuscrisul, la care lucrase din aprilie până în septembrie 2001, justifică într-un fel nostalgic, cu o prudență programatică, motivul aducerilor aminte despre satul de demult: „Venind dintr-o lume pe care de ani și ani o rețin, am ajuns, iată, s-o și povestesc.”

Aceasta, mi-am zis, ca o datorie, pentru aceea lume, a acelui sat care nu numai că nu mi-a dispărut din suflet, dar a sporit mereu și mereu”.

Academicianul Gheorghe Vlăduțescu s-a născut la Târgu Cărbunești la 8 septembrie 1937. A împlinit mai zilele trecute, chiar de Sfânta Măria Mică, 89 de ani. Câți ne-am amintit și i-am urat *La mulți ani*, din toată inima, dinspre Gorj?...

A absolvit liceul Tudor Vladimirescu din Târgu Jiu, a urmat pentru scurt timp cursurile unei facultăți de medicină... veterinară, pe care o abandonează în favoarea studiilor de filosofie, și din 1962, de la absolvire, a fost preparator, asistent, lector, conferențiar, profesor, șef al catedrei de Istoria filosofiei și filosofia culturii la Facultatea de profil a Universității București.

Titular al cursurilor de Filosofie greacă, Filosofie antică, Filosofie medievală, din 1990, conducător științific, din 1995, membru corespondent al Academiei Române, titular din 1999, din 2002 până în 2006, vicepreședinte al Academiei Române.

Între 1990 - 1995 este ministru - secretar de stat

pentru Culte. Membru al mai multor societăți de filozofie din țară și din străinătate, doctor al câtorva universități.

L-am întrebat pe academicianul Gheorghe Vlăduțescu:

- Și la Târgu Jiu?

- Păi, de la Târgu Jiu n-am primit niciodată vreo invitație de nici un fel... O spun cu părere de rău, dar...

Se vor fi găsit toate cărțile academicianului nostru în rafturile Bibliotecii Județene? Să sperăm că așa e și că, acum, când va fi împlinit... 89 de ani, Universitatea Constantin Brâncuși îi va conferi, în sfârșit, titlul atât de meritat de *doctor honoris causa*.

Ar fi o recunoaștere... a prețurii și admirației pentru întreaga operă a profesorului și academicianului Gheorghe Vlăduțescu - singurul nostru academician - personalitate pe care Gorjul ar trebui să și-o asume și cu care să se mândrească.

Până atunci, acum, când orașul intră în vîră începutului de an școlar, n-ar fi rău deloc dacă i-am face o invitație, pentru un ciclu de conferințe, la Colegiul Tudor Vladimirescu, la Universitatea Constantin Brâncuși, la Teatrul Elvira Godeanu... Parcă-l văd pe profesor, cu o expresie de o seninătate imperturbabilă, așa cum l-am perceput la prima noastră întâlnire, cu vocea-i caldă, susținând cursuri de filozofie „la alegere”, unui auditoriu tânăr, numai ochi și urechi, despre Thales din Milet, Pitagora, Socrate, Platon, Cicero, Seneca, Sfântul Augustin, Descartes, Kant sau Hegel... „La urma urmelor nu citești doar ca să știi, ci ca să gândești cu ceea ce știi”

Ar fi ca venirea Apostolului Pavel la Athena...

Chiar să nu mai avem locuri pe „Lista scurtă” cu Doctori Honoris Causa la Universității noastre?

Ca să ne scuze, Academicianul nostru găsește o explicație care pare a ne salva pe toți, la grămadă: „...probabil, gorjenii nu m-au descoperit.”

Nefiind Filosofie la Universitatea Constantin Brâncuși, nu aveau de unde să știe de mine”

Sunt sigur că sunteți de acord cu mine că „merită să-l avem în vedere”.

Numai să ne audă cine trebuie. Anul acesta, în 8 septembrie, gorjeanul Gheorghe Vlăduțescu a împlinit... 89 de ani.

Ar fi timp, sau mai bine zis, ar fi timpul să-l sărbătorim cum se cuvine...

La mulți ani, Domnule Academician! (v.v)

Gazeta Gorjului

Redactor Șef:
Vasile VASIEȘCU
vasilevasiescu@yahoo.com

reprezintă un proiect editorial medi@rt.vasiescu
susținut logistic și financiar de S.C. GORJEANUL S.A.

Director General: Bebe-Viorel IONICĂ

ISSN 1221 - 0129

Tehnoredactare:
Mihai Valentin DOBRE & Irinel AVRAM
Tipografia PRODCOM SRL

CERTDIGITAL
semnează sigur

KIT SEMNĂTURĂ DIGITALĂ

Integrare Multiplatformă

Securitate

Cost redus

Contactează-ne!

office@certdigital.ro

